

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

21. VIII 1987. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLIX • 300 ДИН. • БРОЈ 1860

SPECTRUM+3

Ово је насликао Станислав Фернан-
дес из Пујорка. Сliku је назвао Ружа.
Иако је креативна мисао налик на чи-
таву палету боја, симбол чистоте људ-
ског ума овде је бела ружа. Везали смо
је за писање о компјутерима.

Фирма

Веровати или не!

**Жан Баптист
Саурин**

(1713-1783)

СТУПИО ЈЕ У ФРАНЦУСКУ АРМИЈУ КАД ЈЕ ИМАО 7 ГОДИНА. СЛУЖИО ЈЕ ПУНЕ 63 ГОДИНЕ, И СТИГАО ДО ЧИНА ГЕНЕРАЛ-ПОТПУКОВНИКА.

АПОТЕКА

У БЕРГЕНУ, У НОРВЕШКОЈ, НАЈСТАРИЈА ЈЕ ТРГОВИНА У ОВОЈ ЗЕМЉИ. ОСНОВАНА ЈЕ ПРЕ 392 ГОДИНЕ.

**ПОСУДУ ЗА
ЕКСПРЕС КАФУ**

НАПРАВИО ЈЕ АМЕРИЧКИ НАУЧНИК БЕНЈАМИН ТОМСОН ПРЕ 185 ГОДИНА.

ПОВЧАНИЦЕ ОД КОЖЕ

УПОТРЕБАВАЛЕ СУ СЕ У ЕСТОНИЈИ 1820. ГОДИНЕ.

**КОЛОН Т.
АПДАЈК**

ИЗ СТОУН МАУНТИНА У ДРЖАВИ ВАШИНГТОН (САД) БИО ЈЕ ПОЗНАТ ПОД НАДИМКОМ ЧОВЕК - КОЊ, ЗАТО ШТО ЈЕ НА ЛЕБИМА ИМАО ДЛАКАВ РЕП ДУГАЧАК 45 ЦЕНТИМЕТАРА.

**ЧОВЕК СА
5 ПРЕЗИМЕНА**

ЕИНАР ВЕЈЛЕ (1810-1883) ИЗ КОПЕНХАГЕНА ПРОМЕНИО ЈЕ ПРЕЗИМЕ 4 ПУТА:

(1810) ЕИНАР ВЕЈЛЕ (1830) ЕИНАР ДУИСБУРГ (1850) ЕИНАР КЕМПТЕН (1870) ЕИНАР ЛОРЕНС И (1880) ЕИНАР САНДОУ.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

Енглеz Самјуел Вокер, рођен пре 95 година, недавно је поново морао на возачки испит и успешно га је из прве положио. Вокеру је била одузета возачка дозвола јер је својим аутомобилом налетео на неки стуб.

таксиста града Пуерто Кортес на северу Хондураса већ су се уморили тражећи од месних власти да поправе рупе на градским улицама и одлучили су да то учине сами: скупили су алат и материјал од разних предузећа и приватника и прионули на посао. Сада опет безбедно возе своје муштерије и не страхују за гуме и амортизере.

једна московска болница примењује нови експериментални метод лечења алкохолизма. Оно се састоји од строге водене дијете и неизоставних телесних вежби. Према извештајима лекара резултати су засад изванредни.

рачуна се да на свету има око 100000 робота „запослених“ у индустрији, а половина од тог броја их је у Јапану.

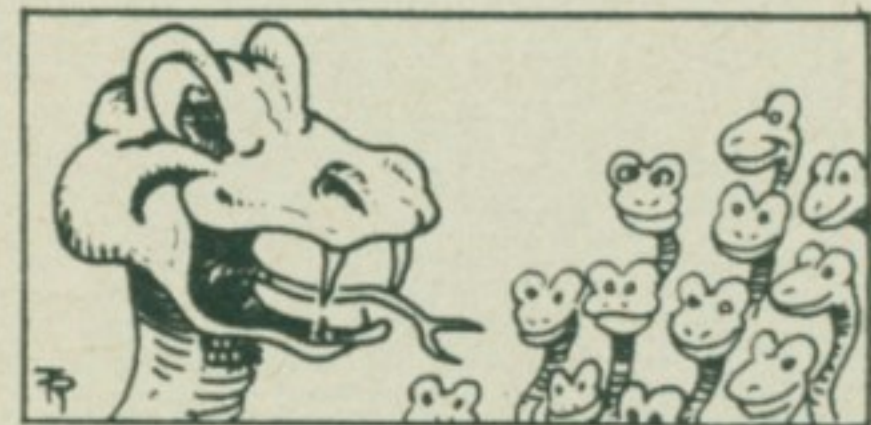

Американци су велики потрошачи разних спортских производа, али 50 одсто купаца патика за тенис у животу није узело тениски рекет у руке, 49 одсто власника патика за трчање уопште се не бави овим спортом, а 43 одсто оних који набаве разне гимнастичке трикове и дресове нема намеру да се бави гимнастиком.

једина харфа коју је направио Страдивари, познати конструктор виолина, била је изложена у Напуљу на изложби приређеној поводом смрти овог познатог мајстора из Кремоне. Харфа је израђена 1681. године и власништво је једног музичког конзерваторијума из Напуља.

из зоолошког врта у Гренбију у Квебеку (Канада) стиже вест да је једна боа на свет донела 77 змија. Гивет, како се змија зове, изгледа ужива у условима заточеништва јер је и прошле године имала 72 потомка.

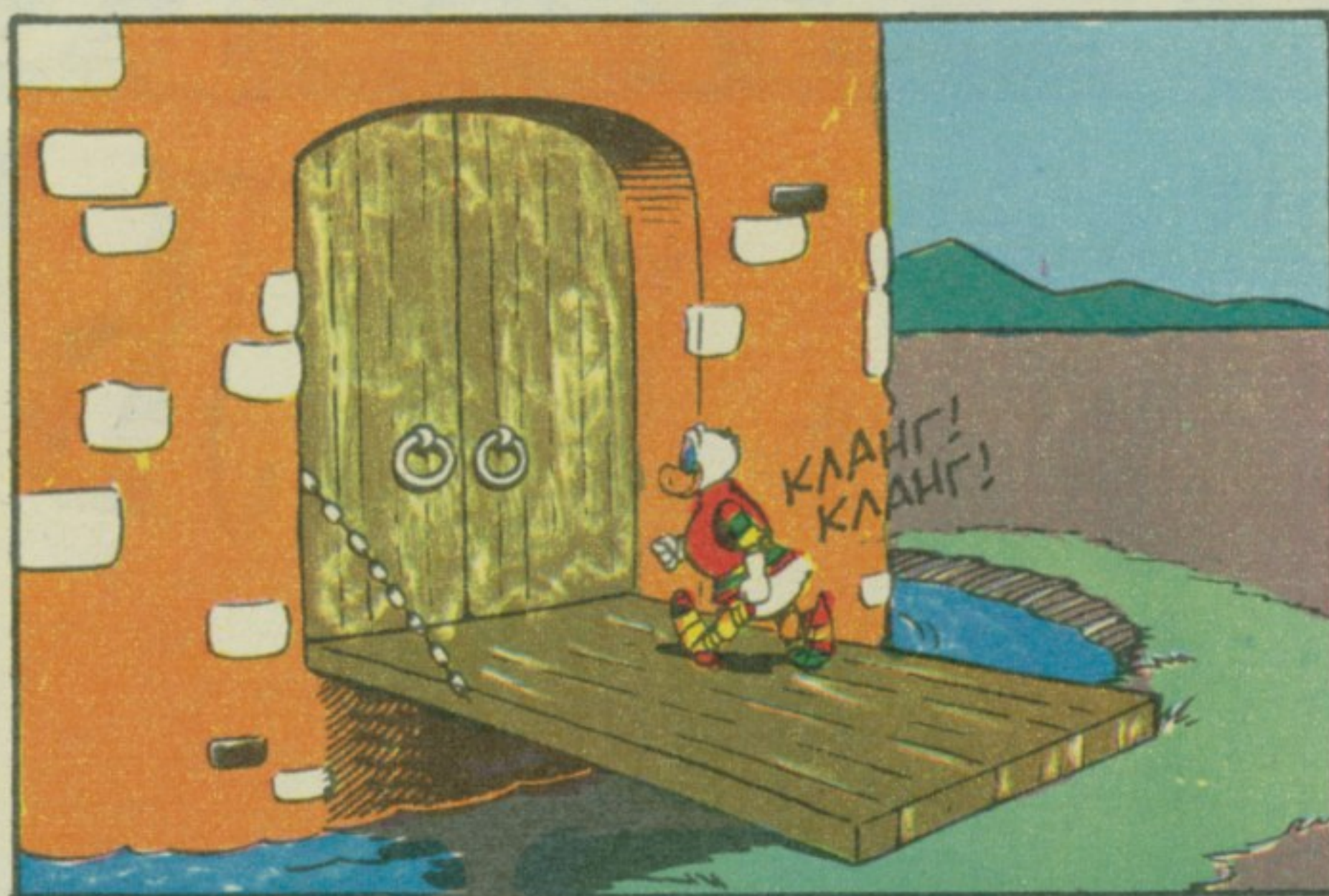
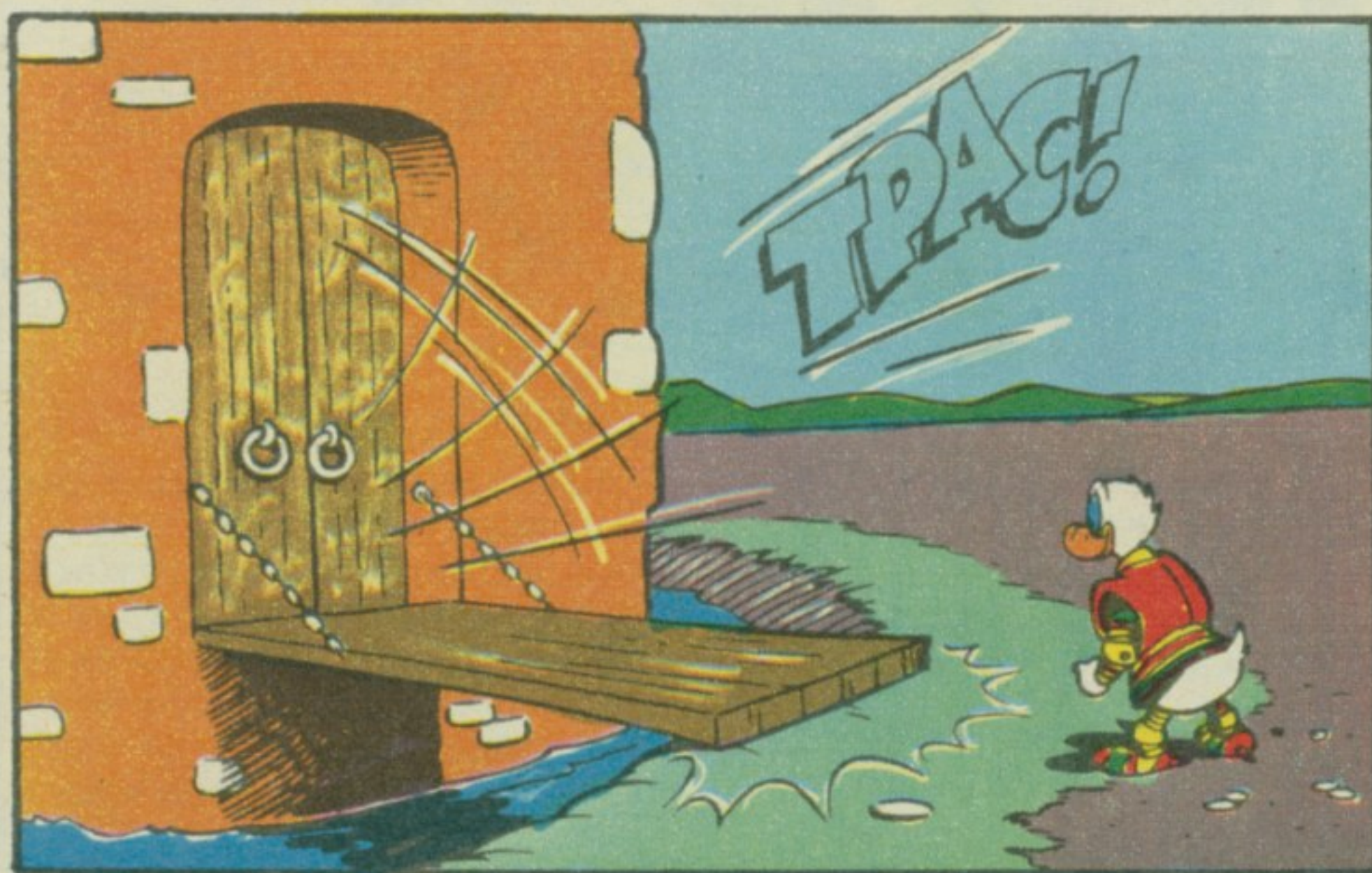
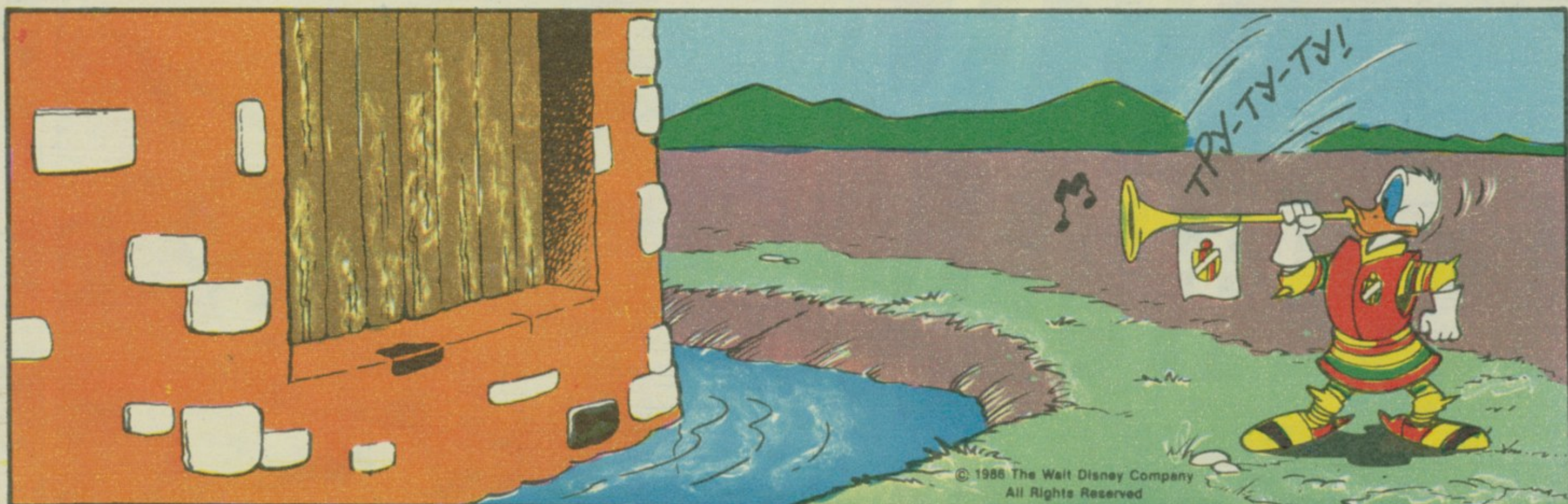
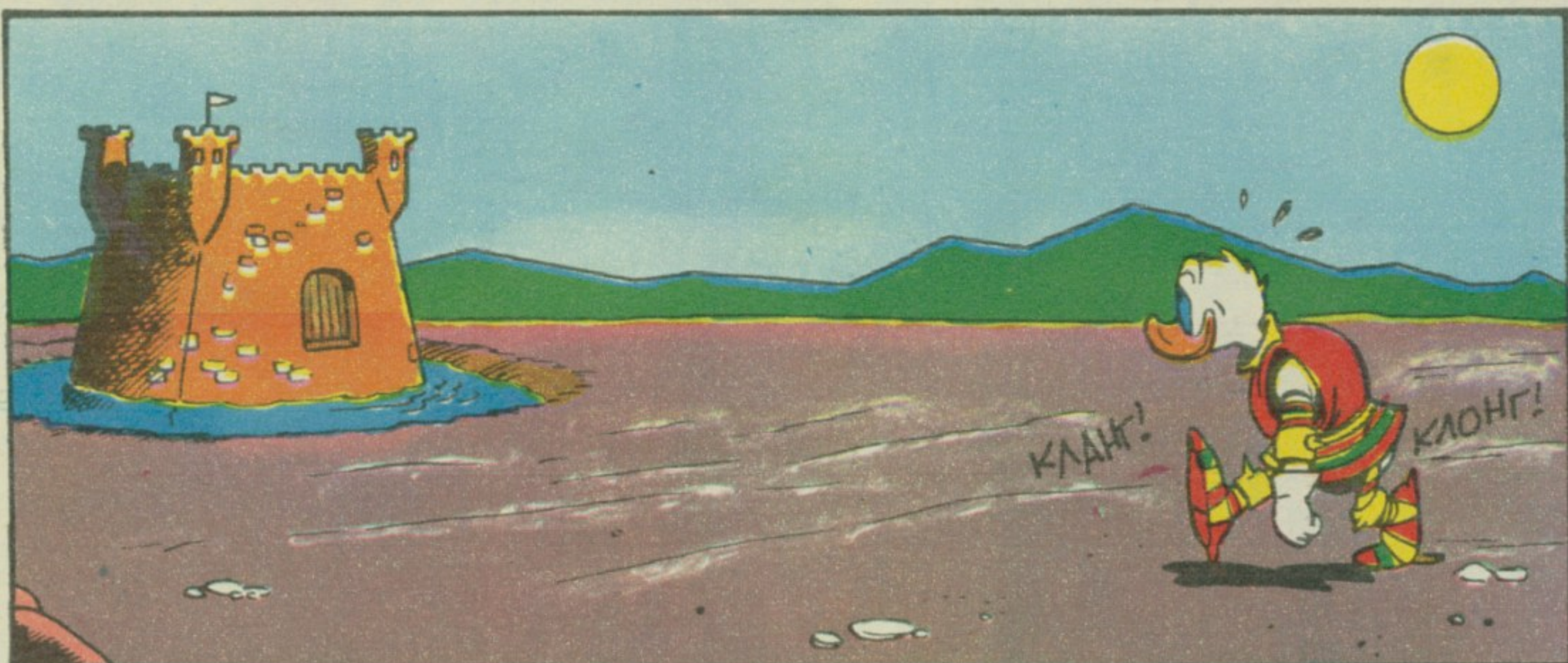
први пут у историји совјетског спорта хокејашка репрезентација ове земље на својим дресовима понела је неку рекламу. Наиме, једна шведска компанија која производи компјутере платила је 15000 долара да би на мајицама играча одштампала име своје фирме.

WALT
DISNEY

ПАПА
ПАТАК

Distributed by King Features Syndicate

МИРНА
РИБАРСКА
НОЋ

ШТО ЦРЊЕ ТО БОЉЕ

Важно је пазити да не склизне коноп са витла, иначе следи масовно бекство сардела у слободу

СВЕТЛА
ЧАМАЦА
МАМЕ И ВОДЕ
РИБУ КАО
ЧОБАНИ ОВЦЕ,
СВЕ ДОК
ТИШИНУ
ПОМРЧИНЕ
НЕ ЗАПАРА
КОМАНДА:
„БАЦИ У МОРЕ“
МРЕЖА ТАДА
ЈУРНЕ У ВОДУ...

Свет, докон, скупља се у луци. У њој јахте, велике и беле. Музика, међутим, стиже с друге стране. Раштимована хармоника прати промукле гласове. Тешки кораци по далубама покушавају да ухвате ритам. А није празник, ни државни ни неки други, бар не по календару.

Рибари иду на море. И славе. Тако свако вече, осим оних осам дана пре и после уштапа, кад риба неће у мреже. Један до другог, „у везу“, гу-

рају се „Зубац“, „Грдобина“, „Соко“ и „Кнежак“ – флотила рибарских бродова из Врсара. Хармоникаш, месни веселац, усидрио се на „Кнежаку“. С њим ће и на море, да се натпева с таласима.

Хоризонт је потамнео и стопио се с морем. Бродови крећу вукући за собом по два чамца-свећара. И сваки на своју страну, тамо где заповедник мисли да има рибе. А ове ноћи, и многих ранијих, иде се по сарделу јер сва четири ова брода припадају „Мирни“ из Ровиња, фабрици чувених сардина.

Заповедник брода „Зубац“ (име по риби зубатац) Франко Деак, 45 година, кренуо је према југозападу, ка најистуренијој тачки Истре. Прошле ноћи у тим водама имали су добар улов – три тоне ситне плаве рибе. Можда

и вечерас налете на неко добро јато, ако буду срећне руке. А срећа је у овом послу, каже Деак, и те како важна.

Сунчање на месечини

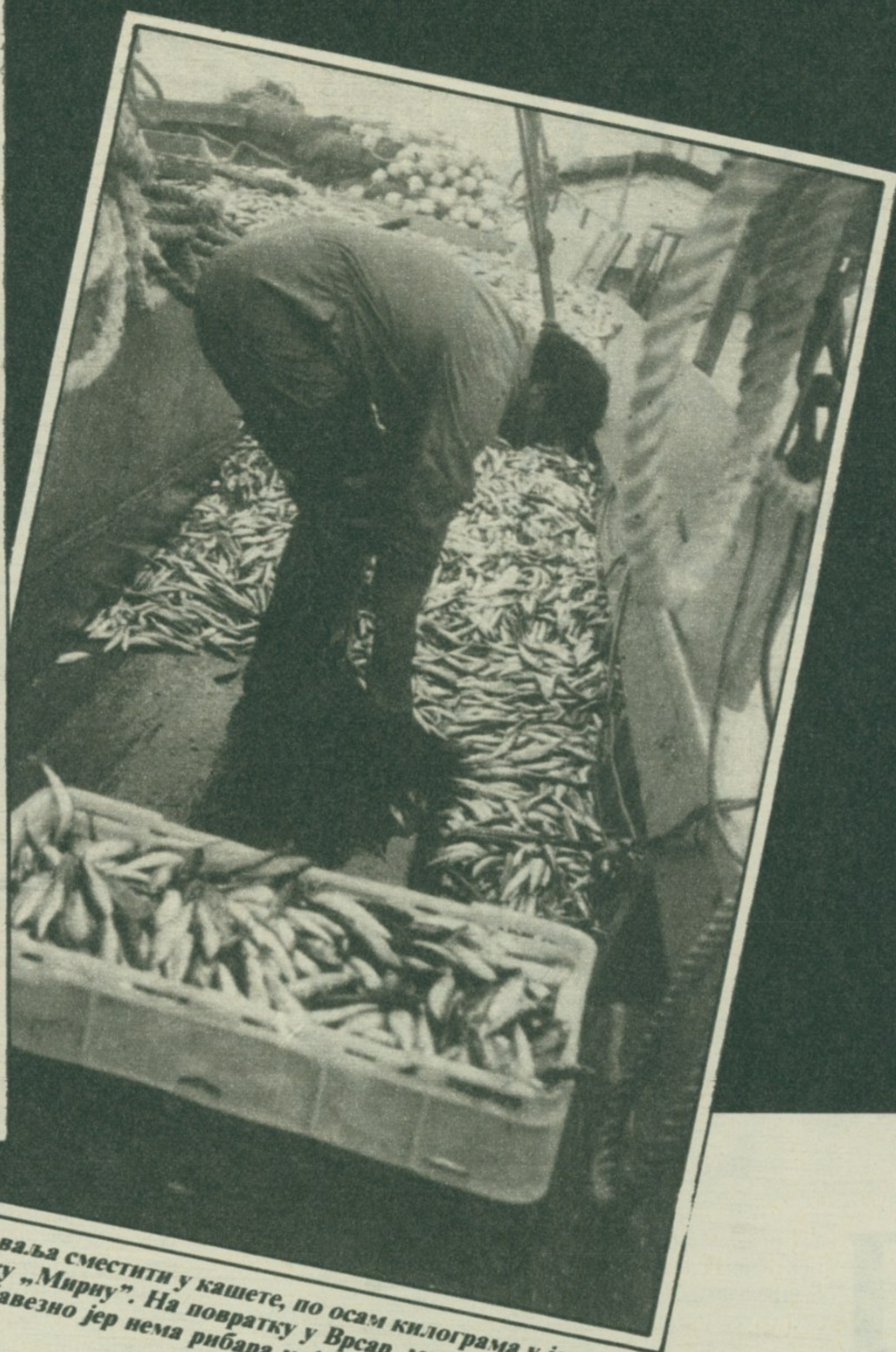
Брод граби кроз ноћ. С леве стране промичу светла Ровиња, жмирка светионик Свети Иван на Пучини. А према пучини светиљка до светиљке. Није ваљда већ Италија?! Кроз смех намењен рибарском почетнику речи да је овде море ноћу налик на шеталиште, све врви од бродова.

Седмочлана посада је утихнула, од последица весеља у луци, скоро ће и поноћ. „Зубатац“ гура кроз мрак. Франко Деак мало-мало погледа у радар којим пролазе тамне мрље. Рибе. Јато. Али, идемо даље. Екран мора да поцрни, што више. Тек тада сидро иде у море. Јер, овде важи правило: што црње то боље.

Кроз крчање у слушалицама радио-станице стижу гласови да су остали бродови наишли на своја јата и да мирују чекајући зору. Уз пут и обавест да је близу Новиграда изгорела скупочена јахта. Тешко је човеку с копна разумети овлашњи језик, једну невероватну мешавину италијанских и наших речи.

И на „Зупцу“ је радар коначно поштено поцрнео. Заповедник процењује да су наишли на згодно јато: дубина му је између 15 и 25 метара, дужина 500. Бацај сидро! Посада се тргла из полусна и брод се зачас умирио. Једино лагано раде агрегати. Ваља струјом напајати две лампе са пет сијалица а свака по 500 вати. Следи вишечасовно мамљење риба, мамац – светлост.

Два чамца – свећара, такође са по две лампе, одвајају се од брода и са њим праве троугао. Раздаљина између њих, отприлике, по 500 метара. Од најближег копна удаљени смо око осам миља. Једини посао сад је чекање, до сванућа. Да што више рибе стигне до светиљки, слично мувама. Отуд и правило да се не лови у време

Газ „Зупца“ све је дубљи,
сарделе су добро „родиле“...

пуног Месеца, уштапа, кад риба има довољно светла те је не привлаче лампе.

Торпедо од 300 килограма

Ноћ, тамна и дубока. Лежиш на палуби и чини ти се да небески свод са звезданим тучицама личи на тореадорски плашт. Равномерно се креће тамо-амо. Ни мирно море никад не мирује, таласи љуљају лађу. Испод светиљки мекхурићи, као кад шаку шљунка бадиш у воду. Биће рибе. Заповедник обилази барку и неукле умољава за тишину, ход на прстима. Риба се већ навикла на лаган рад мотора, неки други шум зачас је уплаши.

У 3 сата лагано се приближавају светла чамаца. Маме рибу, као што чобанин води овце. Тишину изненада, уз помоћ радио-станице, прекидају звуци полке. Весела са „Кнежака“ је будан. Ваља и другима оставити сне за неки други пут. Свећари са чамца – Петар Штербић и Зорко Брајковић – пристали су уз крму. Шапатом се споразумевају с осталом посадом. Око светла вода ври. Предстоји други део операције.

Заповедник Франко Деак у 3,30 h гаси светла на броду. Гужва у води испод светла са чамаца. Следи објашњење да је још рано за бацање мреже. Мрак је, риба ће приметити њено светлоснање и побећи. Ваља, стога, сачекати праскозорје. У међувремену акција варања рибе траје.

Зорко Брајковић гаси светла на свом чамцу. Рибе су полуделе за улазак у узан круг светлости с другог чамца. У 4,05h Петар Штербић, најстарији члан посаде, лагано се одваја од брода. Чобан води овчице... Варка, засад, успева. Рибе јуре за чамцем, односно светлосћу. Заустављају се двеста метара од брода правећи милијарде гејзира испод чамца.

У 4,35h стиже заповест: „Бади у море!“. И мрежа, дугачка 320 m и дубине 110 m, уз помоћ витла јури у воду. „Зубац“ лагано прави круг око чамца са Петром Штербићем. Пола сата касније риба је ограђена, још несвесна тога. На броду је посада већ у жутим гумираним оделима, с чизмама до појаса.

Сав улов ваља сместити у кашете, по осам килограма у једну, и у ровињску „Мирну“. На повратку у Врсар, матичну луку, сунчање је обавезно јер нема рибара који не пати од реуме.

Круг се лагано смањује, море кључа. Заповедник, искусан, верује да ће улов бити бар две тоне. Рибар Радван Анђело нуди опкладу да неће фалити ни грама за три тоне. Увелико се разданило, али то риби више не помаже. За бекство је касно. Покушаји се завршавају у мрежи коју подиже витло.

Дуго је овај репортер, све до ове ноћи, веровао да сардела нема крљушти. И нема кад стигне на пијаци. У стравичној борби да избегне све већем скупљању мреже, крљушти лете на све стране. Тело уз тело, бар покушај да се избегне варци заносне светлости... Изненада, као да су из воде изникли, галебови, педесетак њих. Ипак, не дирају оно у мрежи, устремљују се само на рибе које рибари бацају.

Палуба се пуни стреловитом брзином. Заповедник повремено баца поглед на море. Може да налети туњ, а

онда оде мрежа и рибе. До триста килограма живог мяса уме да се, попут торпед, устреми на улов. Овог јутра га, срећом није било. Ни делфина. Можда су их привукле нечије друге мреже...

Рибарска барка „Зубац“ тоне под теретом. Рибари одвајају боље комаде – ту су скуше, ципли, неки зубатац, чак се и једна орада преварила – и спремају их у посебну кашету, за своје и пријатељеве граделе. И сардела је добра, прва класа, што ће рећи по 36 комада у килограму, а килограм им „Мирна“ плаћа 58,21 динар.

Ваља им сад у Ровињ, у фабрику, и у међвремену слагање у кашете, пуна два сата. Опкладу нико није добио, вага у Ровињу показала је 5 тона и 900 килограма.

Можда ће неку од ових сардела појести и читалац „Забавника“. Нека вам је пријатно!

Петар Милатовић

КАКО
СУ
ИЗГЛЕДАЛЕ
„ПРАВЕ“
ОЛИМПИЈСКЕ
ИГРЕ

ВЕНАЦ ИЛИ СМРТ!

Сви
атлетичари,
као
ова
три
дуго-
пругаша,
наступали
су
наги.
Током
трчања
нису
смели
међусобно
да
се
ометају.

Пуних хиљаду тридесет
шест година олимпиј-
ске игре одржавале су
се сваке четврте годи-
не: од 776. пре наше
ере до 260. наше ере, а вероватно чак
до 393.

Али, како је све отпочело? Узор за
олимпијске игре несумњиво су била
спортска такмичења која су се столе-
ћима одржавала током погребних
свечаности, у славу погинулих кра-
љева и хероја. У Хомеровој „Илија-
ди“ помиње се једно такво такмиче-
ње: Ахил је у част свог побратима
Патрокла, кога је убио Хектор, орга-
низовао трке четворопрега, трчање,
песничење, рвање, бацање камена и
гађање луком и стрелом.

Олимпијске игре уведене су у част
врховног бога Зевса, коме је већ било
посвећено једно светиште у Олим-
пији. Сваки пут, на трећи дан игара,
богу је на жртву приношено стотину
волова.

На олимпијским играма могао је
учествовати само законити син сло-
бодних грчких родитеља, до тада не-
кажњаван, и уведен у списак грађана
свог родног града. (Жене нису смеле
да учествују, не само као такмичари
него ни као гледаоци.) Кад су у кас-
нијим столећима кнежевски синови

ЗА РАЗЛИКУ ОД
ДАНАШЊИХ
ОЛИМПИЈСКИХ ИГАРА,
ЧИЈИ МОТО ГЛАСИ
„НИЈЕ ТОЛИКО ВАЖНО
ПОБЕДИТИ, ВАЖНО ЈЕ
УЧЕСТВОВАТИ“, И
АНТИЧКИМ
ОЛИМПИЈАДАМА САМО
СЕ ПОБЕДА РАЧУНАЛА.
СВИ ОСТАЛИ
ТАКМИЧАРИ,
УКЉУЧУЈУЋИ И
ДРУГОПЛАСИРАНОГ,
„НАГРАЂИВАНИ“ СУ
ПОДСМЕХОМ И
ПРЕЗИРОМ

из Мале Азије, па чак и римски царе-
ви Нерон и Тиберије, неизоставно
хтели да наступе у Олимпији, то пра-
во им се, из дипломатских разлога,
није смело ускратити. Штавише, и
победа им се поклањала.

Овако су изгледала спортска боришта у античкој
Олимпији: у првом плану стадион за тркаче, поред
његог хиподром за трке коња и двоколица. Клуба ни-
је било и 40.000 гледалаца морало је да стоји.

Такмичари и њихови мушки срод-
ници и тренери морали су да полажу
Зевсу олимпијску заклетву да ће
„правила поштовати и часно се бори-
ти“. За доказане преступе плаћале су
се високе новчане казне. Од тог нов-
ца на олимпијском земљишту поди-
зали су се Зевсови кипови као покора
и строга опомена.

Непосредно пред почетак игара
такмичари су се молили Зевсу за „ве-
нац или смрт“. Јер, учествовање није
баш ништа значило. Само победа, а
она је доносила готово полубожан-
ски положај и доживотну славу и
признање родног града.

А губитници? Сурово „vae victis“ –
„тешко побеђеном“ – важило је не са-
мо на бојном пољу него и на олим-
пијском такмичењу. Саосећање, па
чак и за онога који је „за длаку“ изгу-
био, што данас доноси сребрну или
бронзану медаљу, било је тада још
непознато. Побеђени су наилазили
само на подсмех и поругу. У свом
родном граду, у који су се враћали
ноћу и околишним путевима, губили
су углед и поштовање.

Уосталом, то је било време кад су
мајке у Спарти своје синове у бој ис-
праћале уз заклетву да се врате са
штитом (као победници) или на шти-
ту (као часно погинули).

Борба без милости

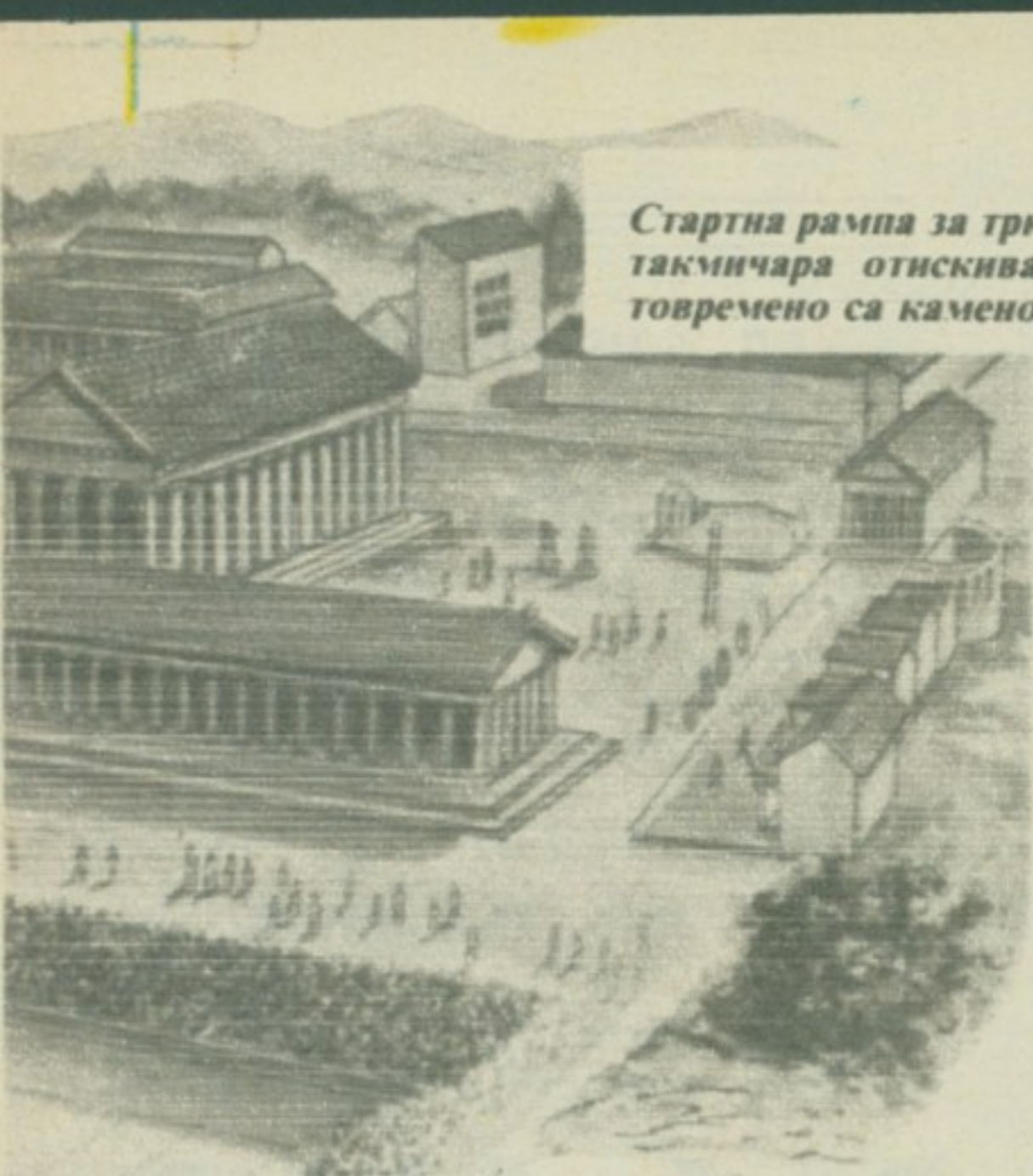
Не само дух такмичења него и пра-
вила много су се разликовала од да-
нашњих.

Тркачи су, на пример, имали одре-

ђене стазе. Трчали су дужине од јед-
ног или више стадијума (стадијум =
192 метра). Онај ко би другога оме-
тао, искључиван је из трке. Међутим,
штоперица и трака за мерење није
било, те нису забележени олимпијска
рекордна времена или даљине.

Ипак су рекорди постизани не са-
мо у Олимпији него и на другим
спортским бориштима па чак и
уписивани на надгробним спомени-
цима. Тако је, на пример, за Теогена
са острва Тасос, у мермер уклесано
да је у првој половини петог века пре
наше ере 22 пута победио у песниче-
њу и два пута у панкратиону (борба у
којој су дозвољени сви рвачки захва-
ти и сви ударци у песничењу). И Гла-
вије Метробије из Јасоса, победник
дугопругашке трке 85. године наше
ере, наводно је 140 пута успео да
умагне својим супарницима.

Такмичење је увек било отворано
трком четворопрега (борне двоколице
које су вукла четири коња упрегну-
та у истом реду). Ово такмичење без
сумње је представљало најзначајнији
и најкрвавији део игара. Стартна ли-
нија хиподрома била је широка 250
метара, али не постоје никакви
цртежи који би нам говорили о броју
учесника на појединим тркама. О
такмичарској немилосрдности на
пешчаној стази говори нам извештај
о једној трци двоколица у Делфима:
на тамошњем хиподрому 462. године
пре наше ере стартовао је 41 четво-
ропрег, али је само један једини ус-
пео да стигне на циљ после уобичаје-
них дванаест кругова од по 400 мета-

Стартна рампа за тркаче: до 40 такмичара отискивало се истовремено са каменог блока.

ра. Сви остали међусобно су се избацивали.

Додуше, олимпијска правила забрањивала су да се пресече пут четворопрегу другог такмичара, да се ударцем бича уплаше његови коњи или да се главчином својих двоколица полеме жбице на супарниковим точковима. Али, кад би 20 или 30 четворопрега на критичним окретницама хиподрома направиле фонтане песка високе и по неколико метара, ниједан судија није био кадар да види шта се дешава у том густом облаку. Ни у једној олимпијској дисциплини није било толико рањених, па чак и мртвих као у овој. А на крају ове сурове трке, аплауз, маслинов венац и славу добијао је само власник четворопрега, а не возач који се излагао опасности. Исто је важило и за коњске трке.

Из једног извештаја може се наслутити да власнику коња који кроз циљ прође први, чак и без јахача, припадају све почести. Стазе су биле краће него данас, а такмичари су јахали наги, без седла, стремена и узда. Само захваљујући савршеној равнотежи, јахач се могао одржати на коњским леђима.

Довитљиви такмичари

Занимљиве су и технике двеју дисциплина пентатлона, петобоја, бацања копља и скока удаљ.

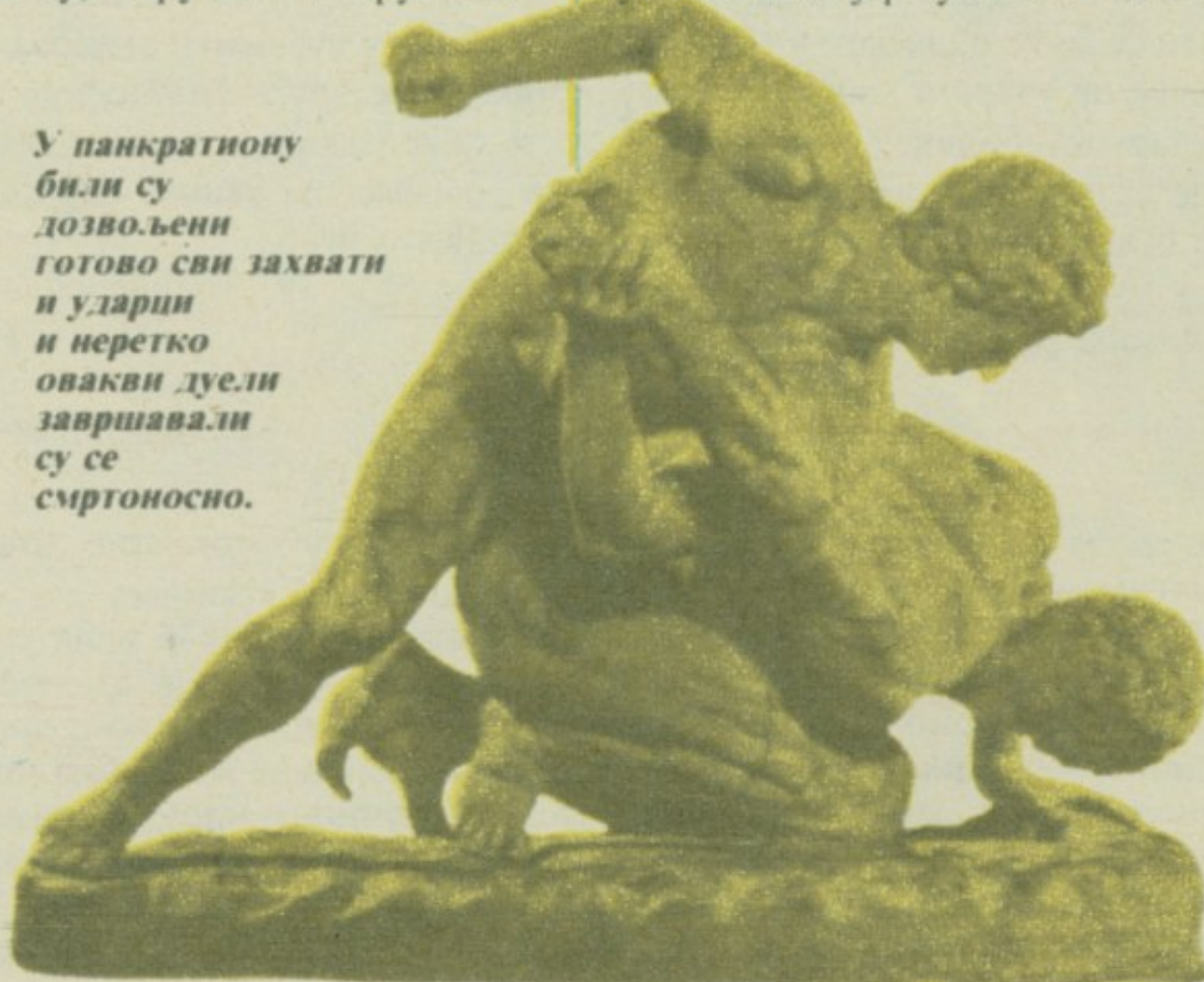
Да би летело што даље, непосредно иза тежишта копља, око дршке пажљиво је обавијен канап, дуг отприлике 40 центиметара, а заврша-

вао се малом омчом. Приликом бацања ту омчу бацач је хватао кажи-прстом и средњим прстом. Тако је омча остајала на прстима иако би се шака већ отворила. Тиме би бацач „продужавао“ своју руку. Канап је, одмотавајући се у делићу секунде, давао копљу још један снажан потисак. Копље је остајало дуже у ваздуху и летело даље него кад се нормално бацало. За савладавање ове технике требало је много напорног вежбања, и то није успевало свима.

Скок удаљ изводио се без залета, из места. Да би повећао снагу одскока, скакач је у свакој руци држао по тег од камена или бронзе, различитих облика, али тежина је увек износила око два килограма по тегу.

Тегови су, с рукама испруженим

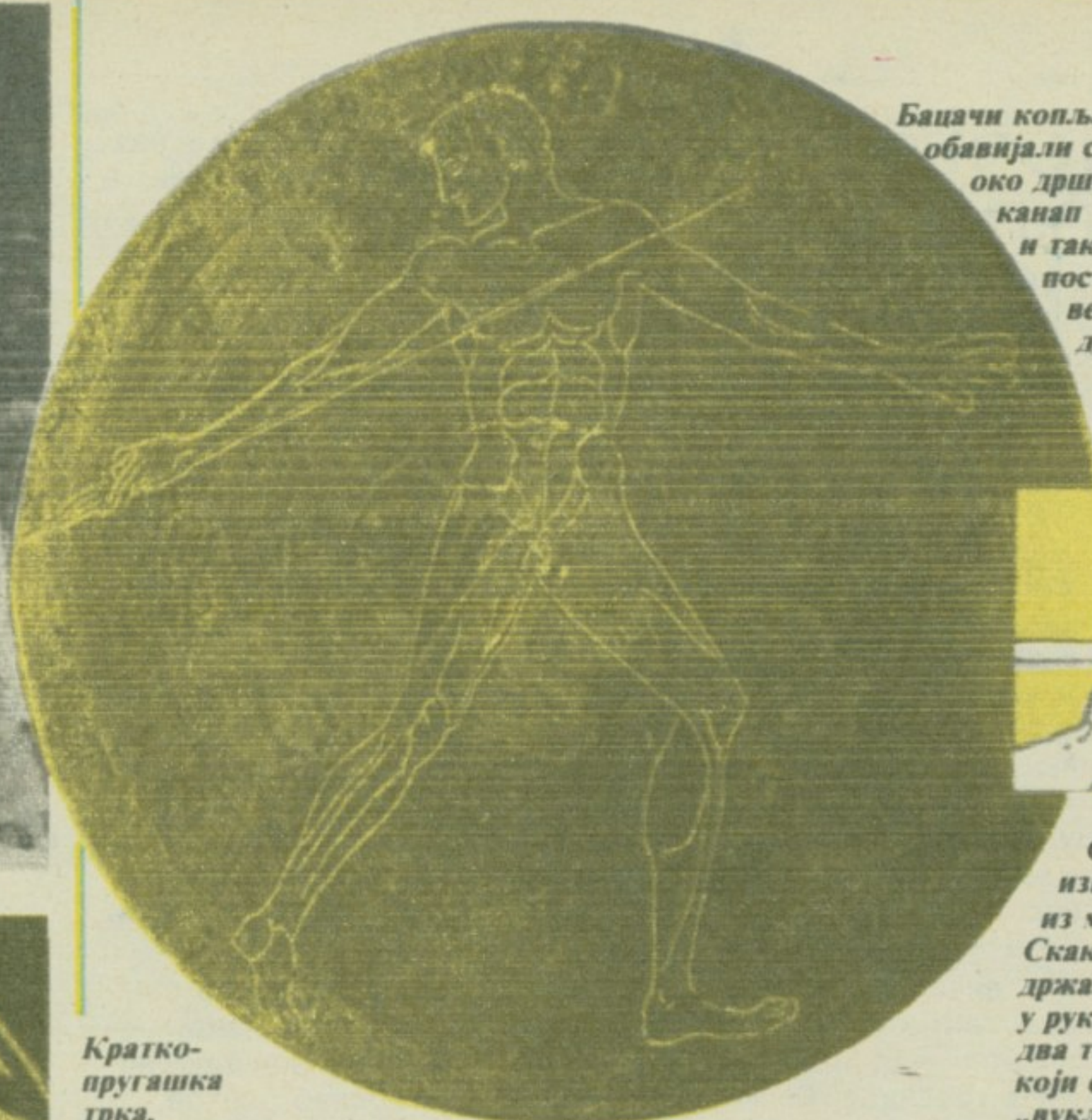
У панкратиону били су дозвољени готово сви захвати и удари и неретко овакви дуели завршавали су се смртоносно.

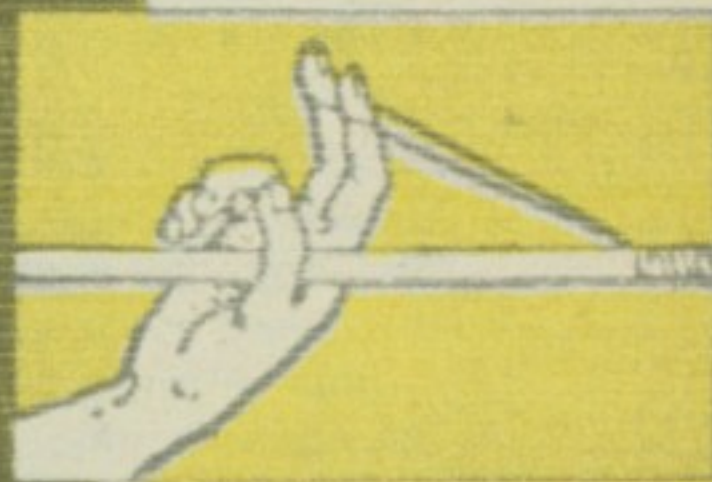
Кратко-пругашка трка, приказана на једној амфори.

Бацање дикса спадало је у пентатлон, петобој. Овална плоча била је од камена или бронзе.

Бацачи копља обавијали су око дршке канап и тако постигали веће даљине.

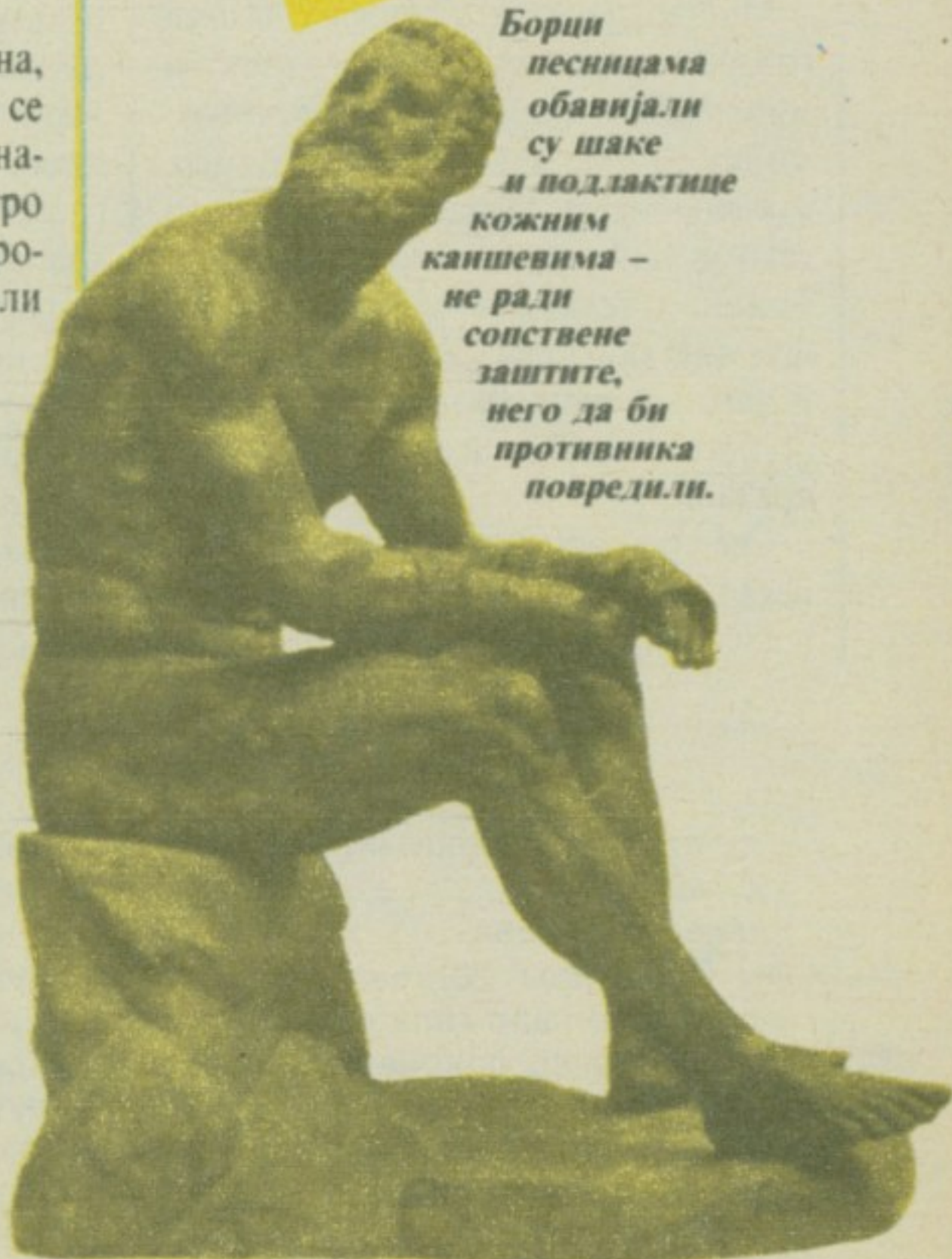
Скок удаљ изводио се из места. Скакачи су држали у рукама два тег који су их „вукли“ напред.

Наставак на стр. 8

напред, подизани до висине рамена, а затим спуштани наниже. Кад би се нашли у висини колена, скакач је нагињао труп напред и скакао, хитро испружајући руке. Тиме је продужавао скок јер су тегови односили

Борци песницама обавијали су шаке и подлактице кожним каншевима – не ради сопствене заштите, него да би противника повредили.

ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ СТВОРИО ОСТРВО

Нонсач је комадић копна од шест хектара, једно од многобројних острваца у Бермудском архипелагу, усред Атлантика. Пре доласка Европљана острво је имало бујан животињски свет, густу шуму, плодну долину и два језерца. А онда су колонисти довели козе и свиње које су слободно пасле и неограничено се множиле. Људи су палили и секли шуму, крчили земљиште. За њима, свиње су риле по корењу, козе брстиле младе изданке и уништавале траву. Кад више није имало шта да се сече, глође и газе, на острву је смештен карантин за оболеле од жуте грознице. Гомиле привремених становника нису нимало штеделе острвце. Нестале

ринци из суседне америчке ваздушне базе. Козе су испекли, а дрво посекали: сметало им је кад би извлачили антену за време маневара.

Сан о плавој птици

Тада се за острво заинтересовао Дејвид Вингејт. Рођен је на Бермудима, највећем острву у архипелагу. Од најранијег детињства играо се с малим пауцима, трчао по спрудовима и посматрао чапље и патке. Док су други дечасти маштали о закопаном гусарском благоу, Дејвид је сањао о ретком богатству које природа већ одавно крије од човека: његова жеља је била да пронађе бермудског тајфуника, птицу коју је човек последњи пут видео још 1620. године!

Пре него што су на острва стигли први енглески досељеници, овде је било преко милион тајфуника. Гувернер је послао овакав извештај у Лондон: „Свуда околу су дебеле и укусне птице које као да

ЈОШ ДА СЕ ЧАПЉАМА

КАД ЈЕ ЦЕО НОНСАЧ БИО
ПОД НОВОМ ШУМОМ,
ИСПОСТАВИЛО СЕ ДА СУ
БИЉНЕ ВРСТЕ ПОГРЕШНО
ОДАБРАНЕ. МНОГИ БИ
НАПРАВИЛИ КОМПРОМИС,
АЛИ ДЕЈВИД ВИНГЕЈТ НИЈЕ.
УЗЕО ЈЕ У РУКЕ СЕКИРУ...

СКРАТЕ НОГЕ

Наставак са стр. 7

скакача даље него што би само тело то учинило, и то за око 20 центиметара. Затим, приликом „приземљења“, скакач је могао тегове да доведе у равнотежу и „чисто“ доскочи, односно није морао да се дочекује на руке или леђа и тако скрати постигнуту даљину.

Петобој је отпочињао бацањем диска. Овална плоча била је начињена од камена или бронзе, пречника од 17 до 30 центиметара. Техника бацања се ни временом није изменила: још и данас спортисти бацају диск онако како се то чинило пре 2.000 година.

Сурове су биле такозване „борбене вежбе из непосредне близине“. Нису постојале категорије по тежинама, а у три дисциплине – рвању, песничењу и панкратиону (борба свом снагом) – готово увек су побеђивали „тешкаши“ више захваљујући сировој снази него префињеној техници.

Многе слике на античким вазама говоре нам о тим колосима од меса и мишића. Истина, и овде је било изузетака од правила. Тако, на пример, извесни боксер Меланком извештава како је успео да овлада толико префињеном техником одбране да уопште није морао да напада. Напросто, замарао је своје противнике, све док се они, потпуно исцрпљени, не би предали.

Све три борилачке дисциплине понекад су биле чак по живот опасне. Ишчашења и ломови костију нису,

додуше, били правило, али нипошто не и изузетак. У панкратиону било је готово све допуштено: хватање ногама у маказе, дављење, боксерски удари у готово све делове тела, гажење по стопалама, као у данашњем таи-боксу, па чак и уједање и заривање палчева у очне јабучице противника.

Венац од маслинових гранчица освојен на олимпијским играма могао је и политички много да значи а то су владари и честољубиви младићи и користили. Рецимо, Атињанин Алкибијад је на олимпијским играма 416. године пре наше ере пустио неколико својих четворопрега на хиподром и једним освојио победу. А Горгас из Месине, који је 232. године победио у панкратиону, обезбедио је себи успешну политичку каријеру.

Чак и македонски краљ Филип II, док је још био принц, учествовао је на три узастопне олимпијске игре и освајао по једну победу. Међутим, његов син Александар, који је важно као изврстан тркач, јахач и возач запреге пристајао је да одмери своје снаге у Олимпији, али само „Ако краљеви буду моји супарници“.

За разлику од њега, римски цар Нерон надао се да ће одласком у Олимпију успети да учврсти своју све мању популарност. Године 67. наше ере стигао је са великом свитом својих дворана и наредио да се одржи такмичење у музицирању – дисциплини у којој никада раније није било так-

мичења. Сматрао је себе великим песником и певачем. Олимпијски савет се морао повиновати овом наређењу и, наравно, на крају маслиновим гранчицама овенчати Нерона као победника.

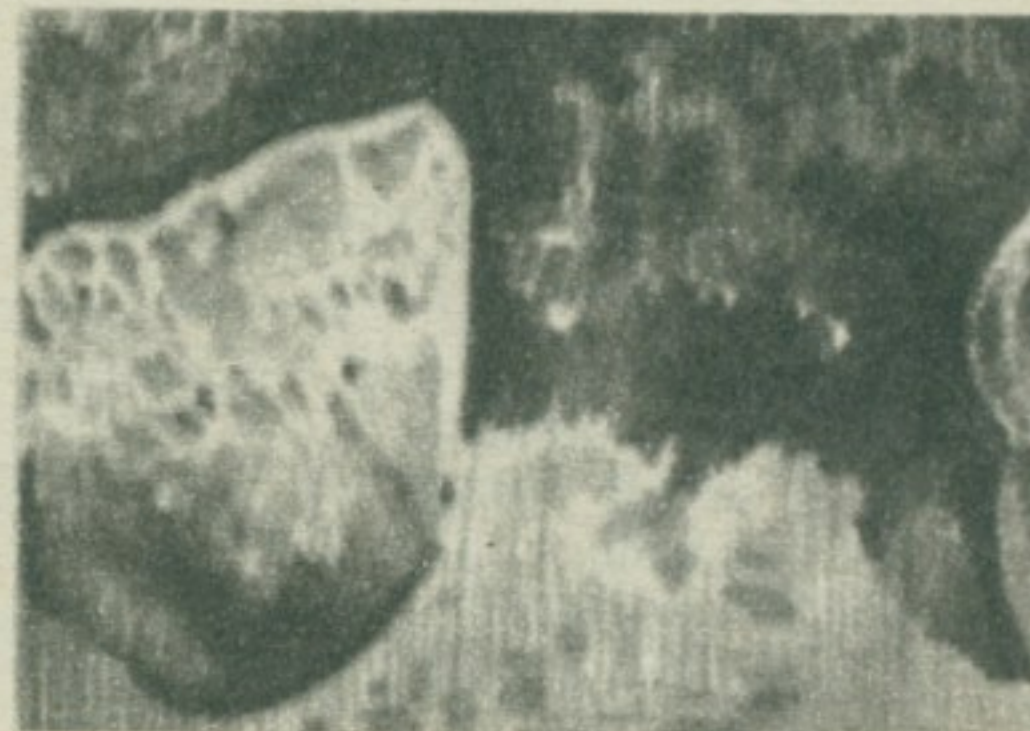
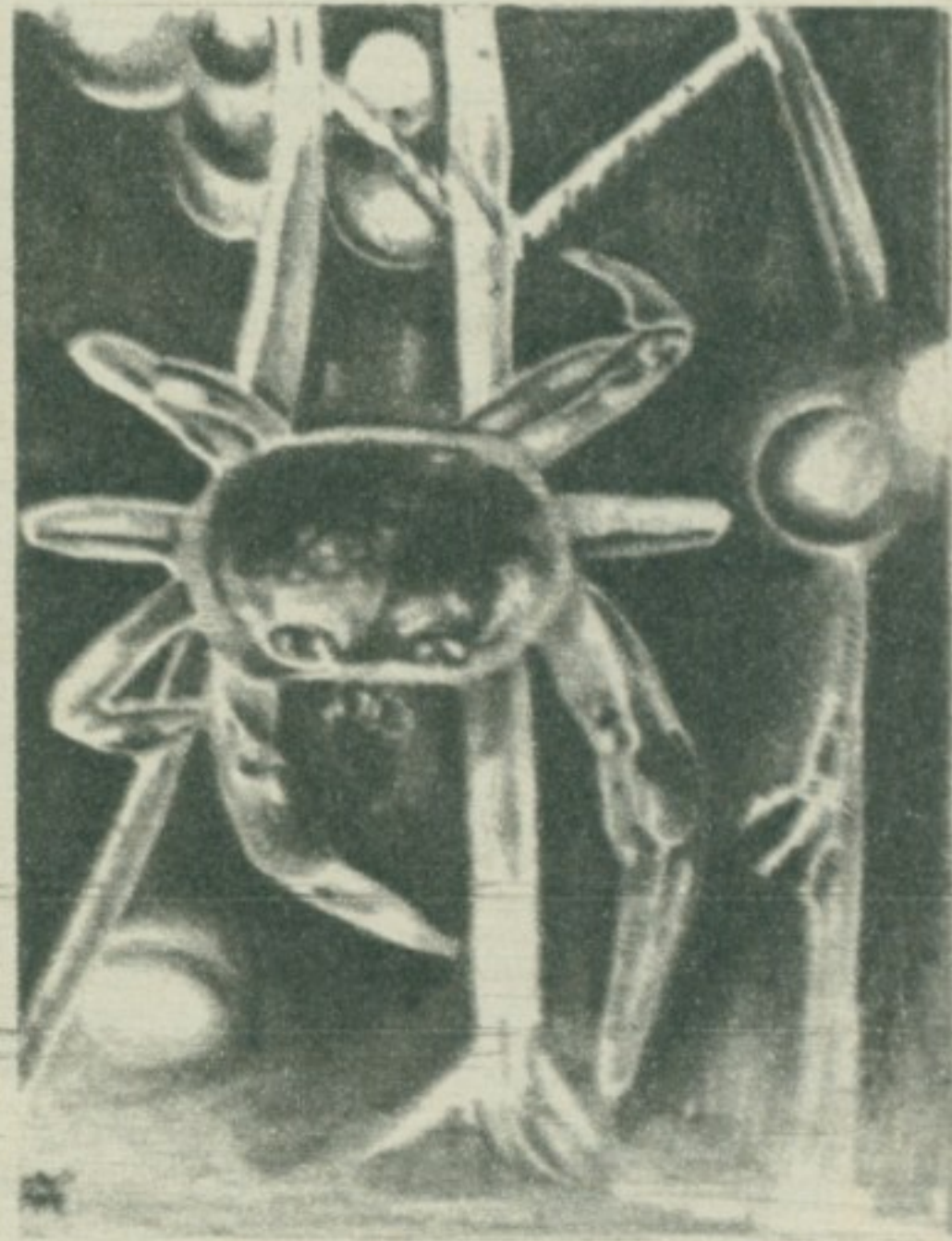
Током тог истог столећа у Олимпију су из Рима долазили и цар Тиберије и војсковођа Германик. Учествовали су као возачи својих четворопрега и – глатко побеђивали. Ниједан возач није се усуђивао да их претекне.

После 600 година постојања олимпијских игара прошла су времена кад је аматерима било стало само до маслиновог венца и славе. У Олимпији су почели да наступају искључиво спортисти који су широм Грчке ишли са такмичења на такмичење и не ретко добијали државну потпору. Строга олимпијска правила и неподмитљивост судија остали су, међутим, очувани током свих 12 столећа олимпијских игара. Само у три маха откривено је подмићивање.

Римски цар Теодосије I, велики поборник хришћанства, увидео је да се антички дух не може угасити духом хришћанства. Због тога је одлучио да то учини на други начин. Наредио је да се затвори чувена Платонова Академија и све друге филозофске школе. И да се разоре храмови олимпијских богова и укине одржавање олимпијских игара.

Десило се то 393. године наше ере.

Г. В.

су птице, гмизавци и већи део инсеката. Пустошење је окончала најезда пацова.

Средином 20. века острво је представљало голи камен у мору, тек понегде покривен кржљавом травом. Да, остао је и један кедар, последњи од хиљаде стабала. Мршави острвски пацови сигурно би пождрали и последње три козе да их нису претекли ма-

саме моле да улете у лонац“. Колонистима је требало само осам година да потпуно истребе тајфунике. То је била птица величине голуба, али са широким снажним крилима. Месецима су тајфуники путовали изнад океана, али су се увек непогрешиво враћали на Нонсач и суседна острва: овде су у рупама испод кедрова изводили потомство. У време гнезђења

плашили су морнаре отегнутим „ђаволским“ крицима.

Дејвид Вингејт је ипак успео да пронађе оно што је тражио! Истина, не сам већ заједно с орнитолозима којима је и те како помогао. Јер, научници нису ни сањали да се тајфуники и даље упорно враћају на опустошено и голо острво Нонсач, на пањеве кедрова којих одавно више нема.

Вилијам
Вингејт:
30 година
на острву
Нонсач

Кад је завршио факултет, Вингејт је затражио да га пошаљу на Нонсач. Намеравао је да прати пронађене птице. Али, шта је за младог биолога тридесетак тајфуника! И у његовој глави родио се величанствен план: решио је да обнови острво како би временом могло да прими хиљаде и хиљаде ових плавих птица.

Вингејт је засукао рукаве и почео да ствара свој свет. Али, не за шест дана, чак ни за шест година, стварање овог света захтевало је

много више времена. Тада, пре тридесет година, Вингејт је најпре успео да Нонсач постане национални парк.

Ко је кога појео?

Да би добио заокружену еколошку целину, Вингејт је морао да почне с биљкама. Породица га није виђала недељама – нестајао је на свом острву. Обилазио је сваку садницу, страшно се бојао заразних болести и штеточина. Дешавало се да за дан засади 100–200 младица. Поливао их је, окопавао, плевио коров... Тада се Вингејту придружила Дорис. Научник се њоме оженио и супрузи су овде подигли кућу, уредили башту. Живот је постао веселији.

Природњак, наравно, није заборавио ни животињски свет. Али са суседних острва није довозио по систему „од свега помало“ већ само оне врсте које су некад живеле на Нонсачу. Било их је преко тридесет. Морао је да пресељава чак и мекушце јер без њихових љуштура не може рак-пустуљак, који је потребан птицама, а птице су, опет, потребне... и тако даље. Ланац исхране морао се проучити до краја, уредити. Ако би имало лоше прорачунао, већ би неко некога појео и цела популација би била осуђена на пропаст. Док поједене замени новима, победници би изумрли и све је морао да почиње из почетка.

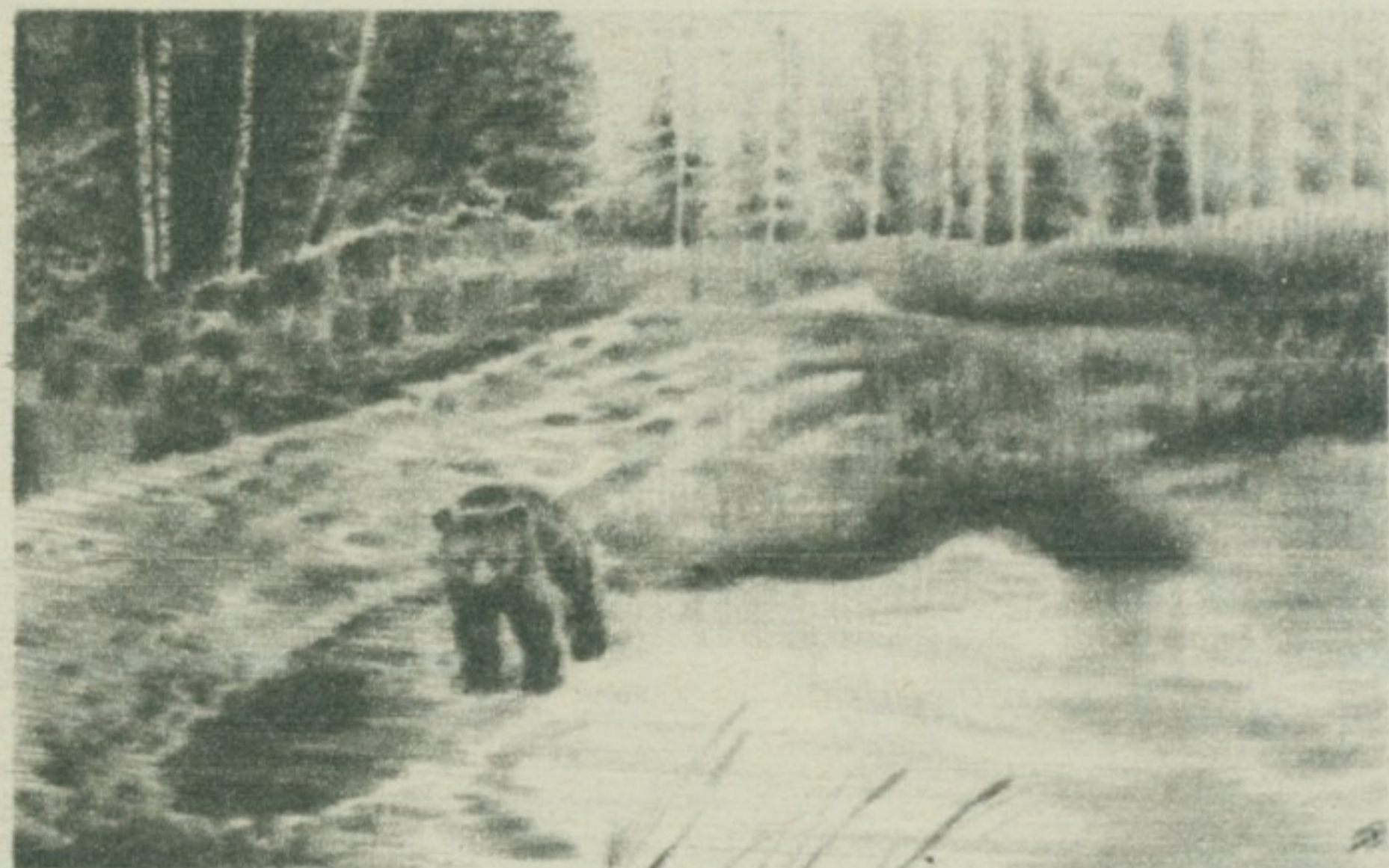
Ништа не иде

Првих пет година грозничавог рада прошли су Вингејту као у лошем сну. Једна врста растиња се одлично примила на новом тлу, а онда би изненада почела да се суши, а друга се не би ни одмакла од земље. А кедрови? Њих Вингејт само што за вршак није вукао увис, све су саднице заиста изванредно напредовале док једног дана две хиљаде стабала није почело да се суши од „увезене

заразе“. Мекушцима се свидело на новом месту, а онда су за недељу дана угинули сви до последњег. Изгледало је да је пацове уништио, а онда би се они појављивали у огромним количинама.

Вингејт тако рећи није напуштао острво – увек је страховао какву ће нову беду затећи кад се врати. Једном је бура разбила чамац о стење и одсекла Вилијама и његову породицу од осталог света. Пола године је трајало ово принудно заточеништво. Тада је нестало хране за њиховог малог сина и Вингејт је морао по олуји да плива пола километра до суседног острва.

Коначно је посао кренуо. Све је више растиња било на Нонсачу, све више животиња. У Хамилтон, главни град архипелага, Вингејт је одлазио само да не подивља и кад је требало да се посаветује с колегама. Једног дана, док је био одсутан, десила се несрећа: експлодирала је плински штедњак и Дорис је погинула. Наступили су црни дани за биолога. Несрећа није дошла сама. Тих дана стигли су резултати истраживања биолога: шумица која је почела да јача састојала се од врста које уопште нису карактеристичне за острво... У ствари, врло је слична претходној шуми, али није то то! Десет година отишло је узалуд.

Јер, Вингејтова основна идеја била је да острву врати његову исконску природу. Разноликост растиња на Бермудским острвима која задивљује туристе објашњава се тиме што су овде донете биљне врсте из разних крајева света и већина се врло брзо прилагодила. Првобитна флора Бермуда, међутим, није била толико разноврсна, али управо то је била она природна равнотежа која је највише одговарала. Вингејт је желео да поново успостави ту равнотежу и, ето, његов метод није издржао суров испит – врсте су погрешно биле изабране.

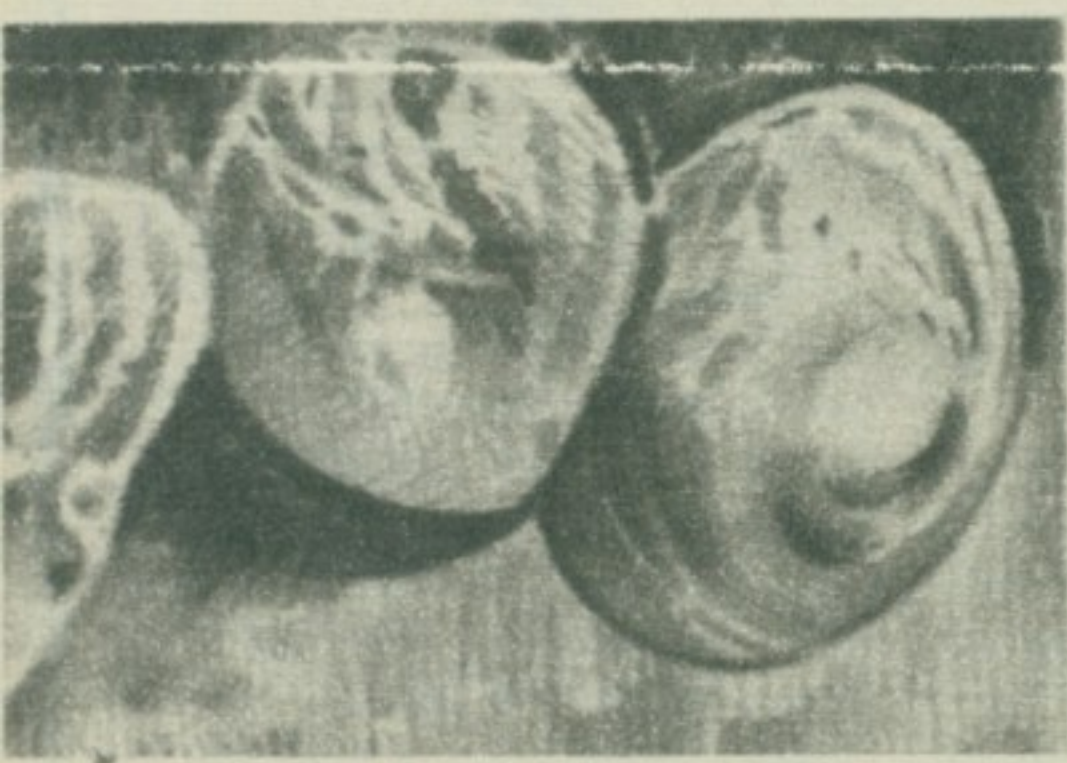
Многи би се предали, одустали, попустили у понечему. А Вингејт је узео секиру... Данас он о томе прича с осмехом, али му усне лако подрхтавају при сећању на то доба.

Тридесет година рада

Синови су отишли да уче на Бермудима и дуго година Дејвид је остајао сам, као прави Робинзон.

Једино у чему је попустио било је да земљишту дода ђубриво да нове, тачно одабране врсте (коначно!) не би трпеле од недостатка у исхрани. Па ипак, и овде је научника чекало изненађење: на једном се број краба повећао десет пута! Ноћу је било немогуће ходати стазицама уз обалу: све је врвело од рачића којима се веома свидело вештачко ђубриво! Вингејт се није збунио. Одавно је желео да запати чапље. На жалост, ендемска чапља, којој је природа дала кратке ноге да би лакше гонила крабе у шикари, бесповратно је изумрла. „Досељенике“ који су припадали врло блиској врсти морао је да учи на нову храну. Сваке ноћи Вингејт је скупљао по 400 рачића и „доказивао“ чапљама да је то нешто врло, врло укусно. Данас стотине ових птица савршено лако контролишу рачју колонију. Вингејт се потајно нада да ће им, временом, и ноге постати краће.

Вилијам Вингејт борави сада на Нонсачу само повремено. Он заузима важно место главног инспектора за очување природе читавог архипелага. Али, ни острву више није потребно свакодневно надгледање. Оно сада живи само за себе, без човека, што је тако жарко желео Вингејт и чему је посветио тридесет година свог живота.

Нонсач је данас немогуће препознати. Ветар шуми у врховима високих кедрова. На острву је све како је некад било: много животиња, густа шума, плодна долина, и два језерца. Дејвид Вингејт ипак нема мир – иако природа на другим острвима архипелага није претрпела толико много штете, и на сваком постоје забрани, ипак, сваке године овде се много гради, просецају се путеви што је све досад „појело“ десетак хектара земље – готово два Нонсача. У односу на величину архипелага – много.

А што се тиче плавих тајфуника због којих је Вингејт и створио острво, њих је сваки даном све више. Колонија више није угрожена. Претпрошле године овде се излегло тридесет младунаца, прошле – 35. „Године 2020. биће их хиљаду, а 2050...“ машта Вингејт. Он не жали што то неће доживети. У тестаменту је написао да га сахране поред Дорис, на Нонсачу. На острву које је сам створио.

В. М.

Илустровао: Ненад Милићевић

ПРОЧИТАЈ
ПРОСКИТАЈ

ПУН ПАНСИОН

Благо кравци: само махне репом и отера досадне муве. Много је теже буби која се зове гундељ — она нема реп.

Можда ни ви нисте знали да инсекти веома често служе другим, још мањим инсектима, као храна, уз то им пружају стан а и бесплатно су им транспортно средство. Бар десетак врста крпеља живи на тај начин на својим домаћинима. Неки од њих једноставно грабе сваку органску материју која падне на леђа инсекта-газде. Други полако грицкају домаћина. Тако крпељи сматрају гундеља хотелом: ту им је гарантован стан, храна, а за лажне шкорпионе гундељ је и бесплатан таксиста. Ови инсекти личе на пауке и живе не покрећући се, али с времена на време пребацију се на ново место закачивши се за ножицу гундеља који туда пролази...

МАЈМУН У БАЊИ

Постоји ли снежни човек или не још је питање, али сасвим је извесно да снежни мајмун и те како постоји. Зову га јапански макаки и он, као што му име каже, живи у Јапану. То је крупан мајмун, тежак 11-18 килограма и покривен густим крзном што није нимало случајно јер се температура на острву Хокаиду у јануару креће између -3 и -11° Целзијусових. Али, зато овде има много топлих извора у којима мајмуни

обожавају да се купају. Пливају врло добро и чак гњурају. У хладне зимске дане много је пријатније чучати у топлој води него на снегу. У бањама и отвореним изворима Хокаиду могу се видети макаки како се купају — заједно с људима!

На Хокаиду има много шума, па отуд макакима није тешко да нађу храну. Једу кору младица, гране, корење биљака, све у свему ова врста не само да се очувала већ чак напредује: на Хокаиду данас живи око 30.000 снежних мајмуна.

ШУМА ИЗА ПОЛАРНОГ КРУГА

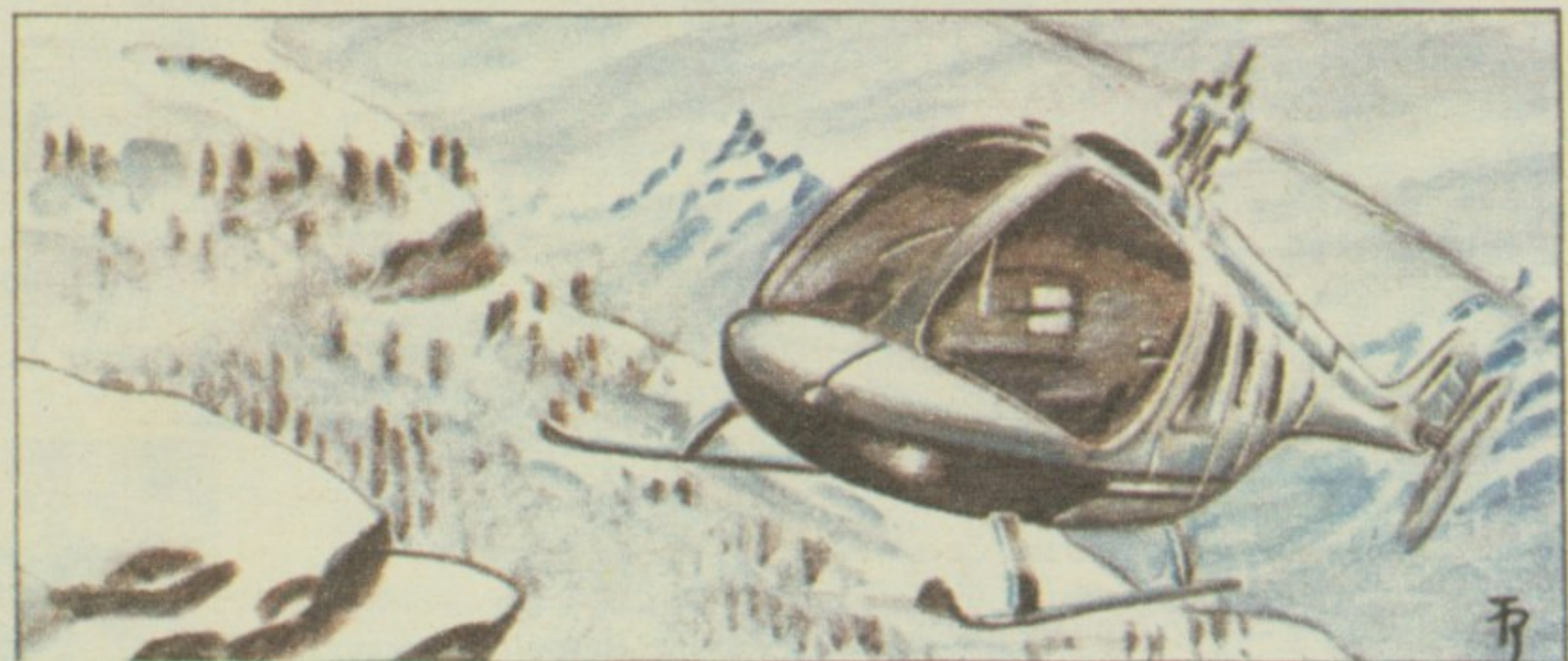
Чудо на острву Аксел-Хејберг први је приметио пилот хеликоптера. Срећом по науку, човек је знао како из птичје перспективе изгледа фосилна шума — радио је на истраживању окамењених ископина на острву Олаф Ригнес (оба острва припадају Канади и улазе у Архипелаг краљице Елизабете) тако да оно што је угледао за њега није представљало тајну.

Некадашња шума откривена на падинама каменог брега на Аксел-Хејбергу заузима површину нешто већу од квадратног километра. Овако велико подручје са добро очуваним дрвећем досад није нађено иза по-

ларног круга. Шума је стара 45 милиона година, а сачували су се не само пањеви и делови оборе-

чували су га вечни мраз и минералне соли које су, ушавши у његове ћелије, конзервирале дрво.

таничара. Шеф канадске експедиције овако је то изразио: „Сачувано је не само дрвеће већ и слој пра-

ног дрвећа већ и — слеplени листови! Судећи по годовима дрвеће високо 30 метара живело је готово хиљаду година а за данашње генерације са-

Ископано дрво одлично гори, али је, разуме се, исувише драгоцено да би се користило за грејање. Уосталом, оно и кад не гори греје срца палеобо-

историјског тла земљишта тако да је могуће испитивати и процесе који су се дешавали у овој ископској шуми“.

Драги Забавнице,

Одушевио сам се кад сам прочитао да сте у договору са представницима ЈАТ-а одлучили да нас позовете да пишемо о својим истинским летовима авионом, а они који нису летели могу да измисле. Има нас доста који уопште нисмо ни ушли у авион, па нас привлачи награда коју можемо добити ако напишемо и пошаљемо занимљиву причу. Јавиће се и мој друг Сале који је летео прошле године у Сплит и дообро се уплашио кад му је авион улетео у олују. Било је, каже, поскакивања, а стјуардеси су одлетеле чаше са послужавника.

И још нешто: да ли ћете и чиме награди-

ти „Бобу“ који вам је дао идеју за овај наградни конкурс? Поздрав од једног Миљана

Слажемо се с тобом, Миљане, да је „Боба“ заслужио награду, али како да га нађемо ако нам се не јави и напише своје право име и адресу? Нека ово схвати као позив и нека нам се јави!

Наградни конкурс: Мој лет авионом

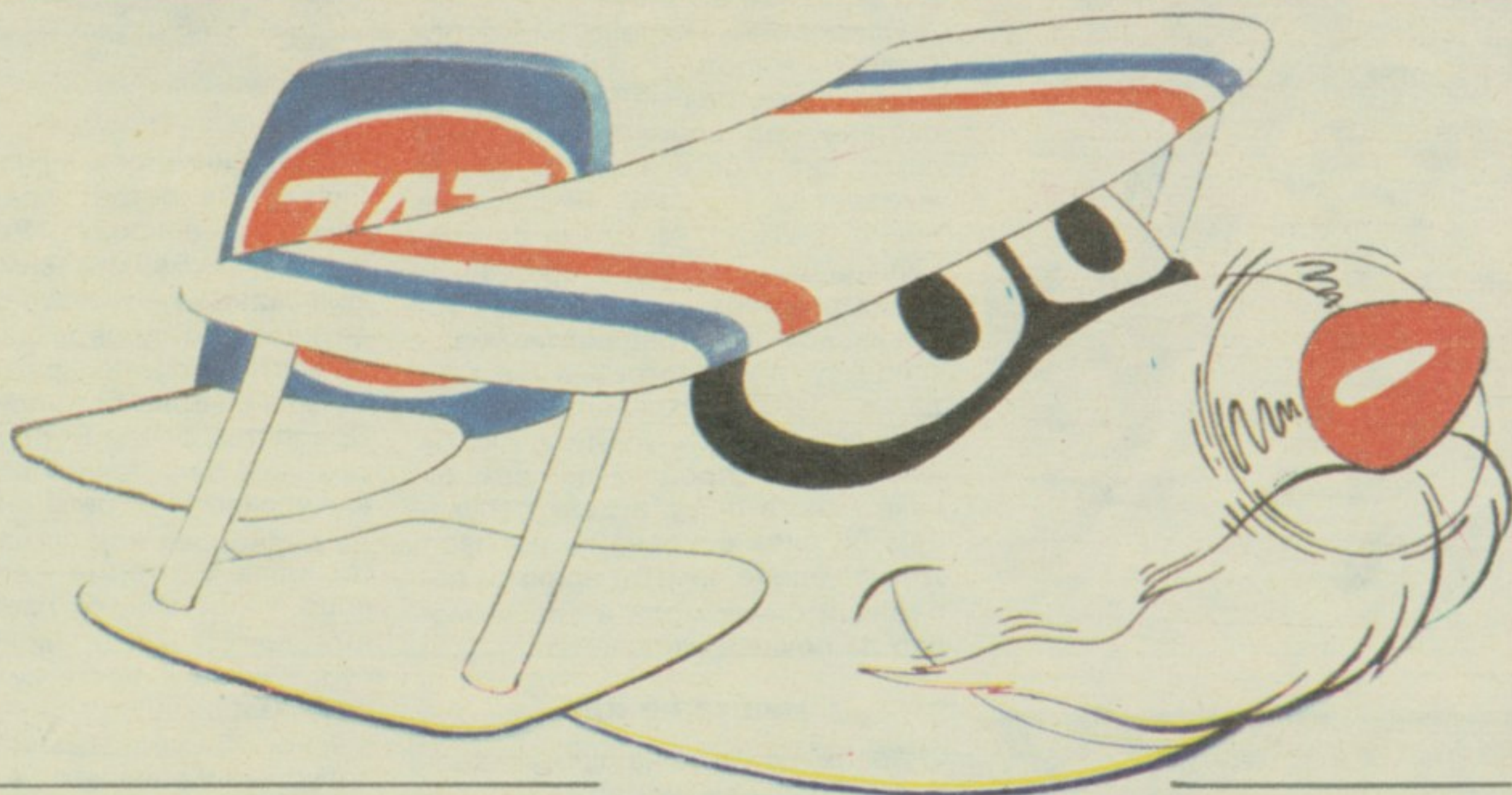
Важи за све наше читаоце. За оне који никада нису летели авионом, за оне који су само једанпут летели и оне који су више пута летели.

Опишите свој стварни или замишљени лет авионом и пошаљите на адре-

су: ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК, Македонска 29, за наградни конкурс МОЈ ЛЕТ АВИОНОМ.

Жири састављен од представника ЈАТ-а и новинара ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА изабраће двадесет најбољих при-

лога и наградити их. Немојте жалити труд, награде су лепе: дводневни излет авионима ЈАТ-а до Београда или Дубровника, зависи од места вашег боравка. Биће и неких изненађења, али о томе у следећем броју.

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

АМБАСАДОРОВ

СОБАР

СУМЊИЧАВИ ФОН РИБЕНТРОП НИЈЕ ВЕРОВАО СВИМ ОБАВЕШТЕЊИМА НАЈВЕЋЕГ ШПИЈУНА

Неупадљив онижи човек у јефтеном смеђем оделу седео је у луксузној канцеларији немачке амбасаде у Анкари, престоници Турске, са нацистичким обавештајцем Лудвигом Мојцишем. Било је то у октобру 1943. године. Други светски рат је беснео, а Турска, још неутрална, била је изложена све већем притиску и савезничких и немачких државника да се одрекне своје неутралности. Немцима су били потребни нови савезници да се опораве од тешких пораза које су те године претрпели, нарочито на Источном фронту, а савезници су хтели да придобију за себе тај важан војногеографски сектор и концентришу снаге за инвазију на окупирану Европу. Под својом на изглед мирном површином Анкара је кључала. Свака амбасада имала је своје тајне агенте, а гласине су летеле као слепи мишеви у ноћи.

Шпијун из освете

Мојциш је слушао незнанчеву причу једва верујући својим ушима.

— Реците ми још једном како се зове — рекао је значајним тоном.
— Ељеша Базна — одговорио је човек мирно. — Рођен сам у Алба-

нији, али моји родитељи дошли су у Турску још док сам био дете. Говорим турски, француски, немачки и грчки.

— А енглески не?

— Разумем га, али не говорим тако добро.

Мојциш поглади браду.

— Испричали сте ми једну заиста запањујућу причу. Кажете да сте запослени у британској амбасади као амбасадоров лични собар. А зашто желите да шпијунирате за рачун Трећег Рајха?

Базнине хладне очи одједном су севнуле.

— Мрзим Британце. Они су убили мог оца.

— Убили га? Зашто?

— Пре много година мој отац је био хајкач за једну групу енглеских ловаца у Турској, и један од њих га је устрељио. Сасвим случајно, нема сумње, али отац је умро у тешким мукама, а мајка је од тада била принуђена да сама подиже велику породицу. Заклео сам се да ћу осветити оца, и сада имам прилику за то.

— Али шта, заправо, ви можете да учините? Ми већ имамо два доушника међу послугом амбасаде — признао је Мојциш. Они нам достављају понешто од уобичајених говоркања, али ништа што би било од истинске важности.

Базна је спустио глас и Мојциш се морао нагнути да би га чуо.

— Сви телеграми, поштанске пошиљке и меморандуми које амбасада свакодневно прима под пажљивим су надзором, али амбасадор више воли да посао обавља у свом стану, па зато сваке вечери односи са собом папире који захтевају његову личну пажњу. Држи их у једном закључаном ковчегу у својој спаваћој соби. Господин Хју обично носи кључеве у џепу свог кућног огртача — наставио је Базна мирним равномерним тоном — и у уобичајеним околностима не бих имао приступ до њих. Међутим, протекле седмице заборавио их је на сточићу поред кревета, и пре него што се вратио ја сам узео њихов

отисак у воску. Направио сам дупликате, и сада кад год сер Хју оде могу да читам тајне документе, или увече, кад узме своју пилулу за спавање. То иначе чини врло често.

Мојциш рече без увијања:

— Ви нисте образован човек.

Чак и ако можете да читате папире, да ли сте у стању да их схватите? Можете ли да их запамтите?

— Имам одличну камеру типа „лајка“. Фотографишем документа а онда их враћам у ковчег. Узгред, амбасадор има велико поверење у мене и ништа не сумња. Већ имам више од педесет фото-копија строго поверљивих докумената који се односе на рат, а не само оне који се тичу Турске.

Нагодба

Неко време владала је дубока тишина, а онда Мојциш пригушено уздахну:

— И ви сте сада спремни да нам продате те снимке, зар не?

— Да, двадесет хиљада енглеских фунти за сваку ролну филма. У новчаницама од по пет фунти.

— Ако одлучимо да вам исплатимо новац за ваше услуге — процеди Мојциш — то можемо да учинимо само по одобрењу надлежних старешина у Берлину, а то ће потрајати.

Базна је дозволио себи да се победоносно осмехне:

— Чекаћу четири дана. Данас је уторак.

— Врло добро. Видећемо се поново у суботу увече. Дођите у врт амбасаде тачно у десет. Споредна капија ће бити откључана. Иза капије налази се шупа са баштенским алатом. Ја ћу бити тамо. Понесите неколико филмова, и ако буде све као што кажете, наћи ће се новац за вас.

Фон Рибентропу су била потребна три дана да одговори на хитан захтев немачке амбасаде. Његов одговор није био испуњен одушевљењем. Министар иностраних послова је сматрао да је турски

собар нека ситна варалица, али за случај да се његова прича ипак покаже истинитом одобрио је тражену суму.

На Мојцишово изненађење, Базна је стигао у шупу у заказано време и донео две ролне филма.

— У подруму амбасаде налази се мрачна комора, и један мој фотограф већ чека да развије филм. Хајде, пођите са мном. Сложићете се да морам да предузмем све мере предострожности — рекао је Мојциш.

Собар је мирно кренуо за њим. У подруму, фотограф је брзо обавио посао и ускоро је могао да покаже Мојцишу први влажан негатив. Био је то, ван сваке сумње, један докуменат британског министра иностраних послова упућен британском амбасадору у Анкари, и садржао је податке о броју особља Краљевског ратног ваздухопловства које се већ налазило у Турској.

Мојциш није био у стању да проговори, дрхтавом руком пружио је Базни свежањ новчаница.

Сумњичави Фон Рибентроп

Тако је отпочела Операција Цицеро — назив који је измислио амбасадор Фон Папен. Што се Немца тичало, собар Базна уопште није постојао, постојао је само шпијун Цицеро. Двапут седмично Цицеро је потајно улазио у врт немачке амбасаде, предавао Мојцишу филм и одлазио исто тако потајно са својим фунтама. Новац је скривао испод пода незаузете собе у британској амбасади.

Документи које су Немци редовно примали били су заиста запањујући. Извештаји о тајним састанцима савезничких државника и покретима трупа, детаљи о најповерљивијим британским и америчким плановима, чак и имена британских тајних агената у Турској — све је то доспевало у руке немачког амбасадора. Били су одмах достављени у Берлин, под строго поверљивом шифром, а развијени фото-снимци одашиљани су касније дипломатском поштом.

У Берлину је владало велико занимање за податке који су тако редовно стизали. Питања о њиховом извору буквално су преплављивала немачког амбасадора и његовог обавештајца Мојциша. Ко је био Цицеро, не рачунајући то што је служио као један смерни слуга? Како је долазио до докумената? Је ли извршена довољна провера да им тај собар можда не подваљује? Зар читава ствар не звучи сувише лепо да би била истинита? Било је то као да је Винстон Черчил лично свечано уручивао сва та документа Хитлеру!

Фон Рибентроп се налазио на челу оних који су мислили да је Цицеро двоструки агент и да Британци све то смишљено подмећу да би Немце обманули.

Рибентроп је позвао Мојциша у Берлин, али овај није могао да убеди свог претпостављеног да Цицero, изгледа, ипак доноси истинита обавештења. За то време Цицero је сазнао важне појединости о предстојећем веома важном сусрету између америчког председника Рузвелта, британског премијера Черчила и кинеског генералисимуса Чанг Кај Шека, а касније о још једном сусрету Рузвелта, Черчила и Стаљина.

Ноћна трка улицама Анкаре

Током новембра Цицero је вредно шљоцао својом „лајком“ и од почетка децембра сусретао се са Мојцишем скоро сваке ноћи. Престали су да се састају у шупи за алат, нацистички обавештајца колима је сачекивао Цицера у једном забаченом делу Анкаре; овај би брзо усккао на задње седиште и кола би кренула. Кад је био сигуран да их нико не прати, Мојциш је заустављао у некој скровитој улици, узимао филм и заузврат предавао новац.

Једне вечери, док је возио око-ло тражећи неко погодно место где би могла да се изврши размена, Мојциш је опазио да их прати велика црна лимузина. Није се успаничио, него је, користећи све могуће трикове, покушавао да се отараси пратиоца.

— Јесте ли видели возачево лице? — упитао је Мојциш док се Цицero спремао да изађе.

— Био је то неко кога никада раније нисам видео — узврати Цицero — али препознао бих га ако га икада поново сретнем.

— Шта мислите, ко би то могао да буде?

Цицero није био забринут: — Ко то зна? У сваком случају, он јури за вама, а не за мном, и зашто бих онда бринуо?

Подигао је руку у знак поздрава и не осврнувши се изашао.

Крајем децембра Цицero је предао филм једног документа из којег се видело да је Турска почела да попусти притиску савезника и да се приклања њиховој страни. Предвиђајући то, Британци су у међувремену прокријумчарили у земљу већи број својих војника, морнара и ваздухопловаца. Била је то опасност за Немце јер је њихова војна ситуација постајала из дана у дан све гора.

Амбасадор Фон Папен је закључио да би било узалудно поуздати се у Фон Рибентропа, који је и даље упорно порицао вредност Цицеровог рада, и одлучио је да се састане са турским министром иностраних послова. Пожалио му се да Турска допушта да њена неутралност буде нарушена, а као доказ пружио му је фотографију групе људи за које је тврдио да су британски војници у турској одећи. Поступивши тако, учинио је судбоносну грешку.

Међутим, чим је Фон Папен изашао, турски министар је одмах позвао к себи британског амбасадора Хјуа Нечбал-Хјуисена и испричао му шта је управо чуо.

Сер Хју се узнемирио. Схватио је да мора што пре сазнати како су Немци дошли до фотокопија. Мораће одмах да обавести Лондон о томе.

Министарство иностраних послова у Лондону издало је наредбу да се поново провере сигурносне мере у амбасади. Особље је потанко испитано, а из предострожности уграђени су алармни уређаји на сефовима, бравама и вратима и двоструки прозори. Међутим, нико није помислио на увек закључан ковчег у којем сер Хју држи своју поверљиву пошту.

У Анкари је дошло до новог обрта у развоју догађаја. Мојциш је добио нову секретарицу, једну лепу плавушу по имену Корнелија Кнап. Девојка је била кћерка неког немачког дипломате, одлично је говорила енглески и француски. Неколико година живела је у САД и Француској. Њен главни посао био је да преводи иностране новине.

Ко је Корнелија Кнап?

Током првих неколико седмица 1944. док су британски документи још редовно доспевали у немачке руке, Мојциш је запазио да се у поверљивим списима све чешће појављује шифровани назив „Операција Оверлорд“. Обавестио је о томе своје претпостављене у Берлину. Они нису на то обратили пажњу, па је Мојциш одлучио да сам реши ту загонетку. Након што је пажљиво проучио многе документе, истина га је погодила као удар грома. Операција Оверлорд значила је да ће други фронт бити отворен ускоро, и да су се савезници спремали да изврше инвазију на Европу и ослободе све земље које су се налазиле под немачком окупацијом.

Узбуђен, обавестио је о свему Берлин. Овога пута Фон Рибентроп мора да буде задивљен, мислио је. Али варао се. Одговор је гласио: „Могуће је, али не и много вероватно“.

У немачкој амбасади нова секретарица изазивала је чуђење. Била је веома нервозна, често чак

хистерична, и крајње некорисна јер су јој се у послу стално поткрадале разне грешке. Поред тога постављала је сувишна питања. Цицero се упознао с њом и осетио нагонски неповерење, мада себи није могао да објасни зашто. Девојка је била добра Немица, а њен отац важан члан дипломатске службе. Није имала приступ поверљивим документима. Покушао је да заборави њено чудно понашање.

Али, његов унутрашњи немир поново се вратио. У фоајеу анкарског Палас хотела, где је дошао да преда поруку сер Хјуу, угледао је госпођицу Кнап. Није била сама. Младић који јој је нешто озбиљно говорио био је возач црне лимузине која је пратила Мојциша и њега улицама Анкаре!

Онда је Корнелија Кнап ишчезла. Затражила је једнонедељно одсуство да проведе Ускрс са својом породицом у Букурешту, а Мојциш је спремно изашао у сусрет њеном захтеву, срећан што ће се бар за неко време ослободити њеног чудног понашања и трајавог превожња. Али, када је протекло недељу дана, девојка се није вратила.

Мојциш је позвао Цицера, и обојица су знали да се срећу последњи пут.

— Рат се приближава крају — говорио је Мојциш без увијања своје доушнику — а ми нећемо бити победници, госпођица Кнап је била шпијунка... сада имамо доказе о томе. Све време док се налазила овде достављала је обавештења Американцима. Повешће се истрага о њеном нестанку и мени је наређено да одем у Берлин и поднесем извештај о свом делу кривике. Сада је дошло време да се свако сам бори за свој опстанак.

Цицero се вратио у амбасадорску кућу и домаћин дао отказ. Следећег дана је отишао, са 300.000 фунти које је зарадио као шпијун. Седам месеци провео је у том послу и за то време сазнао од Британаца више тајни него било који други шпијун у немачкој историји. Да су Немци поступали према обавештењима која им је он достављао, савезници би претрпели велику штету.

Последњи обрт у причи о Цицери десио се када је шпијун однео у банку свој свежањ новчаница од по пет фунти и тамо чуо да су све то фалсификати! Новчанице нису биле штампане у Краљевској ковници у Лондону, него у Берлину. Немци су фалсификовали милионе разних британских банкнота са намером да их растури и тако уздрмају привреду не само у Британији него и у свим земљама неутралне Европе.

Цицero је завршио онако како је и почео — као сиромашан, безначајан и самотан човек који је једва састављао крај с крајем.

Г. В.

Илустровао: Слободан Стефановић

Овај „смарагдни гуштер“ из северне Италије обично је зелен, али у време парења, под дејством хормона тестостерона, глава му постаје тиркизноплава.

Лепота јелена је у роговима. Јелен с најснажнијим паром рогова има најбоље изгледе да освоји женку и да остави потомство.

Удварање помоћу боја: дречаво црвени мехур под грлом овог гуштера буди женску радозналост.

веку, двобој се своди на чист обред. Уместо да се туче, победник треба само да се покаже у пуном сјају и лепоти и противник се повлачи с бојишта.

Дарвин и паун

Женка је, напротив, сива и неугледна. Њој лепота није потреба, јер се ни са ким не такмичи. Њен посао је да рађа младе и да се брине о њима и зато је најбоље да буде што неупадљивија.

Зоолози кажу да су телесни украси мужјака најчешће последица мушког полног хормона – тестостерона. Код појединих врста птица и риба изразите разлике у боји јављају се само у сезони парења. Једном мужјаку коса научници су дали инјекцију тестостерона и његов кљун се обојио у жуто, што иначе бива само у време најстраственијег љубавног цвркутања. Обрнут експеримент изведен је с неким патковима којима су операцијом извађене полне жлезде: сваки такав патак изгубио је своје лепе шаре и добио једнобојно перје као у женке. Из тога неки истраживачи закључују да је боја женке, бар код птица, „права“, основна боја те животињске врсте.

У животињском царству су мужјаци – као и овај „мандарински патак“ – по правилу лепши од женки.

Диморфизам – разлика у изгледу између мужјака и женке – занимао је и збуњивао мислиоце од Аристотеловог времена до данас. И овде је паун пример који привлачи највећу пажњу. Хилдегарда од Бингена, немачка светица, лекарка и ботаничарка из 12. века, забележила је да је паун настао тако што су се мале четворonoжне животиње париле са птицама. Жан-Батист Ламарк, оснивач учења о еволуцији, написао је 1809. године да паун показује такво богатство боја и облика зато што то „одговара његовим унутарњим потребама“.

Нема никакве сумње: у животињском царству шампион лепоте је паун. Кад он рашири свој величанствени реп, са златно-плавим перјем, са „очима“ на подлози у којој се пресијавају све боје дуге, нама остаје само да се дивимо. Тешко је отети се утиску да је тако раскошне шаре могао да смисли неки уметник, неки сликар богате маште и опремљен најбољим материјалом. А ипак, паун није настао укрштањем и одгајавањем, као толике друге домаће животиње. Створила га је еволуција током милиона година и изгледао је овако још и у време док човека није било.

Управо због таквих животиња биолози су на муци кад треба да објасне и одреде појам „лепоте“ у природи. Обично сматрамо да у борби за опстанак одлучују чисто практичне особине. Онај ко уме дуже да остане у животу, макар био ружан као сам враг – тај ће своје особине пренети потомству. Како ли је могао паун да се одржи у својој постојбини. Индији? Није ли му његово прекрасно али гломазно репно перје сметало кад је требало да бежи од непријатеља – месождера? Нису ли у предности оне врсте којима је природа подарила сиву и неугледну спољашњост, на пример зечеви или мишеви?

На изглед – јесу. А ипак, паун није неки усамљени изузетак. Ту су и папагаји, шарене змије, екзотичне птице дивних боја, лав са својом гривом која ничему не служи осим што му даје достојанствен изглед, антилопе с љупким шарама на крзну. Њихово постојање доказ је да у природи има места и за лепе, да се еволуција не своди само на голи закон опстанка.

Штавише, у неким случајевима „колор оружје“ и лепота имају своју тачно одређену улогу у развоју живих бића: можемо је измерити, образложити и научно поткрепити. Запажају се одређене правилности које можда није претерано назвати „законима“.

Китњасто перје на петловом репу и велика црвена креста значе: „Ја сам господар на овој територији“.

ШАРАЊЕ
КАО
ВАРАЊЕ

ЛЕПШИ ПОЛ- МУШКИ ПОЛ

У ЖИВОТИЊСКОМ СВЕТУ
ЛЕПОТА ЈЕ ОРУЖЈЕ,
ЗАШТИТНО СРЕДСТВО,
НАЧИН ЗА ПРОДУЖЕЊЕ
ВРСТЕ... А МОЖЕ ДА БУДЕ
И САМА СЕБИ ЦИЉ

Први закон: све птице су лепше и шареније од сисара. Грудни црвендаћа, јасножута боја канаринца, плави реп папагајев, па чак и снежна белина лабуда – све то настаје у перју дејством пигмената који се зову меланини. Меланине има и човек: они одређују боју наше косе, њих примећујемо кад препланемо од сунца. Ипак, и ми и сви остали сисари користимо меланине крајње оскудно у поређењу с птицама.

Други закон: лепота и шаренило служе многим животињама као јасно и убедљиво средство за комуникацију. Одређене боје, шаре, линије, сигнали су који говоре о величини животиње, о њеном полу, снази, старости, способности за борбу. Сигнал чак може да се „укључи“ и „искључи“, према потреби. Сијамске жабе, на пример, када се нађу у опасности, надува-

ју се, кожа им се затегне и покажу се два дотле прикривена јасножута набора којима плаше нападача. И многе врсте птица, сисара и гмизаваца имају таква „колор-оружја“ која су у стању мировања покривена перјем или крљуштима.

Трећи закон: насупрот ономе што бива код човека, код многих врста мужјак је шаренији, накићенији, упадљивији, једном речи – лепши. Ту лепота у правом смислу речи служи као оружје. Густа лавља грива, величанствени рогови јелена, јасноцрвена и надувена петлова креста – сви ти украси играју сасвим одређену улогу у надметању око женке. Они треба да убеди супарника да је пред њима права „мушкарчина“, да га тако заплаше да до борбе често и не мора да дође. Отприлике као на витешким турнирима у средњем

Паунови, кад би могли да говоре, сигурно би свесрдно подржали такво тумачење, али за наша данашња схватања „ламаркизам“ ипак није довољно научан. Данас бисмо се пре сложили са оним што је, пола века касније, писао Чарлс Дарвин у свом „Постанку врста“. Он је ту навео паунове украсе као пример особине која не служи борби за опстанак, него само као предност у међусобном такмичењу мужјака за женку.

Вештина копирања

С друге стране, нешто што се нама чини као обична шара може заиста за неку животињу да буде питање живота или смрти. Узмимо за пример табињу *Solea vulgaris*. То је мала, безазлена морска рибаца, али на леђима има црно пераје које се у узбуђењу подиже. Потпуно исто такво пераје има отровна риба *Trachinus draco*, и уздиже га на исти начин. Последица: ниједна већа риба не сме ни да приђе беспомоћној табињи, бојећи се да се не отрује.

Ова врста заштитног понашања у науци се зове мимикрија. Она се некад састоји у копирању других, опаснијих животиња, као у наве-

Како је паун добио свој дивни реп? Према објашњењу Чарлса Дарвина, током много генерација женке су давале предност „лепшим мужјацима“, а та предност у размножавању имала је већег утицаја него сметње које реп изазива у узајамној борби.

је јасно показао предности мимикрије: од укупно 542 прогутане рибе само 32 их је било с тамном кожом.

Нежељено изненађење доживео је амерички зоолог Таунсенд када је неколико мало познатих врста риба пренео из области

Научници су утврдили да до ових задивљујућих промена боје долази на два начина. Изазивач промене могу да буду хормони (код водоземаца, гмизаваца, али и код ајкула) или нервни систем (код риба и код камелеона). Ако се рибе привремено ослепе, премазивањем очију, оне губе способност мимикрије.

Гледај ми у реп

Неки пут сврха шареног руха је не да привуче, него да одвуче пажњу. Источноафрички гуштер има светлоплави реп, у јасном контрасту с неупадљивим црним телом. Могући нападач усредсређује се на реп, који у случају опасности може и да отпадне, а да поштеди виталне органе. Мале змије звечарке имају реп дречаво жуте боје, тако се одвраћа пажња од главе. Чим змија одрасте и научи сама да се брани, та разлика у боји нестаје.

Шарање као варање: многе жабе и рибе имају по телу шаре у облику очију. Грабљивац ће можда само за тренутак да се

Блефирење: пажње „очи“ на крилима овог лептира треба да заплаше непријатеља, да би помислио да је пред њим нека крупнија животиња.

да буду узани и дугачки, јер на тај начин и прсти изгледају лепши; с кратко подсеченим ноктима, напротив, рука изгледа дебела и затупаста. Уз то, свака жена зна да је водоравне пруге „дебљају“, док ће у хаљини с усправним пругама изгледати виткија.

Спасоносни дезени

Исто бива и међу животињама, каже Захави. Од средине трупа па напред, зебра има вертикалне пруге, које истичу њену висину. На сапима, пруге су хоризонталне, опет са одређеним циљем: да нагласе снажне мишиће у том делу тела, важним за тркаче. Све укупно, пруге треба код гледаоца да створе утисак: ово је висока, снажна и брза животиња! Али њихова функција се тиме не исцрпљује. На позадини дрвећа и жбуња, у оштром црно-белом контрасту афричког сунца и сенке, пруге служе као одлична камуфлажа. Чак и искусним ловцима дешава се да из мале удаљености превиде читав чопор зебри.

Што је најзанимљивије, научници су недавно утврдили да таква камуфлажа делује и на опасну афричку це-це мушицу. Зато су зебре поштеђене од болести спавања и других обољења која преносе инсекти.

Еволуција ствара стално нове цртеже, „дезене“, респоредите линија и боја. То се не догађа ради сујете или моде, него са одређеним циљем: да свака врста добије свој особени, јасно препознатљиви изглед, као знак распознавања. Посебно је то важно када две или више сродних врста живе на истој територији. Разлика у изгледу тада може да спречи међусобно укрштање које би водило у „еволуциони ћорсокак“. Тако различите сорте патака имају сасвим различите шаре, а вране, свраке, креје и сојке јасно се разликују по нијанси и распореду перја, мада све припадају истој породици.

У једном, можда једином, случају наилазимо у природи на лепоту ради лепоте, без варки, без задњих намера и без практичних циљева. Реч је о лептирима. Они добијају своја дивна шарена крила у време кад су већ обавили посао око размножавања, тако да продужење врсте више није у питању. Остатак својих дана могу да проведу безбрижно лепршајући, без икаквог другог „задатка“ осим да улепшавају ливаде и пољане.

Зашто да нагађамо каквог смисла има све то и чему служе шаре на крилима лептира? Радумо се што постоје.

С.С.

Распоред пруга на зебрином крзну служи за камуфлажу, али истовремено и да истакне јаке мишиће, услед чега овај мужјак изгледа крупнији.

деном случају, а некад у прилагођавању боји и изгледу околине. Посебно вешта у томе је ситна тропска рибаца гамбузија. У једном опиту научници су поделили гамбузије на две групе и једну држали осам недеља у акваријуму са црним, а другу исто толико у акваријуму са белим зидовима.

Резултат је био да су рибице из прве групе постале тамносиве, а оне из друге групе – бледожућкасте. Потом су их научници ставили у црни акваријум, у који су убацили и изванредан број крупних риба, а омогућили су приступ и птицама грабљивицама. Резултат

Бермуда у њујоршки акваријум. После само неколико сати у новој средини рибе су потпуно промениле боју.

У природи се тако нешто свакодневно догађа. Рибицама врсте *Heratus tafoides*, на пример, довољно је да се дигну десет центиметара изнад морског дна па да њихове изразито црне крљушти зачас постану плавосиве. Још пре две хиљаде година било је познато да морске мрене мењају боју у тренутку смрти. Зато су стари Римљани, приликом својих гозби, ову рибу увек износили живу на трпезу.

збуни, питајући се где је глава, али и то је довољно да жртва побегне. А умеју и грабљивци да се послуже сличним преварама. Средоземна риба залеоскопус користи неку врсту дугачког црвеног пипка који јој виси са доње вилице. Положи га на песак и мигуљима, имитирајући црва. Свака наивна рибаца која се приближи том мамцу биће прогутана.

Да би показао колико су важне боје и шаре у животињском свету, израелски зоолог Амот Захави послужио се поређењем с неким детаљима из људске естетике. Еlegantне жене радо секу нокте

**ПРИМО КАРНЕРА:
трагична
боксерска
судбина**

Двадесет година после смрти Прима Карнере прича о једином боксеру тешке категорије кога је Италија икада имала и даље побуђује пажњу. Један француски професор искористио је његову огромну физичку снагу и од њега направио боксера. Власник неколико америчких ноћних локала наслутио је добар посао и увео га у свет суперзаштитених професионалаца. Бенито Мусолини хтео је да од њега направи спортског хероја фашизма и позвао га је да у домовини брани шампионску титулу.

Примо Карнера, „голијат са Алпа“, ипак је успео да одоли разним економским и политичким интересима који су се стварали око његове личности и фаме да је најјачи човек на свету. Родио се 26. октобра 1906. у провинцији Удине, у сељачкој породици. У 14. години се сели у Француску где му је стриц имао столарску радњу. Посао који му је стриц понудио у Паризу није био довољан за живот, па је морао да ради и прековремено.

Запошљава се као физички радник, па као дрвосеча, све док из једног француског циркуса нису запознали његову снагу и позвали га на турнеју по земљи. Требало је да забавља народ подижући читаве редове столица на којима су седели људи.

Сеоски момчић из околине Удина већ је постао колос: висок два метра и пет центиметара, тежак 126 килограма, број ципела 52, капацитет плућа 9 литара.

Некоме је пало на памет да искористи Карнерину физичку снагу за бокс: менаџеру Леону Зеу који заједно са бившим шампионом у тешкој категорији Полом Журнеом организује бокс-мечеви. Зе се са Карнером среће почетком 1928. По занимању је био професор, па та педагошка упорност, Журнеово знање и Примов благ карактер и снага за кратко време постижу чудо: Карнера је савладао технику боксовања.

Његова боксерска каријера почиње септембра 1928. Ређају се сусрети и Карнера обара на под многе своје противнике већ у првој рунди. После неколико месеци Карнера је имао за собом 16 победа и два изгубљена меча, због дисквалификације. Бори се у Берлину, Марсеју, Лондону, Лајпцигу, Паризу, чак и у Милану, али ни победа против Шпанца Исласа и даље нимало не узбуђује његове сународнике.

С друге стране океана бокс-мечеви пуне спортске дворане, ту се обрћу милиони долара, иако влада тешка криза. Највећи таленти у овом спорту су се повукли и шефови организованог подземља тражили су нова грла за своје ергеле. На сцени су остали само Џек Шарки, морнар из Бостона, Немац Макс Шмелинг и авијатичар Јанг Стриблинг. То су године када је у боксу владало подземље, немилоsrдно у борби за сопствене интересе, али довољно промућурно да на ринг доведе таленте који

КОЛОС ДЕЧЈЕГ СРЦЦА

**МУЊЕВИТУ И
ИСТОВРЕМЕНО
ДРАМАТИЧНУ
КАРИЈЕРУ ЈЕДИНОГ
ИТАЛИЈАНСКОГ
ШАМПИОНА ТЕШКЕ
КАТЕГОРИЈЕ
ИСКОРИСТИЛА ЈЕ
АМЕРИЧКА
БОКСЕРСКА МАФИЈА
И МУСОЛИНИЈЕВ
ФАШИСТИЧКИ
РЕЖИМ...**

Слика за
успомену:
Карнера са
појасом
шампиона света
у тешкој
категорији

ће омогућити
окретање великог новца.

У врху такве организације налазе су Оуни Мелен, Бил „Бродвеј“ Дафи и Биг Френчи Де Манж, претходници Пол-Џон Карба, „господина у сивом“, који ће ускоро постати краљ америчке црне хронике.

Голијат са Алпа...

Бил Дафи, власник неколико ноћних локала, чуо је како се прича о великом Италијану с француским пасошем који је тукао Јанга Стриблинга, па је наслутио да би било добро да га препоручи највећим шефовима у Њујорку.

После преговора са „делегацијом“ која је стигла из САД, Леон Зе и Карнера крећу за Америку. Када су 31. децембра 1929. први пут угледали боксера, амерички новинари су га одмах прозвали „голијатом са Алпа“. Бригу о будућем шампиону света преузео је Луиџи Сорези, итало-амерички банкар и менаџер.

Истовремено започиње и велики рекламни поход: фото-репортаже показују Прима на рингу док нокаутира своје спаринг-партнере, док високо изнад своје главе држи првака у перолакој категорији, док је де гомилу шпагета, док му мишице глади плавоко-са филмска звезда Џин Харлоу.

Први меч је заказан већ за 24. јануар 1930. у „Медисон сквер гардену“. Примо се бори против већ по-

Платокоса филмска звезда Чин Харлоу опипава мишице снажног боксера

старијег Биг Бој Петерсона, који пада одмах у првој рунди. Од тог дана Карнера започиње турнеју по земљи, од једне обале до друге. За девет месеци на ринговима широм САД поражена су 22 боксера, па је о штићенику Била Дафија почело да се говори као о убици. Једини пораз на поене доживео је у Бостону од Цима Малонеја. Боксовао је болестан. Дафи и Сорези су за то знали и кладили се у велику суму на Малонеја: то је био само почетак у дугогодишњем искоришћавању „голијата“ за огромне зараде и намештене мечеве.

Трка за титулу светског шампиона поново почиње у Барселони, где је Карнера победио Баскија Узкудума, а наставља се у Мајамију почетком 1931, кад је Малонеј, у реваншу у Бостону, побеђен. Глас о Прими стигао је и до Волта Дизнија. Он са великим успехом измишља за своје цртаче мачко-боксер: лик се зове „Крамо Катнера“.

После много победа против нижеразредних супарника, Карнера се сусреће са Цеком Шаркијем који ће неколико месеци допније постати нови светски шампион и одузети ту титулу Макс Шмелингу. Меч са њим заказан је за 12. октобар 1931. у „Ебетс Филдсу“ у Бруклину. Букмејкери типују на Шаркија, али Карнера храбро и одлучно издржава нападе противника свих 15 рунди и крај дочекује на ногама. Шарки побеђује на поене, а Карнера поново креће на турнеју по САД нижући победе и понеки пораз, који само увећава његову популарност.

...против морског тигра

Најважнији тренутак у његовом животу догодиће се 10. фебруара 1933. Цек Шарки је већ осам месеци шампион и организатори мечева у „Медисону“ траже ривала за први меч у одбрани титуле. Шарки је сувласник права од зарада једног од најјачих боксера тог времена Ернја Шафа. „Ако Карнера победи Шафа“, рекао је Шарки, „може ме изазвати за светску титулу“.

Шаф, кога су новинари назвали „морским тигром“, осећао се уочи меча надмоћним и технички спремијим. Али, кад је меч почео, био је само своја сенка и Карнера је то искористио погађајући левим директима право у циљ. Епилог је био у 13. рунди: после једног Карнериног незаустављивог удараца Шафу је одбројано до десет.

Публика је убеђена да је посредни намештен меч, почела је да звижди и обасипа ринг разним предметима. Штампана је ово назвала „фарсом“. Док је Шаф лежао у болници, новинари су већ почели да од целог меча праве кримић. Баш у то време Шаф је у болници и умро.

После првог тренутка шока јавно мишљење се групише у две струје: једни сматрају да „италијанског монструма треба спречити да не убије још неког“, а други траже да се Шарки и Карнера одмах сусретну.

На крају су ови други превагнули: Карнера није убица, Шаф је умро због повреда задобијених у једном ранијем мечу и оних који су га после тога натерали да се попије на ринг. Карнеру ће до краја живота гристи савест због те ноћи у Њујорку: написао је писмо Шафовой мајци молећи је за опроштај, а његови ударици никад више неће бити тако одлучни.

„Гарден Боул“, Лонг Ајленд, Њујорк, 29. јун 1933: Цек Шарки из Бостона, шампион света, пред 40.000 гледалаца среће се са Примом Карнером, изазивачем. Улог је титула светског шампиона у тешкој категорији.

Шарки се већ борио против свих великих боксера свог времена, и већ тим био фаворит. Почиње меч. **Прва рунда:** од снажне Карнерине деснице светски шампион је уздрман. Шаркијеви ударици непрестано погађају циљ.

Друга рунда: Шарки постаје пажљивији. Започиње ударицима у тело, али Карнера је увек спреман да му се супротстави кратким левим директима...

Шеста рунда: Карнера напада Шаркија који се оклизује и пао на под, али се одмах диже. Карнеру упозоравају да је држао руку противника, али мечу се већ назире крај. Шарки је тешко поднео један ударац у стомак и Карнера схвата да је прави тренутак да оконча меч. Испуљује аперкат у супарникову браду: Шаркијеви штитици за зубе излеће, шампион пада на под и остаје да лежи много дуже него што је судија бројао.

Карнера поздравља публику у римском стилу, а публика му одговара дугим аплаузом. У новинарским лажима је само један Италијан из „Коријере дело спорт“, који пише: „Грмљавина одобравања амбасадорима“. Новине у Италији славе новог представника расе. У „Борнале д'Италија“ могло је да се прочита да је Карнера желео да „победи за Италију и за дуче“. За „Ил месађеро“ Шарки је „био побеђен бајонетом“. У „Коријере дела сера“ Примова победа је „невероватно подигла спортски престиж Италије у свету и потврдила врлине расе“. Спекулише се са Карнериним изјавама упућеним Мусолинију. Фашизам је присвајао атлету који је највећи део живота провео у Француској и САД. Примо прихвата ове изјаве хвале. У част Карнере управници „Медисона“ уступају меч за одбрану титуле Италијанима, који сусрет заказују за 22. октобар у Риму. Противник му је Баскијац Паулино Узкудум. Прикупљени новац иде у фашистичке фондове.

Успех у кечу

Сви Италијани су хтели да дођу у Рим да би присуствовали новом посвећењу италијанског спорта. Тог дана у главном граду све је стало: после двадесет година први пут се у Европи додељује титула за тешку категорију. На Тргу Сијена, иначе хиподрому, окупило се 70 хиљада људи и стотинак акредитованих новинара. Око четири по подне долази дуче у пратњи своје деце. После неколико предмечева на позорницу ступа Карнера. Скида огртач испод којег је црна кошуља и изјављује да је фашиста. Не схвата да га је фашизам открио тек после успеха у Америци и не наслућује брзину којом ће га Мусолини одбацити после губитка титуле.

Италијани од свог огромног сународника очекују нокаут, али Узкудум, кога је Карнера већ једном победио, остаје на ногама до краја меча. Карнера задржава титулу, иако није испунио сва очекивања публике.

Примо се враћа у Америку, али зараде од мечева на којима учествује су све мање, јер не могу да му нађу достојног противника. И коначно су га нашли: Макс Бер је био типични боксер разбијач, који се уз то допадао и женама. У мечу одржаном 14. јуна на Лонг Ајленду Макс Бер постаје нови шампион све-

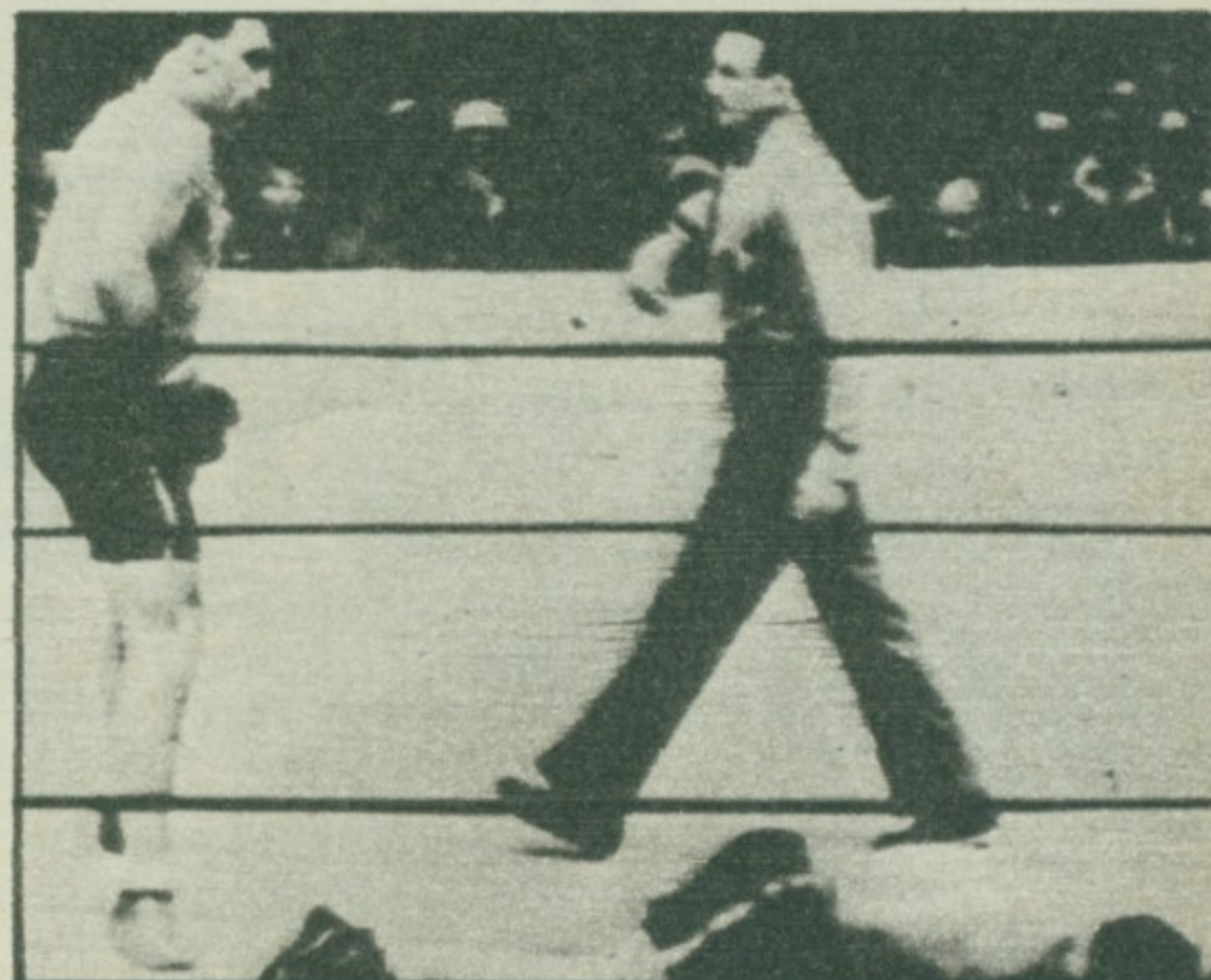
та. Карнера се током ове борбе десет пута нашао на поду. Тог дана започиње брзи залазак Примове боксерске каријере. Одлази на турнеју по Јужној Америци где се делимично враћа у форму. По повратку у САД одлучује се за сусрет са младим перспективним боксером, Црнцем Цоем Луисом који је имао мало мечева, али је увек побеђивао. Цео Харлем креће да гледа сусрет који се одржао 25. јуна 1935. на „Јенки стадиону“.

На улицама најзаврелијег дела Њујорка чује се блуз, соул, одвијају се магијски ритуали: Црнци се уједињују да би подржали свог боксера, јер то схватају као освету према држави.

Цое Луис ће бити шампион света од 1937. до 1949, а његов невероватни успон започиње управо победом над Карнером те ноћи у Харлему. Луисова десница већ на почетку меча начиње Примову усну из које липти крв. Напада сигурно, без празних удараца и његова победа је чиста.

Карнера је затим изгубио од још једног Црнца, Хајнса, и после тога заувек је сишао са америчких борилачких рингова.

Добар, храбар, једноставан, нежног здравља – Карнера је у историју италијанског спорта ушао због својих победа. Али, за њим је остао још један део његове судбине: био је искоришћаван. Искоришћавали су га његови менаџери који су се кладили на његове противнике када су знали да је болестан, који су му давали само ситниш од огромне зараде коју им је доносио, искоришћавао га је фашизам који га је натерао да се на Тргу Сијена бори без икакве награде...

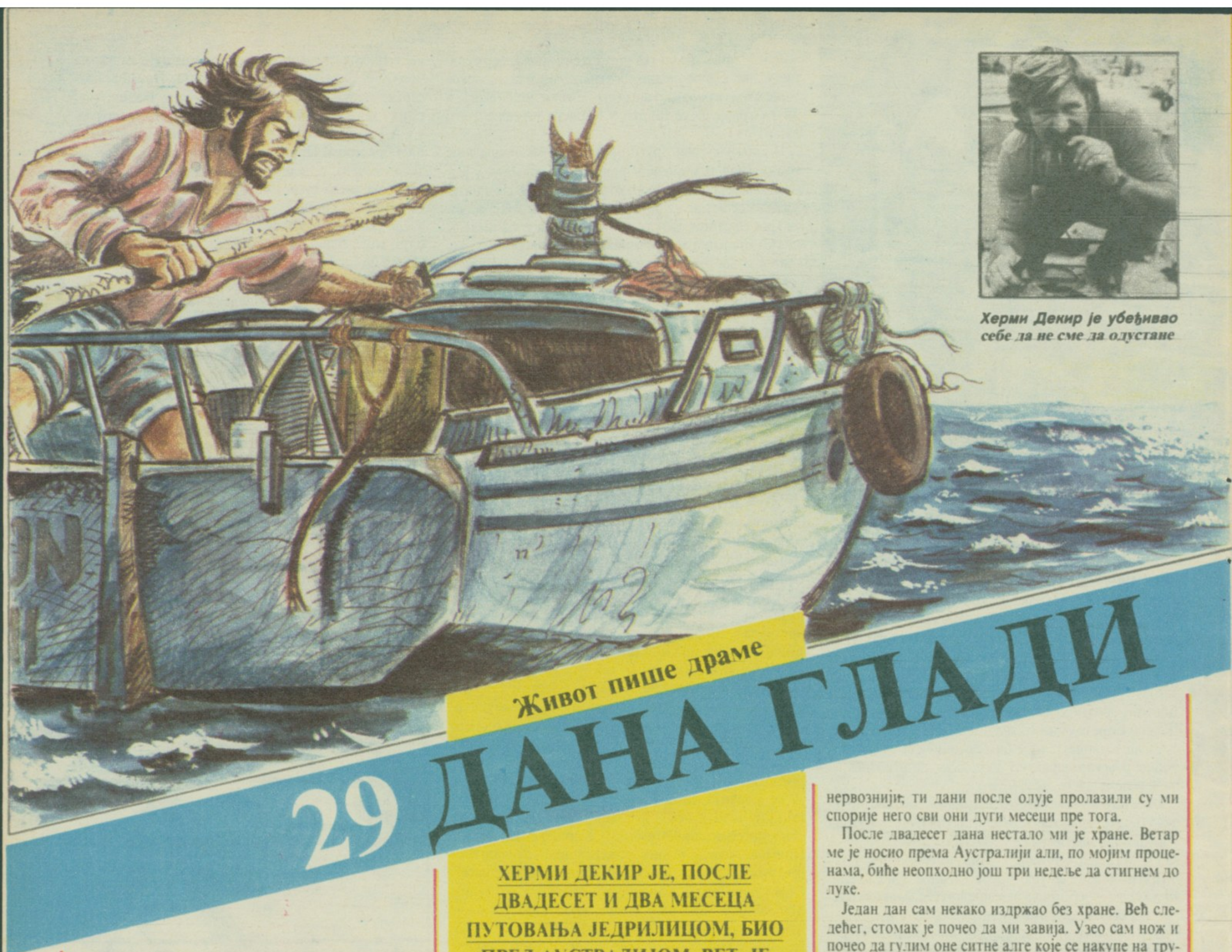
Тренутак освајања титуле светског шампиона: Примо је нокаутирао Цека Шаркија и судија Донован само што није прекинуо меч

Велике новчане невоље приморавале су Прима да игра у крајње осредњим филмовима, па се због новца 1939. вратио на ринг. Био је готово непрепознатљив и увео. Три пута заредом изгубио је од шампиона Европе Мусина, а онда се опет вратио у Америку да би новац зарађивао као борац кеч-ез-кеч-кена, америчке слободне борилачке вештине. Ту су му коначно успеси пружили сигурност коју је и заслуживао: рачуна се да је Примо на кечу неколико година зарађивао по 50 до 100 хиљада долара.

Вила у Лос Анђелесу, продавница с пићима, неколико уговора у Холивуду и – горостас је постао успешан пословни човек. Бокс-мечеве су већ били заборављена прошлост, исто као и операција чира на желуцу и уклањање једног бубрега. Примо је сада чак могао себи да дозволи да издржава Сорезија и Дафија, двојицу својих менаџера који су га онолико искоришћавали и који су живели у беди.

Примо воли своју земљу, али Америка му је пружила уточиште и он постаје њен грађанин. Воли и своју жену, Југословенку Пину Ковачић. Имали су двоје деце. Са цирозом јетре и тешким дијабетесом враћа се у своје родно село крај Удина 1967. Умире 29. јуна, тачно 34 године после победе над Шаркијем.

М. И. Ш.

Херми Декир је убеђивао себе да не сме да одустане

Живот пише драме 29 ДАНА ГЛАДИ

**ХЕРМИ ДЕКИР ЈЕ, ПОСЛЕ
ДВАДЕСЕТ И ДВА МЕСЕЦА
ПУТОВАЊА ЈЕДРИЛИЦОМ, БИО
ПРЕД АУСТРАЛИЈОМ. ВЕЋ ЈЕ
ПОМИСЛИО ДА ЋЕ УСПЕШНО
ЗАВРШИТИ ПУТОВАЊЕ ОКО СВЕТА
КАД ГА ЈЕ УХВАТИЛА СТРАХОВИТА
ОЛУЈА...**

Шта сам друго могао да радим? Обузимала ме је таква глад, стомак ми се грчио, морао сам нешто да поједем. Сам у једрилици, без имало хране, једино ми је преостало да одваљујем сољу на-топљене даске трупа брода и да их гризем. Кад сам схватио у каквој сам безизлазној ситуацији, почела је да ме хвата паника. Хистерично сам плакао и смејао се у исто време.

Зар је могуће да сам такав баксуз? На мору сам био готово две године и само ми је остало још неко-лико дана па да се успешно вратим кући, да безбед-но упловим у неку аустралијску луку и завршим пу-товање око света. А сада сам био у једрилици, од ко-је је остао само труп, далеко на пучини, без икакве наде да би неко могао да ми притекне у помоћ. Пот-пуно изможден, веслао сам верујући да идем у прав-цу копна. А ни у то више нисам био сигуран. Чини-ло ми се као да снага „цури“ из мене. Да ли је то крај?

Заточеник у кабини

Двадесет два месеца пре тога, 22. маја 1984, ис-пловио сам из аустралијске луке Дарвин у „Хори-зонту II“, једрилици дугој осам метара. Пловио сам Индијским океаном, обишао југ Африке и после от-прилике годину и по прошао Панамски канал и сав-лађујући Пацифик полако се приближавао кући.

Десетог фебруара, у близини острва Тонга, до-шло је до несреће. Ухватила ме је страховита олуја која је беснела три дана. Од снажних удара ветра нисам могао ни тренутка да се задржим на палуби.

Све време био сам затворен у кабини, буквално пре-пуштен побеснелом мору.

А таласи су били огромни, дизали су и спуштали једрилицу таквом силином да сам мислио да ће се „Хоризонт II“ сваког трена распасти. Један велики талас обухватио је једрилицу и у снажном замаху је преврнуо. Уплашио сам се да ћу завршити у дубини мора. Нисам могао ништа да учиним сем да се на-дам да ће наћи други талас и исправити једрилицу. Имао сам среће, ако се то уопште у таквим услови-ма може назвати срећом.

Пред крај трећег дана олуја је почела да се стиша-ва. Коначно сам успео да отворим врата и изађем на палубу. Јарбол је био поломљен. Али, мада сам знао да ћу овако тешко наставити даље, још ме није хватала паника. Имао сам залихе хране и воде. То је било најважније.

Почео сам да једем – брод

Помоћни јарбол био је испомоћ, али пловидба је била знатно успорена. Почео сам и да веслам само да бих што пре стигао до обала Аустралије. Дани су пролазили, а око мене само – море. Постајао сам

нервознији; ти дани после олује пролазили су ми спорије него сви они дуги месеци пре тога.

После двадесет дана нестало ми је хране. Ветар ме је носио према Аустралији али, по мојим проце-нама, биће неопходно још три недеље да стигнем до луке.

Један дан сам некако издржао без хране. Већ сле-дећег, стомак је почео да ми завија. Узео сам нож и почео да гулим оне ситне алге које се накупе на тру-пу брода. Две недеље касније труп моје једрилице био је сигурно најчистији на мору.

Осећао сам да се полако топим. Од стотинак кила уобичајене тежине спао сам на шездесетак. Сваки мишић сам осећао на телу, све ме је болело.

Мењао сам расположења – од очајања до хисте-рије. Смејао сам се као луд, вриштао, падао у дубок сан, будио се убеђујући себе да не смем да одуста-нем. Не треба губити наду, говорио сам себи глас-но.

Кад је понестало алги, почео сам да одваљујем даске. Сисао сам их, гризао, само да умирим грчеве у желуцу. Помогло би извесно време, а онда би ме опет хватала глад.

На тренутке ми је све то што се догађало постаја-ло смешно. Кад би ме сад видели познаници! Бра-дати очајник, сенка од човека у олупини од једрили-це.

Коначно, после 47 дана ужаса на мору, од тога 29 без хране, угледао сам обале Аустралије. Клекнуо сам и заплакао као дете.

Само се сећам да су ме чланови посаде из брода обалске страже приметили и да су ме извукли на па-лубу. Послужили су ми сочног јастога. Јео сам ха-лапљиво, као да ће ми га неко одузети испред носа.

Био сам спасен.

Тридесетпетогодишњи Херми Декир пребачен је у болницу. После месец дана могао је да се врати у Бризбејн. Каже да га та несрећа која му се догодила неће одвратити од самосталних путовања морима.

АЛВАР МАЈОР Моланжин

ЦРТА: ЕНРИКЕ БРЕЧА (ENRIQUE BRECCIA) ПИШЕ: КАРЛОС ТРИЛО (CARLOS TRILLO)

ГОДИНА 1540.
АЛВАР МАЈОР
И ЊЕГОВ ПРИ-
ЈАТЕЉ ИНДИЈА-
НАЦ ТИХОУ У
ПЛАНИНА-
МА ПЕРУА
ТРАЖЕ
ЕЛДОРАДО...

УСКРО
СТИЖЕМО У
СЕЛО АСИС!
СЕЉАНИ СУ
ДОБРИ
ЉУДИ,
ВИДЕЋЕШ!

АЛИ... ШТА СЕ
ТО ДЕШАВА?
ШТА ЈЕ ТИМ
ПТИЦАМА?

И
АЛВАР
ЈЕ БЕ-
ЛАЦ,
ШПАЊАЦ
НИШТА
НИЈЕ ОДГОВОРНО
ИНДИЈАНЦУ... БИМО
ГА ЈЕ СРАМОТА...

АААААХ!

ПРОМОИО СЕ УЖАСАН КРИК...

ДИЖИ
СЕ И
РАДИ
ОЛШУ!

СТАНИ!
ПУСТИ
МЕ!

БУДИ
ПОЗДРАВ
ДЕН,
ПРИДАТЕ-
ЈУ!

ОДАКЛЕ ДОИДОВТЕ?

ИЗ АЛМЕ!
ХОДАМО БЕГ СА-
ТИМА И ПРЕМОРЕ-
НИ СМО! ТРАЖИМО
НЕКО МИРНО
МЕСТО ДА ОД-
СПАВАМО!

КРЕ-
НИТЕ
ЗА МНОМ!

ТО СУ
НАШЕ ЗГРАДЕ!
ТАМО БЕТЕ НАЈИ
КАПЕТАНА ДОН
ЕРНАНА!

ИДЕМО,
ТИХУО! ВЕР
СЕ СМРКА-
ВА!

САМО
ТРЕНУТАК!
ВИДЕО САМ
НЕКОГ ПО-
ЗНАТОГ!

ЈЕСИ
ЛИ ТО
ТИ, ТААН-
ТАНЕ!

ТИХУО!

ШТА СЕ ДО-
ГОДИМО, ТААН-
ТАНЕ!

ОВИ
БЕЛЦИ СУ
ДЕЗЕРТЕРИ!
ДОШЛИ СУ ОВАМО
ДА БИ НАШЛИ
ЗЛАТО... А ТИ ЗНАШ
У НАШОЈ
ЗЕМЉИ НЕМА
ЗЛАТА!

А ПОШТО ЈЕ
ОВА ЗЕМЉА
ПЛОДНА, ОДЛУЧИ-
ЛИ СУ ДА НАС ПО-
РОВЕ! САД РА-
ДИМО НА НАШО-
ВИМ ПЛАНТА-
ЖАМА!

СРАВНИ-
ЛИ СУ ЧИТА-
ВО СЕЛО,
ТААНТАНЕ!

И ЈОШ
ДЕСЕТ ДРУГИХ,
ТИХУО! КАЖУ, ДА ШТО
ВИШЕ ЛУДИ РАДИ НА
ПЛАНТАЖИ, ВИШЕ
ЋЕ ЗЛАТА ДО-
БИТИ!

ЗАШТО
СЕ НЕ
ПОВУНИ-
ТЕ?

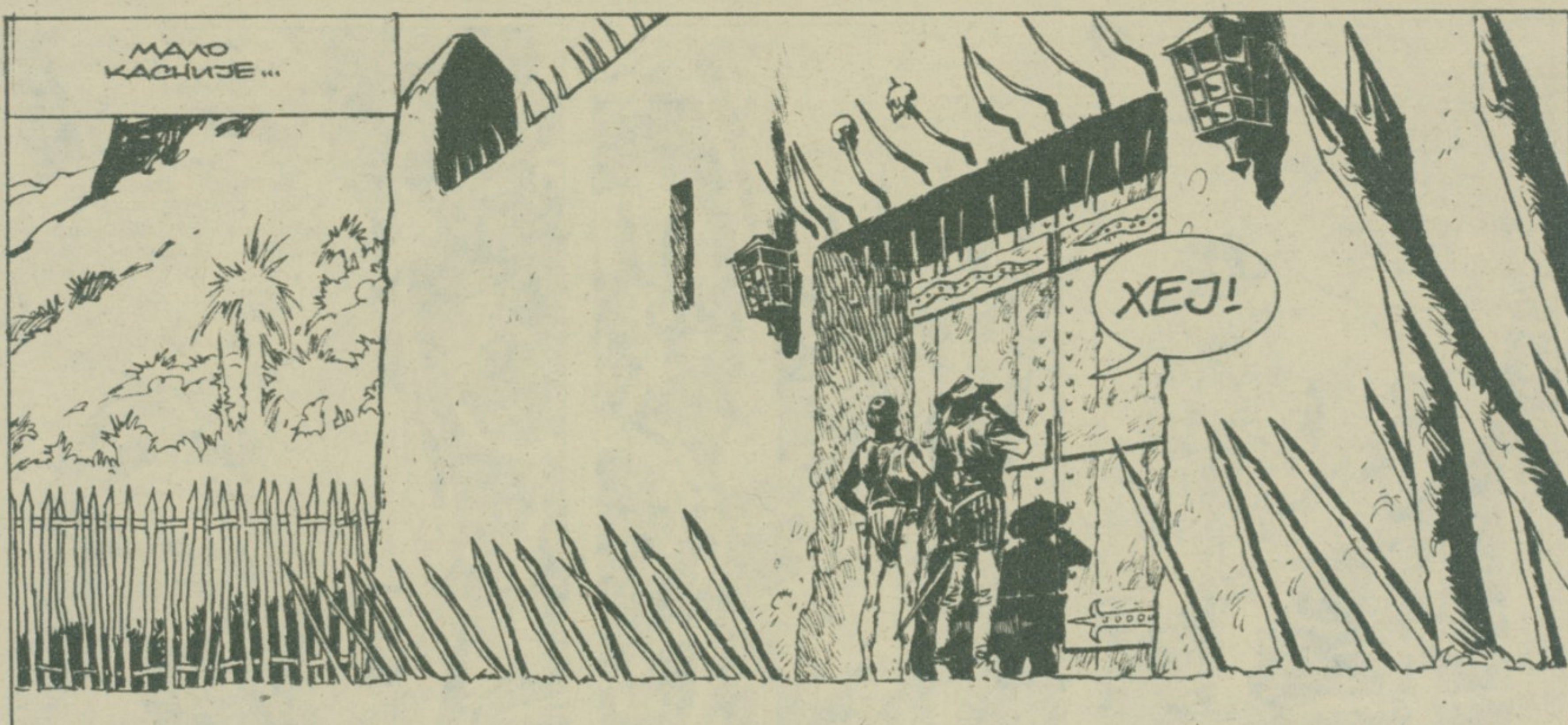

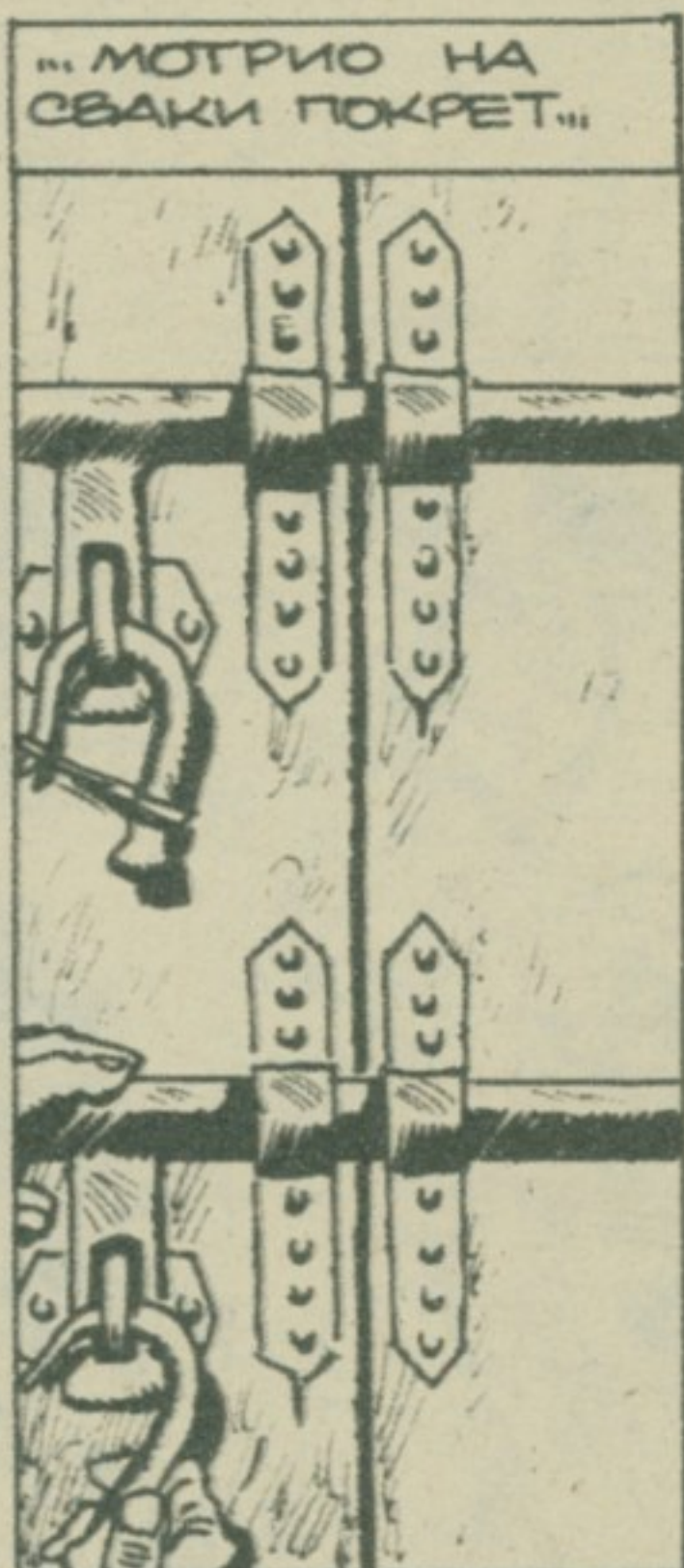
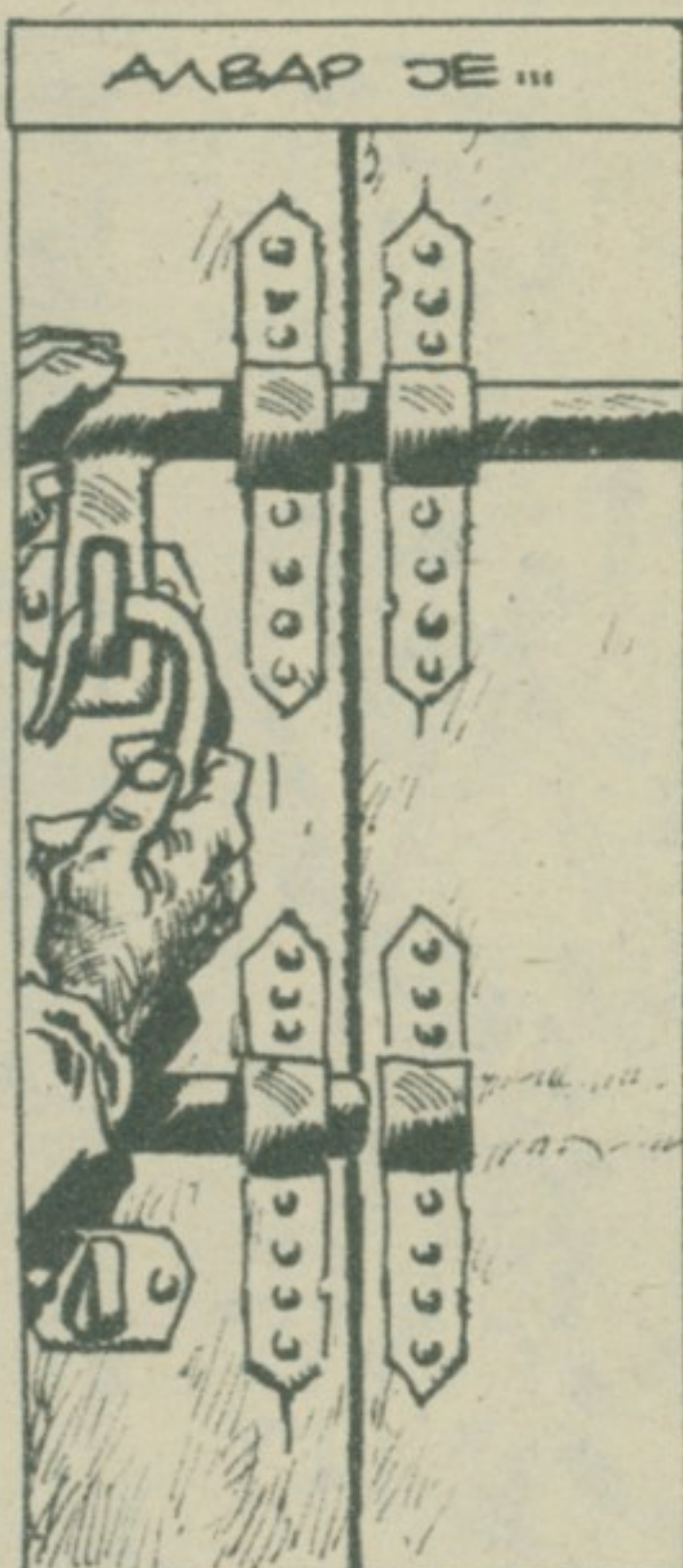
ШПАНЦИ ИМАЈУ
ОРУЖЈЕ, А МИ
СМО НОГУ ВЕЗАНИ...
ОДВЕЛИ СУ СВЕ
НАШЕ ЖЕНЕ...

И МАЛАН-
КИН?

ДА... ПРИЧА
СЕ ДА ЈЕ ОНА
КАПЕТАНОВА
МИЉЕНИЦА!

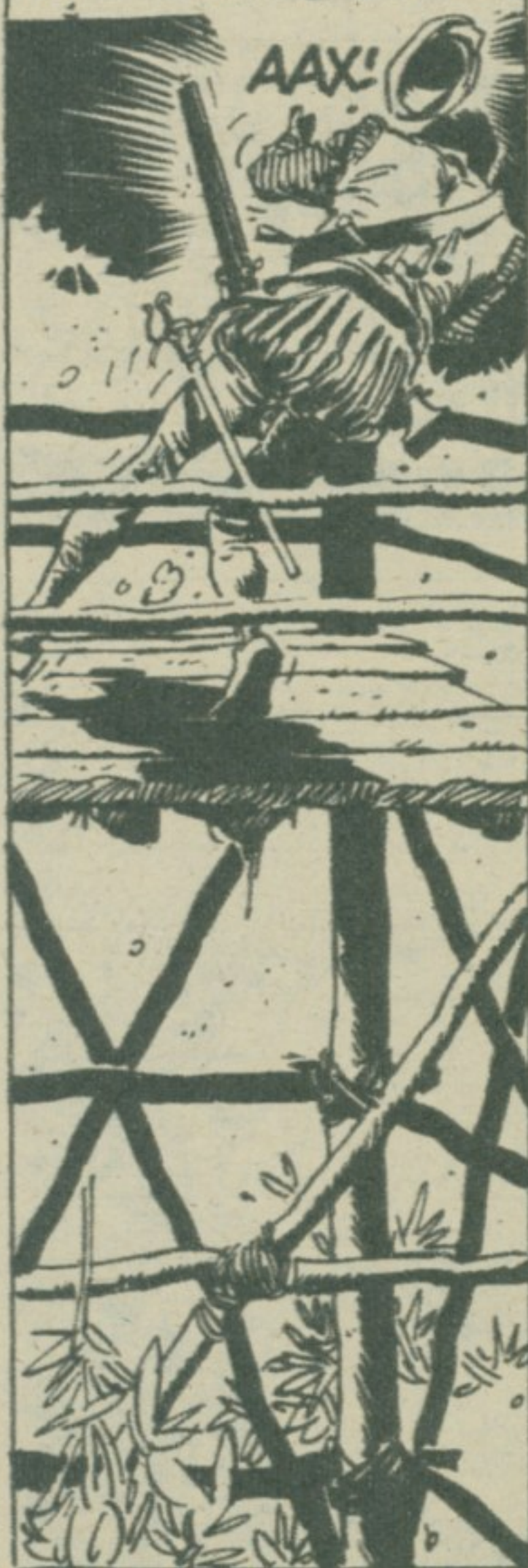

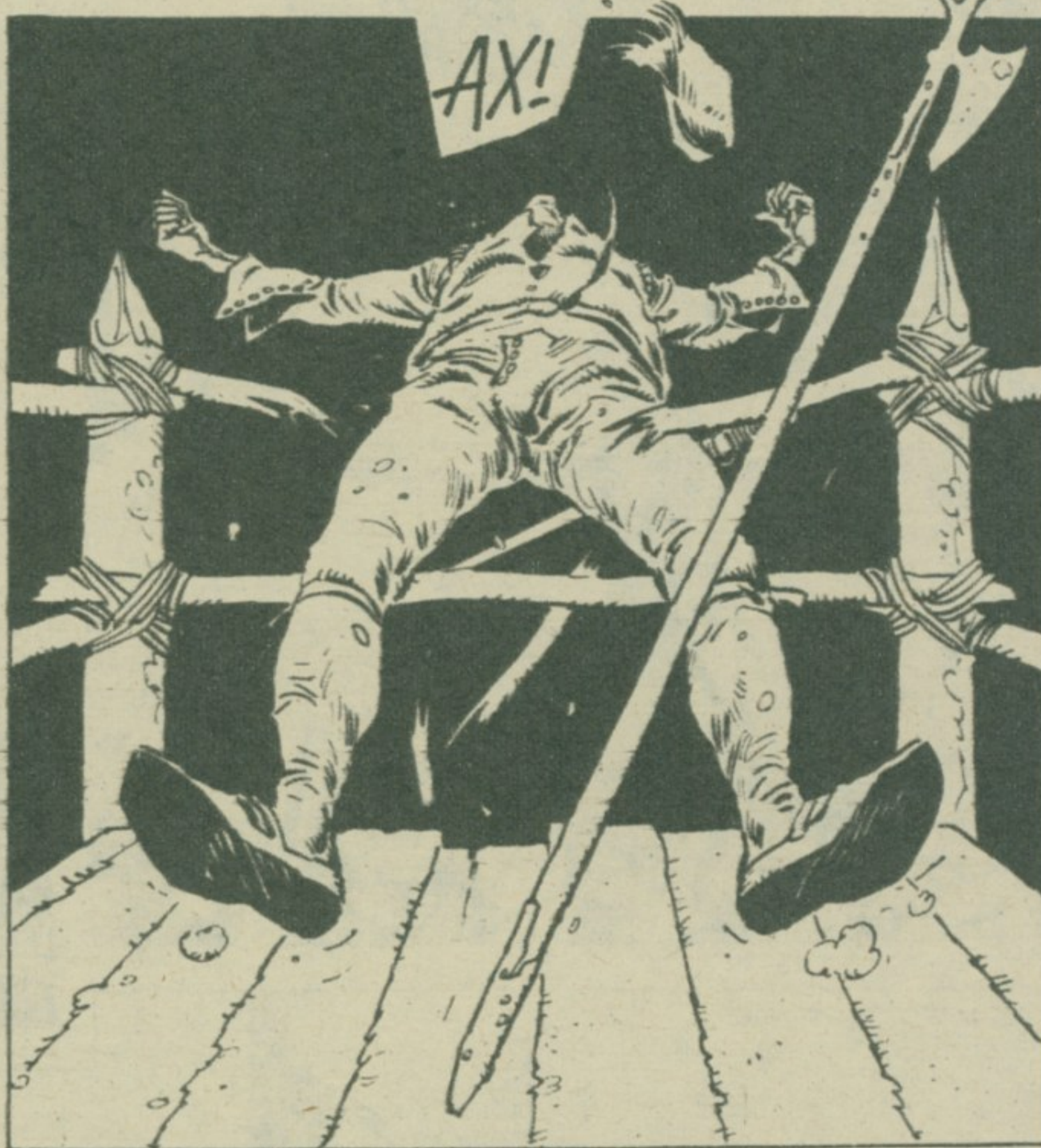

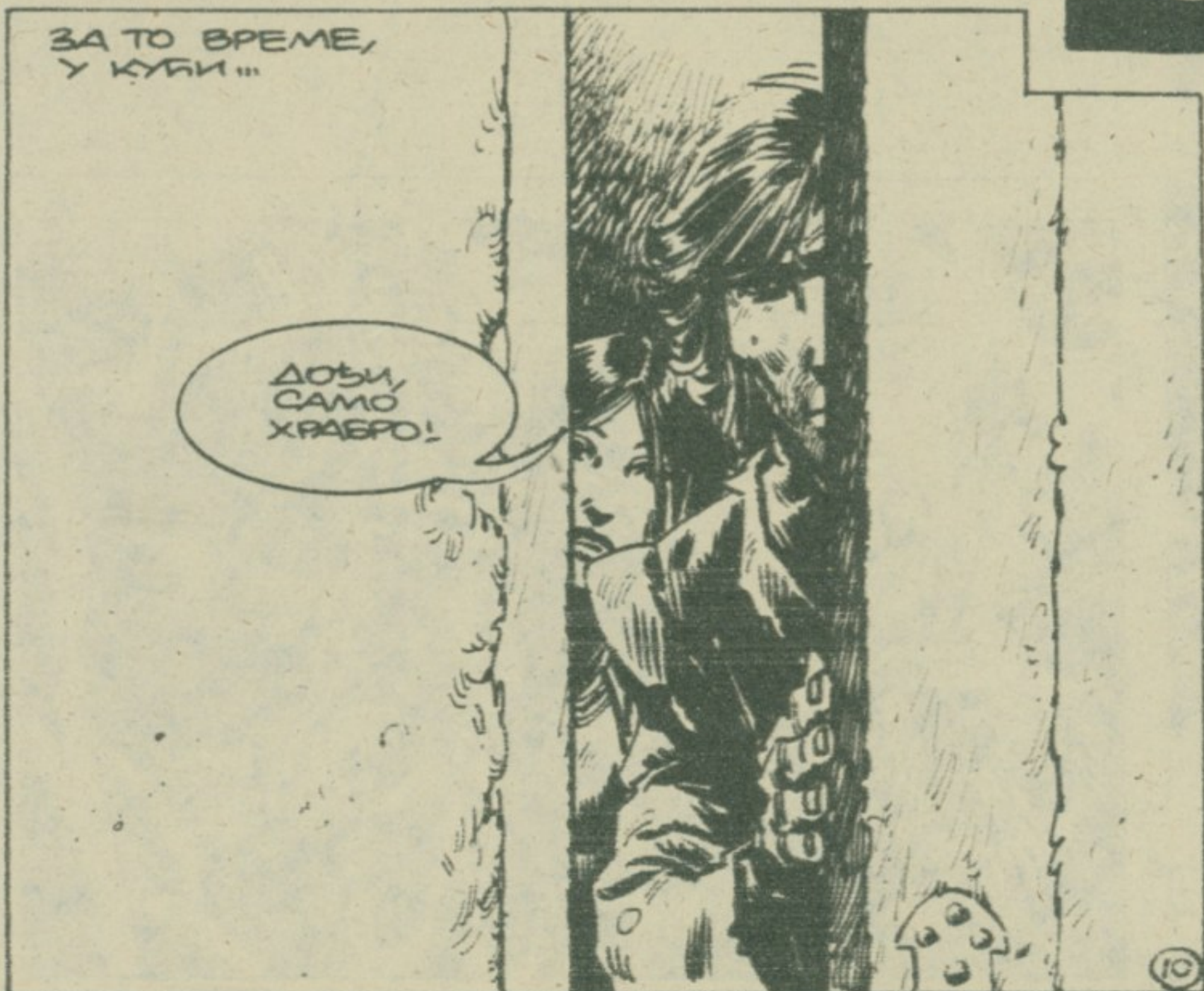

ПОЛЕТЕЛА ЈЕ СТРЕЛА...

...И ЈОШ ЈЕДНА...

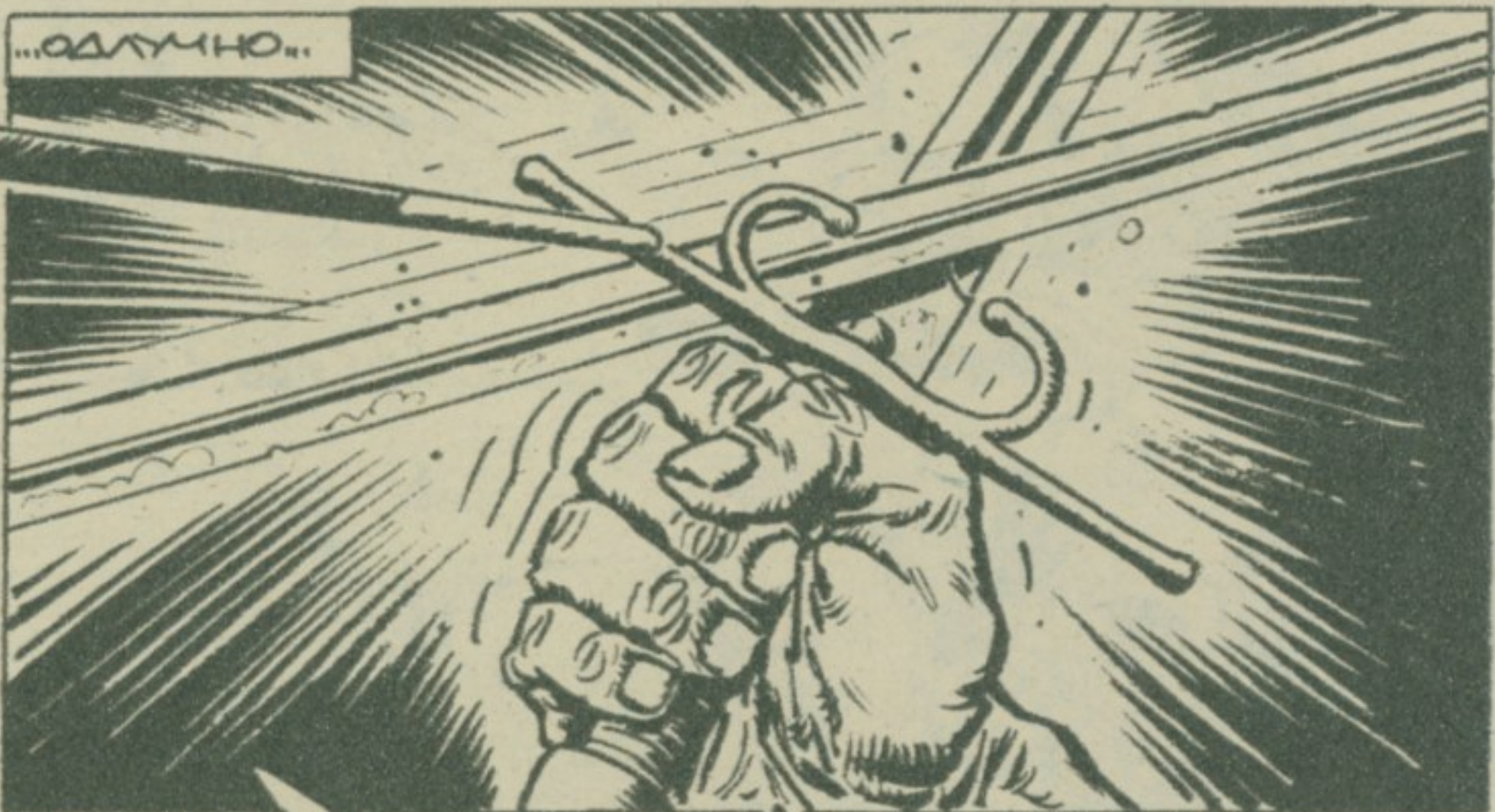

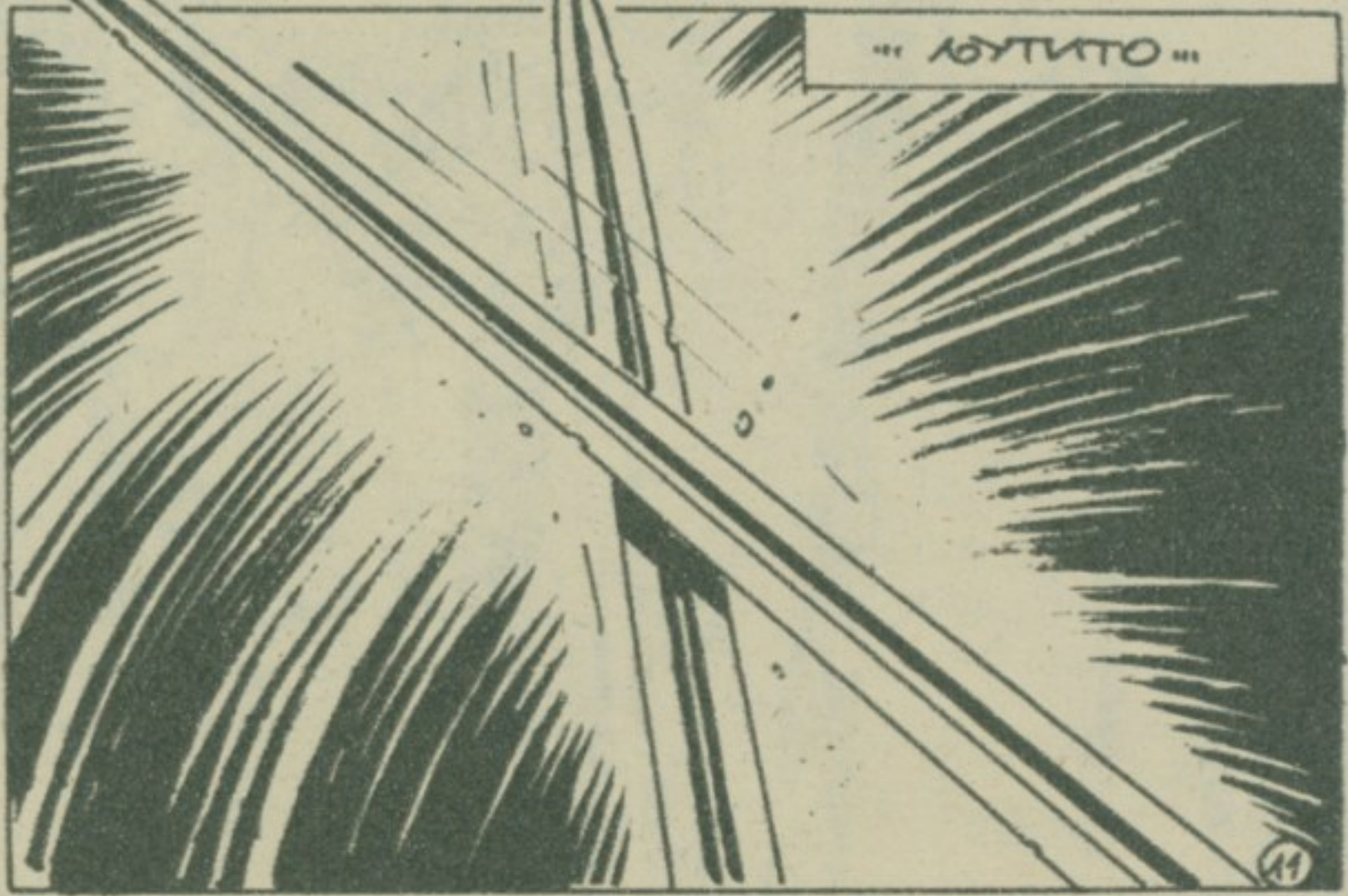
АЛВАРОВ МАЧ ЗАУСТАВИО ЈЕ КАПЕТАНА...

...ОДЛУЧНО...

...ОДЛУЧНО...

АЛВАР ЈЕ КРЕ-
НУО БЕЗ РЕЧИ...
ТИХУО ГА ЈЕ НЕ-
КО ВРЕМЕ ПРО-
МАТРАО, А ОНДА
ЈЕ ПОШАО
ЗА ЊИМ...

АЛВАРЕ,
МОЈЕ
СРЦЕ
КУЏА ЗА
МАЛАН-
КИН...

И МОЈЕ,
ТИХУО...

ЈЕДНОГ
ДАНА
ИСПРИМАЈУ
ТИ НЕШТО...

КАДА,
АЛВАРЕ?

У ТИШИНИ НОЋИ
КОНДОР ЈЕ
НАДЛЕТАО
БЕСКРАЈНУ
ПЕРУАНСКУ
ЏУНГЛУ,
ВЕЧНО
ПОПРИШТЕ
ОСВАЈАЧА
И ОСВОЈЕНИХ...

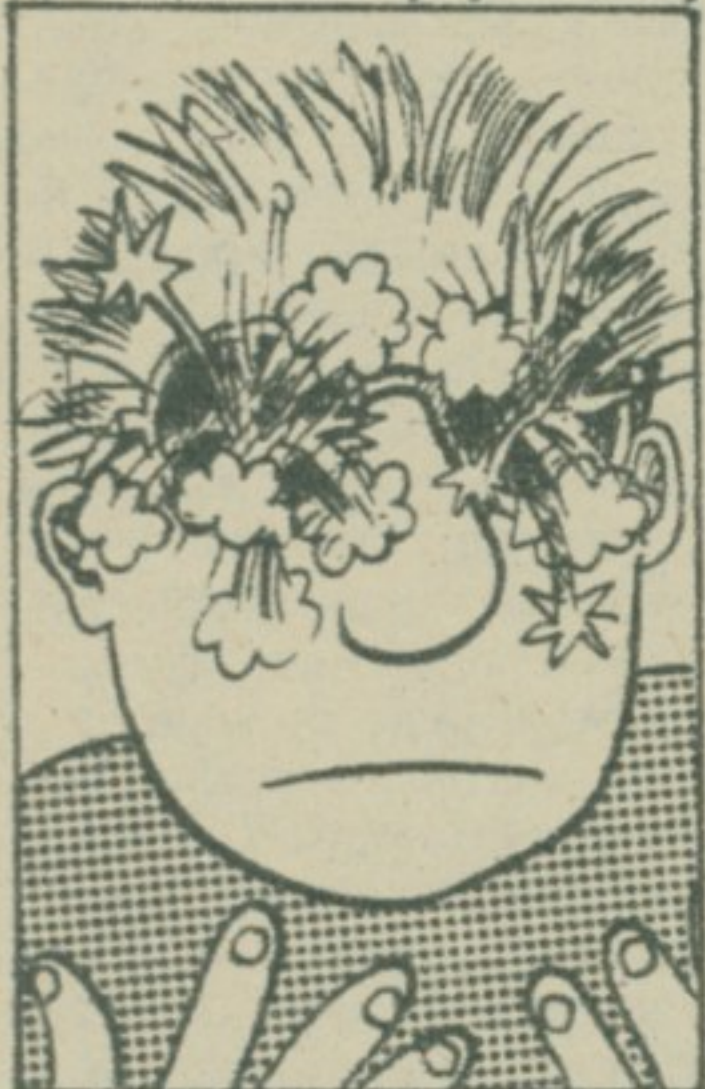
КРАЈ ЕПИЗОДЕ

ЦИКЛИФИЗИКА

Како то фотоосетљиве наочаре реагују на светлост?

Постоје наочари чија су стакла провидна док сте унутра, у просторији, али почињу да тамне чим изађете напоље и изложите их сунчевој светлости. Када се склоне са светла, стакла поново постају провидна. Због чега долази до промене у пропустљивости стакла? Због чега је ова промена повратна?

Ова врста стакла садржи мале кристале који реагују на светлост. На пример, ако су у питању

кристали сребробромида, под дејством светлости јони сребра прелазе у атоме сребра и стакло постаје тамно. Међутим, чим се количина светлости смањи, сребро, које је још увек у непосредној близини брома, реагује и поново ствара сребробромид, па стакло поново постаје провидно.

Може ли гром да нас свуче?

Ако доживите удар грома, можете при томе лако остати без одела и ципела на себи! Зашто?

Када гром погоди човека, нагло испаравање и ширење влаге на кожи, може просто да му „одева“ одећу и ципеле! При

томе, ако само занемарљива количина електричитета продре у тело, човек у сваком другом погледу може остати потпуно неозлеђен.

Зашто се мачка увек дочека на ноге?

Познато је да ако баците мачку главом надоле, она ће се дочекати на ноге. Чак и мачке без репа показују ову тајанствену способност да се у току пада усправе. У случају да не постоји дејство спољашњег момента силе, моменат количине кретања морао би да буде непромењен. Да ли је моменат количине кретања непромењен у току пада? Уколико јесте, како мачка успе да се окрене за пуних 180 степени? Ако се моменат количине кретања ипак мења, онда, на неки начин, делује одређени моменат силе на мачку. Али, где и како?

У току слободног пада укупни моменат количине кретања мачке је константан, јер на њу не делује спољашњи моменат силе. Мачка у паду скупља и пружа ноге и на тај начин постиже да јој предњи део тела има различит моменат инерције од задњег дела у односу на осу тела. На пример, када испружи предње и скуп задње ноге, а затим окрене задњи део тела, предњи део јој се окреће у супротном смеру, али не у истој мери. Тако се укупна ротација тела врши у смеру ротације

задњег дела тела. Затим мачка пружа задње, а скупља предње ноге, и тако се цео поступак окретања у одређеном смеру понавља. Тада је мачка већ вероватно довољно близу пода и укупна ротација јој помаже да се ухвати за под шапама и потпуно исправи.

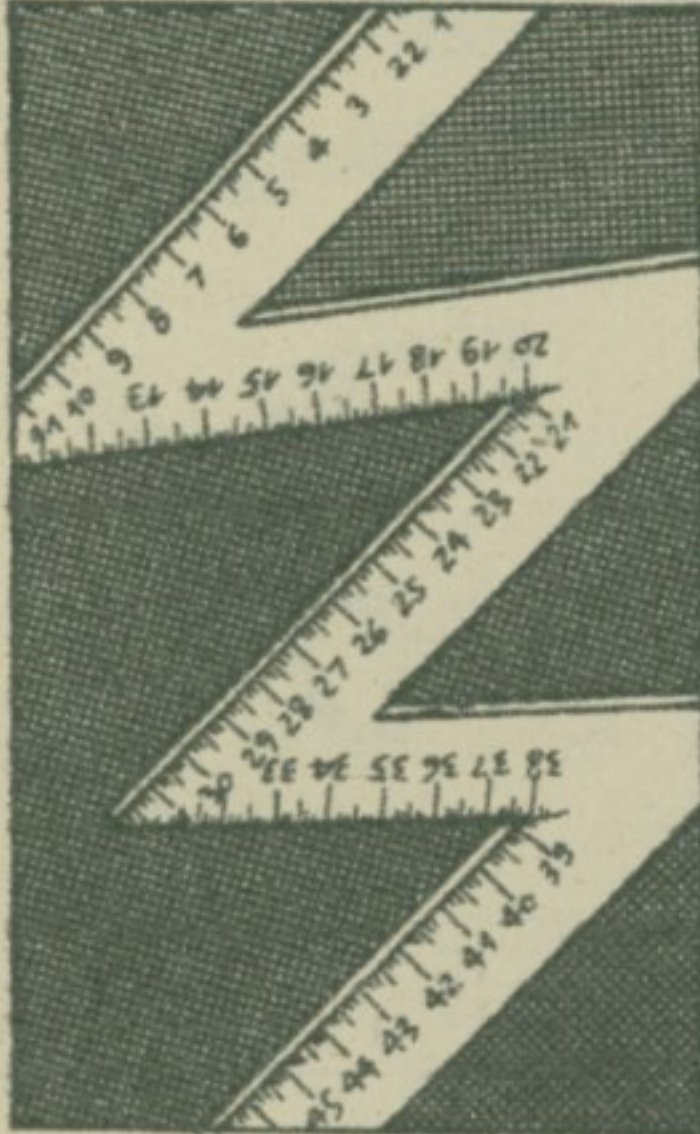
Зашто је муња вијугава?

Муња је једна од оних природних феномена чија нам се лепота, с обзиром на то да смо често у прилици да је видимо, и не чини изузетном. Ипак, пре него што пређемо на неке необичне и готово невероватне особине овог феномена, размотримо неке његове „обичне“ особине. При севању муње јављају се бар два удара: први, „водећи“ удар и „одјек“. Да ли видимо оба ова удара? Уколико се то не дешава, који од њих видимо? Због чега видимо и тај један? Како уопште долази до емитовања видљиве светлости? Да ли се удар који видимо пружа ка земљи или небу? Због чега је светлосни траг тако вијугав? Колико струје се произведе при једном блеску муње? Која је приближно ширина видљивог трага који муња оставља на небу? Стотинак метара? Један метар? Неколико милиметара? Колико је трајање блеска? Неколико секунди или милесекунди? Једну микросекунду?

Да ли вам се некад десило, док сте ноћу по киши возили аутомобил, да су се од блеска муње као последица кретања брисача на предњем стаклу стварале необичне слике?

При удару грома расподела наелектрисања у облаку је следећа: у доњем слоју налази се мања количина позитивног наелектрисања, у средишњем делу смештено је негативно наелектрисање и, најзад, на врху се налази већа количина позитивног наелектрисања. Удар почиње пражњењем између

доњег слоја и средишњег дела облака, при чему електрони прелазе у доњи слој. Процес пражњења наставља се из доњег слоја у слојеве ваздуха испод облака у виду удара који „скаче“ на даљину од око 50 метара, „мирује“ око 50 μ s и опет „поскочи“. При сваком „скоку“ извесна количина негативног наелектрисања протекне кроз „канал“ удара до његовог краја. Иако до светљења долази само на „врху“ ударног канала, цео процес се одвија толико брзо да нам се чини да је светљење (тј. блесак) непрекидно. Канал удара је вију-

гав, јер у пролазу скреће поред мањих количина позитивног наелектрисања у ваздуху, тзв. „позитивних џепова“. Ако неки од ових „џепова“ садржи већу количину позитивног наелектрисања, канал може да промени правац кретања за 90° и постане хоризонталан.

Када овај први „водећи“ удар стигне близу површине земље, електрично поље које стварају заштиљени метални предмети довољно је снажно да изазове електрични пробој, при којем се секундарни удар или „одјек“ враћа у атмосферу у сусрет водећем удару. Место сусрета обележено је блеском, јер долази до неутрализације водећег удара. При томе се извесна количина негативног наелектрисања одводи у земљу, док струја од места удара наставља да се креће уз канал водећег удара ка облаку. Као што видимо, севање се састоји из неколико светлећих блесака, али због брзине којом се цео процес одвија посматрач види само је-

дан непрекидни светлећи траг.

Водећи удар стиже до површине земље за око двадесетак милесекунди, док „одјек“ траје свега неких 100 μ s. Светлост коју видимо стиже из централног дела (језгра) канала водећих удара, вероватно.

Колико је сијалици потребно да засветли?

Колико времена протекне од тренутка када укључите прекидач до тренутка када се светло упали? Да ли морате сачекати да електрони из електричних водова стигну до сијалице? А када струја већ једном потече, колико је времена потребно да сијалица почне да емитује видљиву светлост?

Електрони се крећу кроз струјно коло релативно малом брзином (10^{-4} м/с), али се електрични сигнал (промена електричног поља дуж проводника) шири брзином светлости. У ствари, сигнал је тај, а не електрон, који „пали светло“. Сигнал стиже до влакна у сијалици за свега једну наносекунду (10^{-9} с).

што је за људска мерила непојмљиво кратак временски интервал. Али, да би влакно почело да емитује видљиву светлост, оно прво мора да се загреје до температуре од неколико хиљада степени Келвина. Због тога, од тренутка када сијалица засветли прође једна стотинка до једна десетинка секунде.

Илустровао: Растко Ђирић

Камено доба. Гвоздено доба. Целе епохе су назване по материјалима. Па како да назовемо деценије које долазе? Избор ће бити тежак. Помислите, најбољи звучници направљени од провидне пластичне опне! Ветробрани који се обоје само једним притиском на прекидач. Мотори камиона неосетљиви на трење, није им потребан хладњак, а прелазе 100 миља са утрешком од 4,5 литара бензина. Кола која никада не рђају и која се крећу ауто-путевима без рупа. Замена за зглобове кукова која се сједињује са правим костима.

Добро дошли у време суперматеријала! Наука о материјалима – некада најнепривлачнија технологија – препуна је нових открића међу којима предњачи суперпроводљива керамика која може изазвати револуцију у електроници. Али, суперпроводници су само један део слике. Од кућа и кола до лонаца за кување и вештачких зуба, све ће једног дана бити начињено од сасвим различитих материјала. Необичне врсте пластике, стакла и керамике обликоваће будућност исто тако сигурно као што су то учинили генетско инжењерство и наука о компјутерима.

Карате без преваре

Кључ за нове материјале је све већа способност истраживача да рукују супстанцама на молекуларном нивоу. Керамика, на пример, дуго је била ограничена због своје ломљивости. Али, умањивањем микроскопски сићушних недостатака који су узрок томе, научници желе да добију јачу керамику која ће ипак задржати такве особине као што су тврдоћа и отпор на топлоту. Аутомобилска компанија Форд сада користи керамичке алатке за сечење челика. Неколико произво-

ДОБА

СУПЕРМАТЕРИЈАЛА

Керамика ствара чуда

ОД ВЕШТАЧКИХ ЗУБА
И ЛОНАЦА ДО
АУТОМОБИЛА И КУЋА
– СВЕ ЋЕ СЕ УСКОРО
ПРАВИТИ ОД НОВИХ
МАТЕРИЈАЛА

Висока технологија у кући: нерђајуће керамичке маказе, нож и виолина

ђача аутомобила из Јапана прави керамичке делове за мотор. Фирма Куосега направила је керамичке маказе и ножеве који годинама остају оштри и никада не рђају нити губе сјај. А пошто керамика подноси више температуре од челика, фирме из САД и Јапана начиниле су прототип керамичких ди-

зел-мотора који раде без система за хлађење. Успут, делотворнији су и лакши од челичних.

Сличне промене задесиле су пластику. Полимери високе снаге сада се користе за грађење мостова, клизалишта и делове пробних мотора за аутомобиле и роторе хеликоптера. Пластични браници и резервоари за гориво ускоро ће бити уобичајени у новим аутомобилима. А нова врста пластике, која производи електрицитет кад вибрира, користи се за прав-

љење електричних гитара, додирних сензора за руке робота и кимона за карате, на којем се одмах бележи сваки ударац.

Чак и отпаци од пластике, који су некада претили да стално прљају околину, подложни су молекуларном крпљењу. Сада неколико произвођача израђује биорастворљиве облике. Једна врста пластике, се, на пример, постепено распада када се изложи сунчевој светлости. Истраживачи проналазе начине да се и пластика, као метал и стакло, користи у више циклуса. „Од искоришћених материјала за паковање могли бисмо да направимо најмодерније производе за кућу“, тврди Уве Вашер, потпредседник за маркетинг у фирми GE Plastics. Фирма Џенерал Електроник планира да направи целу кућу од пластике, где би све радило помоћу компјутера.

Против радне снаге

Пластика може да буде и лакша и јача од челика. Сложени материјали – пластика појачана влакнима графита или других једињења – омогућили су авиону „Војаџер“ да без слетања облети свет. Најмодернији млазни ловци су 25 одсто направљени од сложених материјала, а верује се да је бомбардер „Stealth“, који је строга тајна, превучен сложеним материјалом како би могао да избегне радар. Цена пола килограма оваквих материјала сада је већа од цене челика и стога они имају ограничену употребу.

Неки сложени материјали стари су стандарди, уз неке новине. Најновији каблови од оптичког влакна, који преносе телефонске позиве, начињени су од тако провидног стакла чији би комад дебљине 100 миља био прозачнији од стандардног прозорског окна. Индустијско предузеће PPG ускоро ће почети да производи стакло које тамни када електрицитет пролази кроз ње-

га. У авионима будућности пилоти ће једноставно притиснути прекидач да би смањили блесак који долази кроз ветробранска стакла пилотске кабине. Чак и старомодни бетон нагавештава да се може побољшати. Сложени цементи су сада тако јаки а ипак савитљиви тако да у ствари могу да се обликују у гипке опруге. Од таквог суперцемента могли би да се саграде путеви и мостови који би без одржавања трајали деценијама.

Међутим, нови материјали немају никаквог смисла све док се од њих не направе производи. А тај прелазак може да буде тежак. Невоља је у томе што су пројекти и фазе производње одвојене операције“, каже Џоел Кларк, професор за системе материјала у фирми МТИ. Кларк истиче да произвођачи аутомобила појединачно замењују старе материјале новим – браник од сложеног материјала овде, пластични резервоар за бензин онде. „Они не праве нове пројекте за цела кола да би искористили предност нових материјала“.

Та неодлучност је разумљива. Произвођачи аутомобила требало би да преуреде све покретне траке за склапање делова да би у потпуности користили сложене материјале. Нови материјали би такође могли да изазову отпор радника. Један једини изливени комад од сложеног материјала може да замени десетине посебних делова, смањујући потребу за радном снагом на траци. Произвођачи нерадо узимају пластику за најосетљивије делове. Прелазак на употребу нових супстанци захтева дуго истраживање и велика улагања. „Потребно је 10 до 15 година пре него што је један нови материјал стварно почео да употребљава“, каже Теодор Гебал из Центра за истраживање материјала Стенфорд универзитета. „Цела Америка мора да призна да се мора дати подстрек дугорочном истраживању“.

А. С.

ПРОЧИТАЈ
ПРОСКИТАЈ

У СВАКОЈ СЕДМОЈ ГЕНЕРАЦИЈИ

На енглеском гајде се зову „бегпајс“ што буквално значи „врећа с цевима“. Овај инструмент

најпопуларнији је у Шкотској где га сматрају националним. Тамо постоји на десетине радионица које годишње произведу до две хиљаде гајди. (На изради једне „мешине с цевима“ утроши се недељу дана рада). Број оних који се у Шкотској баве музицирањем на гајдама је велик – преко 200 гајдашких оркестара, док их је у Енглеској око 100.

Сваке године у Глазгову се одржава светски гајдашки фестивал где се срећу најбољи извођачи.

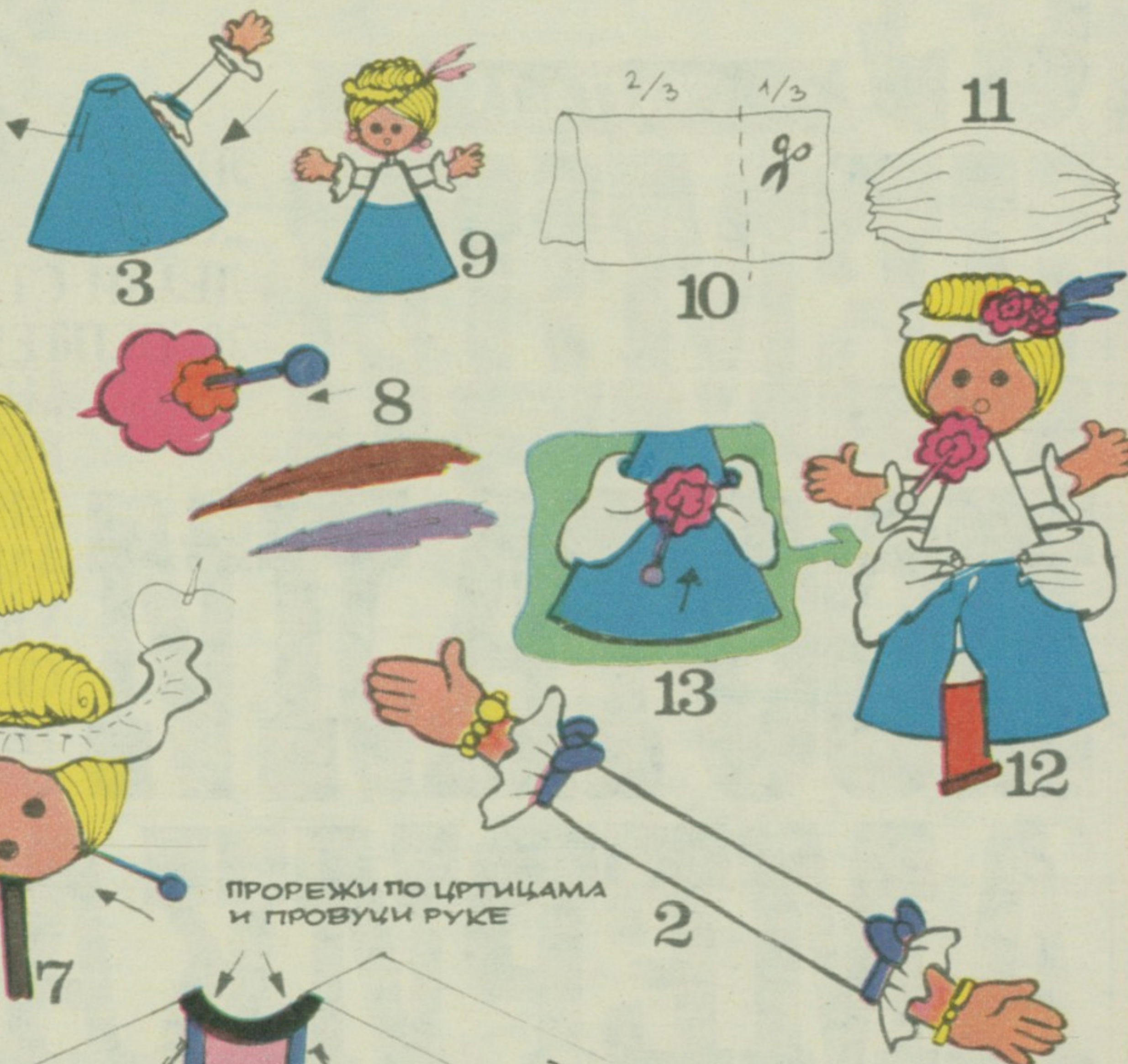
Један од најчувенијих гајдаша овако је одговорио дечаку који га је питао може ли брзо да научи да свира гајде: „Ништа лакше. Само треба учити целог живота, и онда се негде у седмој генерацији појави онај ко то заиста зна“.

Милица
Кушњок

МАДАМ ПОМПАДУР

Тело (црт. 1) и руке (црт. 2) залепи на картон, исеци, од тела направи купу и залепи по означеном месту, а руке провуци кроз прорезе (црт. 3). Пинг понг лоптицу натакни на чачкалицу, нацртај лице (црт. 4) од вунице направи пунђу (црт. 5) – косу залепи, исеци траку од папирнате марамице, нацигуј је (црт. 6) и вежи око пунђе (црт. 7). У косу стави два цвета помоћу украсне чиоде и два врапчија перца (црт. 8). Главу убаци у тело (црт. 9), исеци 2/3 папирнате марамице, пресавиј је (црт. 10), згужвај на крајевима (црт. 11) и залепи око струка (црт. 12). Око врата и на струк закачи цвет украсном чиодом (црт. 12 и црт. 13).

ПРОРЕЖИ ПО ЦРТИЦАМА
И ПРОВУКИ РУКЕ

ЗАЛЕПИ

1

КАКО

БИЛО

JEDNOM

НА

ДИВЉЕМ

ЗАПАДУ

СУ

НЕМЦИ

ПОСТАЈУ

АМЕРИКАНЦИ

ЛИСТ

„ОСТИН

ДЕЈЛИ СТЕЈТСМЕН

28. СЕПТЕМБРА 1876. ГОДИНЕ:

„НЕМЦИ

РАТУЈУ

ПРОТИВ АМЕРИКАНАЦА

АМЕРИКАНЦИ

УБИЈАЈУ НЕМЦЕ, А КАЈМАК

СКИДАЈУ КРАДЉИВЦИ СТОКЕ.

ТЕКСАС ПРЕЖИВЉАВА

АПОКАЛИПСУ”!

Четрдесет маскираних коњаника, с пушкама у рукама, улетели су као градоносни облак у Мејсон, у Тексасу, витлајући за собом прашину, а испред себе престрављене пролазнике и псе луталице. Чета се зауставила пред градским затвором. Сви поскакаше с коња, осим једне људескаре коме су испод маске и шешира извиривале риђе коврце. Кад су јахачи опколили затвор, риђи повика:

– Мајк, отвори врата!

Из шерифове канцеларије нико није одговарао.

– Отвори, Мајк, или ћемо те запалити заједно с твојом буваром! – понови људина.

Пошто ни следећих неколико тренутака нико није одговарао, риђи подиже руку с пушком и командова:

– Момци, форверц! Напред!

Одјекну неуједначен плутон и изрешетана затворска брава оде у парампарчад. Петнаестак маскираних јурнуше у затвор. Остали су с пушкама на готово стајали у полукругу. Нешто касније маскирани изведоше петорицу чланова чувене банде крадљиваца стоке, под вођством браће Бакус.

– Завршавајте с њима! – заурла риђи предводник показујући настрешницу салуна преко пута. Неколико минута касније пет лопова љуљало се на истој греди. Ниједан од њих више није могао да престрављеним Мејсонцима каже да су их линчовали Немци ранчери, под вођством Дана Херстера и његовог брата Антона.

Тако су 18. фебруара 1875. године завршили стокоткрадице.

Немачки досељеници из северног дела Рајнске области почели

су да стижу у Америку у већим групама око 1840. године. Први талас досељеника населио се у Фредериксбургу, у Вирџинији. Следећи је допро даље на југозапад, а последњи се зауставио уред Тексаса. Браћа Дан и Антон Херстер стигла су у Мејсон покрајину као дечаки.

Куга за цивилизацију

Мала су досељеници зачуђујуће брзо постали добри ранчери и каубоји, остали су верни својим обичајима и свом језику. Темпераментни јужњаци нису их због тога трпели и погрешно су их звали „Дачмен“ (Холанђани). Немци су се у грађанском рату између Севера и Југа прогласили неутралним, али су као побожни хришћани били противници ропства, па су их Тексашани сматрали за притајене присталице Јен-

кија, што и није било далеко од истине.

И док су прави Тексашани ратовали на страни Конфедерације, неутрални Немци су увећавали своја стада и богатали своја имања. То је још више против њих подгревало завист, па кад је рат завршен, немачки досељеници постају занимљиви разним пљачкашким бандама, остацима јужњачке војске, али и бандама из других удаљенијих држава којима није била важна политика, него било какав плен.

У листу „Остин Дејли Стејтсмен“ појавио се чланак:

„Пљачкаши нападају искључиво Немце. Америчко становништво се не супротставља отворено тим крвожедним разбојницима који су дошли преко граница суседних држава, јер се плаши хитаца из потаје и јер се нада да ће бити поштеђени на рачун Нема-

Илустровао: Слободан Стефановић

ца. Немци су, значи, сасвим усамљени у борби против те куге за цивилизацију.”

Видећи да их никакав закон не штити, Дан Херстер је сазвао своје комшије и пријатеље и предложио им да сами узму закон у руке. С њим се најпре сложио његов брат Антон, човек циновског раста и снаге, а затим и сви остали.

– Алзо, камаради – рекао је Дан – прво морамо да се обрачунамо са браћом Бакус. Крећемо сутра изјутра! Ако који од тих вуцибатина преживи, довући ћемо га на суд. Али, запамтите, прво пуцамо, а онда питамо за име... С нама ће и шериф Џон Ворле. Није још заборавио да се некад звао Јохан и да му је деда рођен на Рајни!

„Худу рат”

После неколико дана су Дан и Антон Херстер, Чарли и Ернест Лемберг, Хенри Плинеке, Петер Јордан, Петер Бауер, Хенри Дел, Аугуст Келер и Фриц Котман, са шерифом Ворлеом, из заседе напали банду Бакуса у кањону реке Бразос. Држали су се Дановог савета и пуцали све док се шесторица преживелих бандита нису појавила из заклона дигнутих руку.

– Касно се предајете, вагабунди! – дрекну Фриц Котман и опали на једног од бандита.

– Халт! – заурла Дан Херстер. – Ове ћемо на суд, па ће висити по закону. Зар не, Ворле?

– Тачно, не смеће убијати људе који су подигли руке – потврди шериф и додаде да ће са своје стране учинити све да буду осуђени.

Али суд у Мејсону је за поротнике имао Јужњаке који су браћу Бакус сматрали „анђелима осветницима” које је сам Бог послао да кажњавају издајнике Тексаса. Одуговлачили су са суђењем с очигледном намером да ослободе окривљене. Тада је Дан Херстер учинио оно што је описано на почетку ове приче.

Но, то је био само почетак рата немачких досељеника против банди крадљиваца у којем је изгинуло неколико десетина људи и који је назван „худо рат”. У каубојском сленгу „hoodoo” значи – крадљивац стоке.

На бандитској ранг-лествици браћу Бакус је наследио Сем Кули са братом Скотом, бившим тексашким ренџером. Њих двојица су с леђа једног дана убили шерифа Ворлеа.

Немачке досељенике је то страшно погодило, па је Дан Херстер бесно издао наређење:

– Убијте без милости сваког ко је пријатељ браће Кули и запалите сваки ранч који им је пружио уточиште!

Тексас је тада стварно постао долина без закона. Уз имена бандита из Кулијеве дружине, на мејсонском „брду чизама”, како су и овде називали месно гробље,

појавили су се крстаче са натписима: Ернест Лемберг, Хенри Плинекер, уз још десетине других...

Видећи да је ђаво однео шалу, браћа Кули зову у помоћ чувене револвераше Џонија Ринга (Ринголда), некадашњег члана банде Џесија Џемса, Џорџа Глејдена, бившег Кантриловог герилца и злогласне убице браћу Џорџа и Моза Берда.

Непознати убица 28. септембра 1876. године убио је с леђа Дана Херстера. Његов брат Антон, ојаћен, наредио је општу мобилизацију немачких досељеника. Он је повео све мушкарце способне да се држе у седлу и да пуцају, издавши им наређење да се врате тек кад не буде више ни једног пљачкаша стоке, ниједног њиховог јатака, ниједног поткупљивог судије и ниједног пристрасног члана пороте.

„Остин Дејли Стејтсмен” је писао:

„Немци ратују против Американаца, Американци убијају Немце, а кајмак скидају крадљивци стоке који успеју да преживе. Тексас преживљава Апокалипсу!”

„Худо рат” постао је и брига владе у Вашингтону. Ма колико гнев немачких досељеника био праведан, постојала је опасност да запале цео Тексас. Изабран је командант чувеног Пограничног батаљона тексашких ренџера капетан Џон Џонс који је добио задатак да ликвидира банду Кулијевих и заведе ред.

Капетан Џонс је најпре постројио своје ренџере и одржао им кратак говор:

– Скот Кули је пре рата био ренџер као и ми – рекао је. – Сад је разбојник, али ја знам да многи од вас не желе да га гоне, нити да га ухапсе или убију. Такви нека слободно иступе из строја. Да-

ним потврде да су до данашњег дана достојно служили као тексашки ренџери.

Из строја је иступило петнаест коњаника.

– Рачунам да ћете ви, који остајете, свим силама и по сваку цену помоћи да ухватим или уништим прекршиоце закона! – завршио је капетан Џонс и одмах наредио покрет.

Велики пожар

Тако је почео најдужи лов на људе у историји Дивљег запада.

Браћа Кули више нису имали дана предаха. Џонс их је гонио и убијао без милости. Међу првима у једном окршају погинуле су убице Моз и Џори Берд, док је Џони Ринго тешко рањен, ухваћен и осуђен на робију у Остину.

Тексашани, који су себе сматрали правим Американцима, оптуживали су капетана Џонса да се потпуно ставио на страну немачких досељеника и да без икаквог овлашћења упада на њихове ранчеве тражећи одметнике. Али, Џонс се није освртао на та гунђања. Напротив, још је жешће и упорније гонио све уморније бандите.

У једном сукобу тих дана погинуо је и вођа банде Сем Кули.

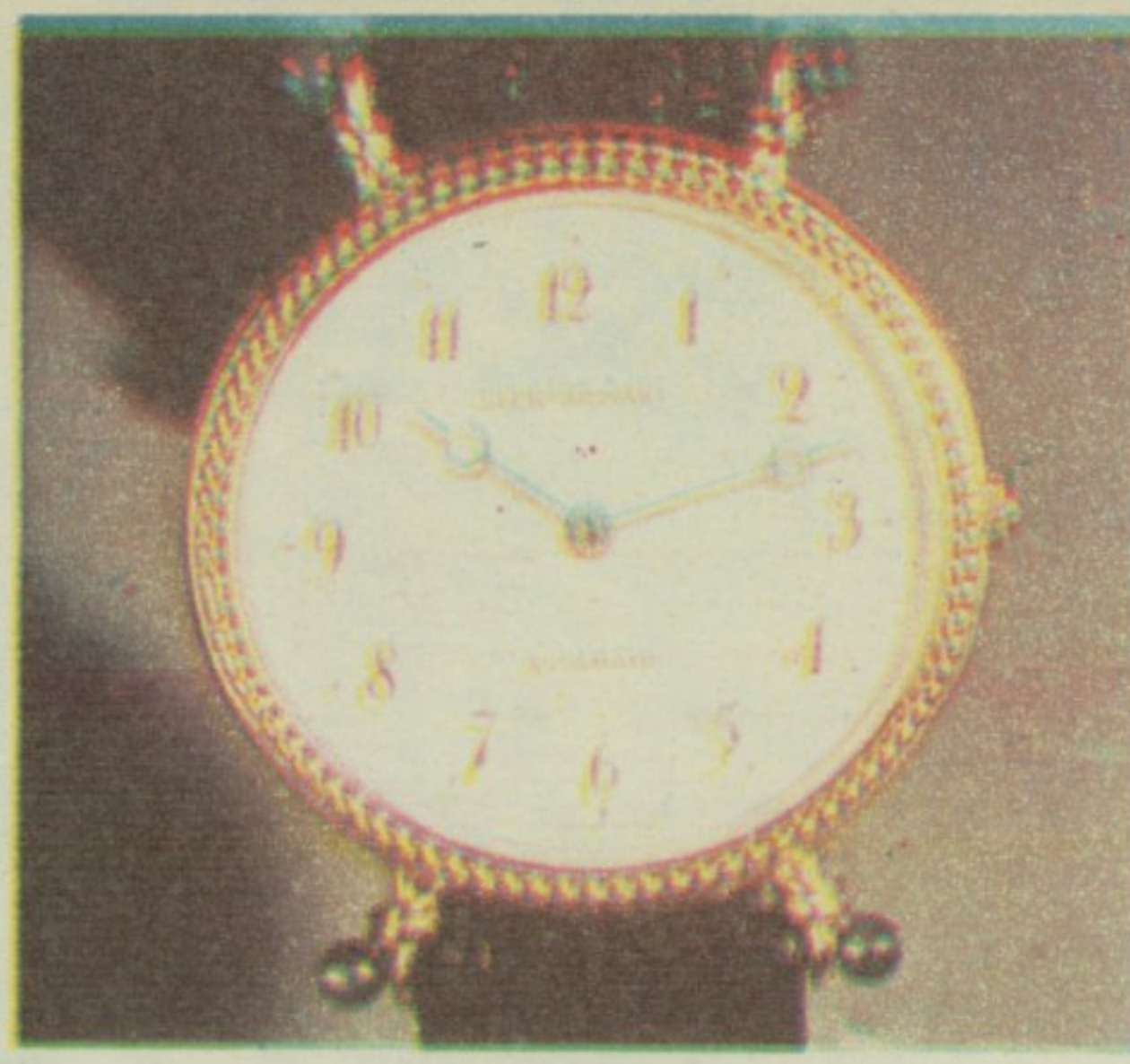
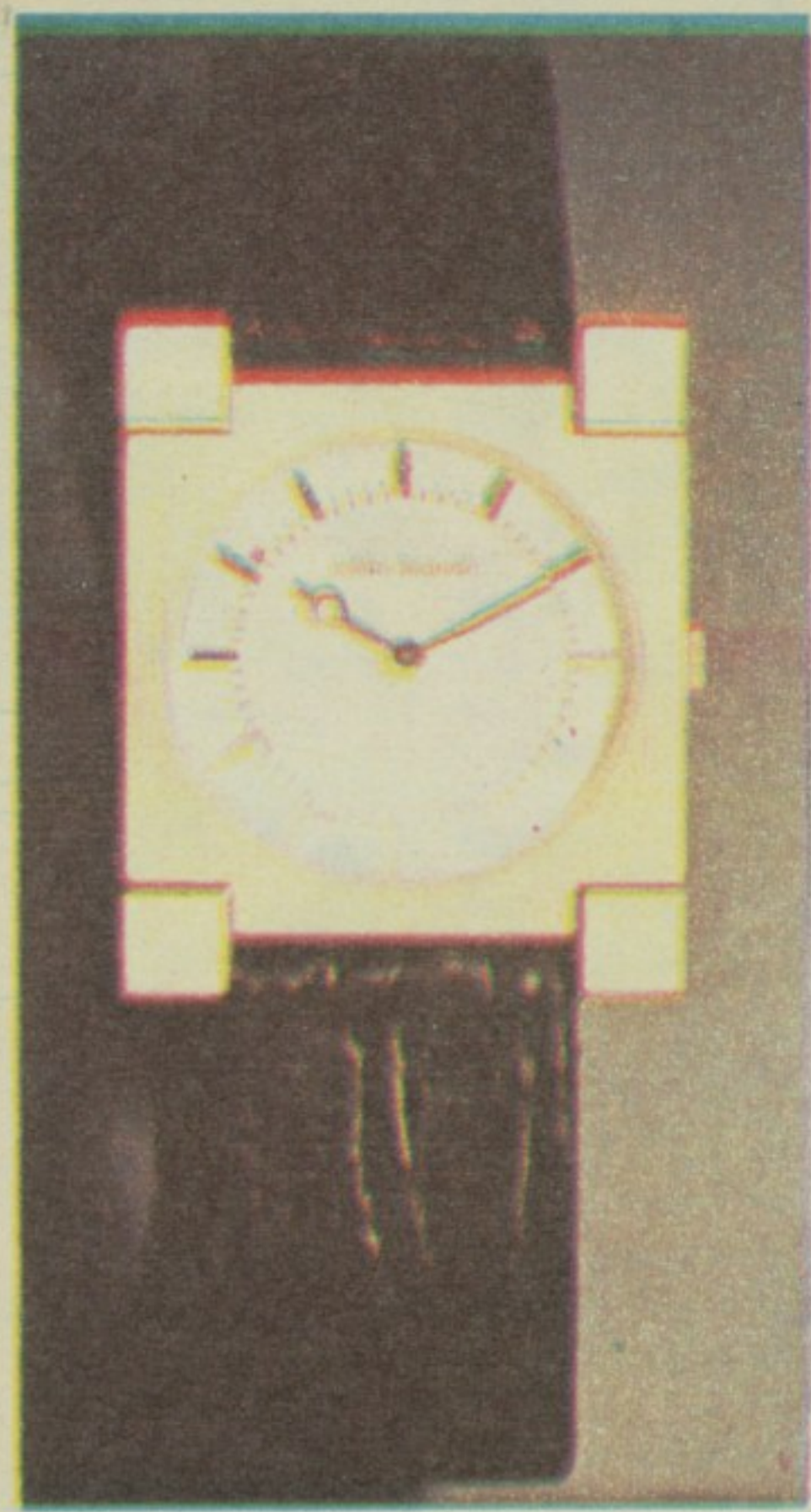
Семов брат Скот, видећи да је прошло време кад су могли некажњено да вршљају, побегао је из Тексаса. Лукав по природи, оценио је да ће га свуда тражити, сем у средини где живе претежно Немци – у Фредериксбургу. Са гројицом пратилаца заноћио је у гамошњем хотелу „Нимитц”, али се нечим одао. У боци вискија, коју су четворица бандита понели у собу, било је довољно арсеника да још те ноћи закораче у пакао. Тако је и њих стигла осветничка рука немачких ранчера.

Тада је сам гувернер Тексаса наредио да се преостали чланови Кулијеве банде изведу пред суд, заједно са оним Тексашанима који су им јатаковали. Суђење је требало да се одржи 21. јануара 1877. године.

Из необјашњених разлога дан уочи суђења избио је велики пожар у којем је изгорела не само зграда суда него и сва судска документација против браће Кули и њихових саучесника.

Но ипак, „худо рат” је престао, а немачки досељеници постепено су прихваћени као прави Тексашани. Па, они су то заиста доказали!

Д. Брандон

У ту „игру” укључили су се и најчувенији модни креатори који повремено „избацују” сатове за једну сезону (значи јевтине) и сатове који ће се чувати као драгоцености у некој колекцији. У измишљање нових модела, под

1

2

ЧАСОВНИК НА КУРЉУ

ЗА САДА
САМО
ГЛЕДАЈТЕ

покровитељством чувених светских часовничарских фирми, укључила су се и велика имена из области архитектуре.

Некада су се ручни часовници куповали тако рећи за цео живот, а сада се модне линије сатова у неким западним земљама мењају сваке године. Као хаљине или фризури. Треба

их мењати чак и неколико пута дневно, у складу с одећом и годишњим добом. По законима потрошачке моде, чак и тај трајни симбол савезништва између човека и времена постао је права игра, модни детаљ.

Резултат су сатови које видите на сликама (1). То су они најскупљи, приступачни само малом кругу богатих, па их зато треба посматрати пре као уметничке слике или вајарска дела. Четворица архитеката, Мајкл

ВАЗДУШНИ ЕКСПРЕС

И САН
И ЈАВА

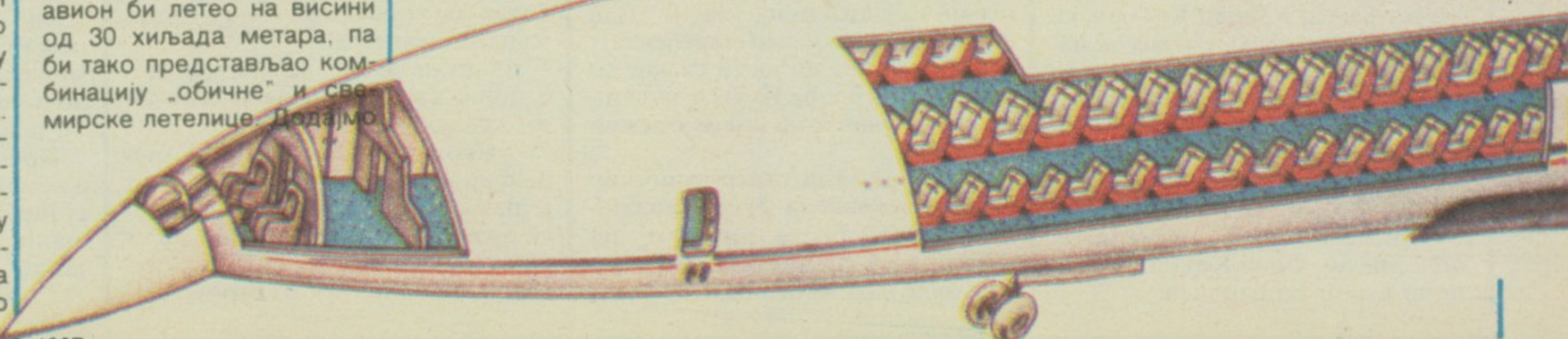
Снови или стварност? И једно и друго! Прво о стварности: смештена је у сефовима француског концерна Аероспаиел. Стручњаци ове фирме — која се само узгредно бави конструисањем путничких летелица — наумили су да „створе” путнички авион који би летео пет пута брже од звука, односно

брзином од пет махова или око шест хиљада километара на сат! И даље... авион би летео на висини од 30 хиљада метара, па би тако представљао комбинацију „обичне” и свемирске летелице. Додајмо

још и ово — без слетања би превађивао растојање од 12 хиљада километара. Пројекат нове летелице назван је АГВ (авион великих брзина) а његови твор-

ци предвиђају да ће се авион из снова винути у небо 2010. године. Пошто ће се кретати космичким висинама и цена ће му бити „астрономска”, бар два пута већа од „конкорда”. Јер није лако конструисати

моторе мамутског потиска од 120 тона који би подигли у ваздух а затим „гонили” брзином од пет махова авион од 300 тона! Да ли уградити четири мотора од по 30 или шест мотора од по 20 тона потиска? Светски произвођачи мотора не могу да понуде оно што Аероспаиел тражи, па се концерн највише узда у своје одељење за производњу вођених пројектила. Уз то, користе се и искуства примењена на сателитима и америчком „ша-

аутомобилске трке. Из споја ове две љубави рођени су изузетни модели сатова који носе називе „Лас Вегас“, „4 цилиндра“, „екскалибур“, „бимотор“, „тужур“ (4). Израђени су од челика и злата, само од злата, са или без брилијаната. На кућишту модела „4 цилиндра“ налази се мала „курбла“, слична оној којом су се некад палили аутомобили. „Тужур“ се угледа на аутомобиле из првих дана 20. века, а „бимотор“ је баш као бимотори ук-

Грејвс, Ханс Холајн, Арата Исо-заки и Еторе Сотсас, осмислили су ова четири часовника за познатог колекционара и уметничког мецену Клета Мунарија. Начињени су најпрецизнијим занатским техникама, најсавршеном швајцарском технологијом и од најскупљих материјала.

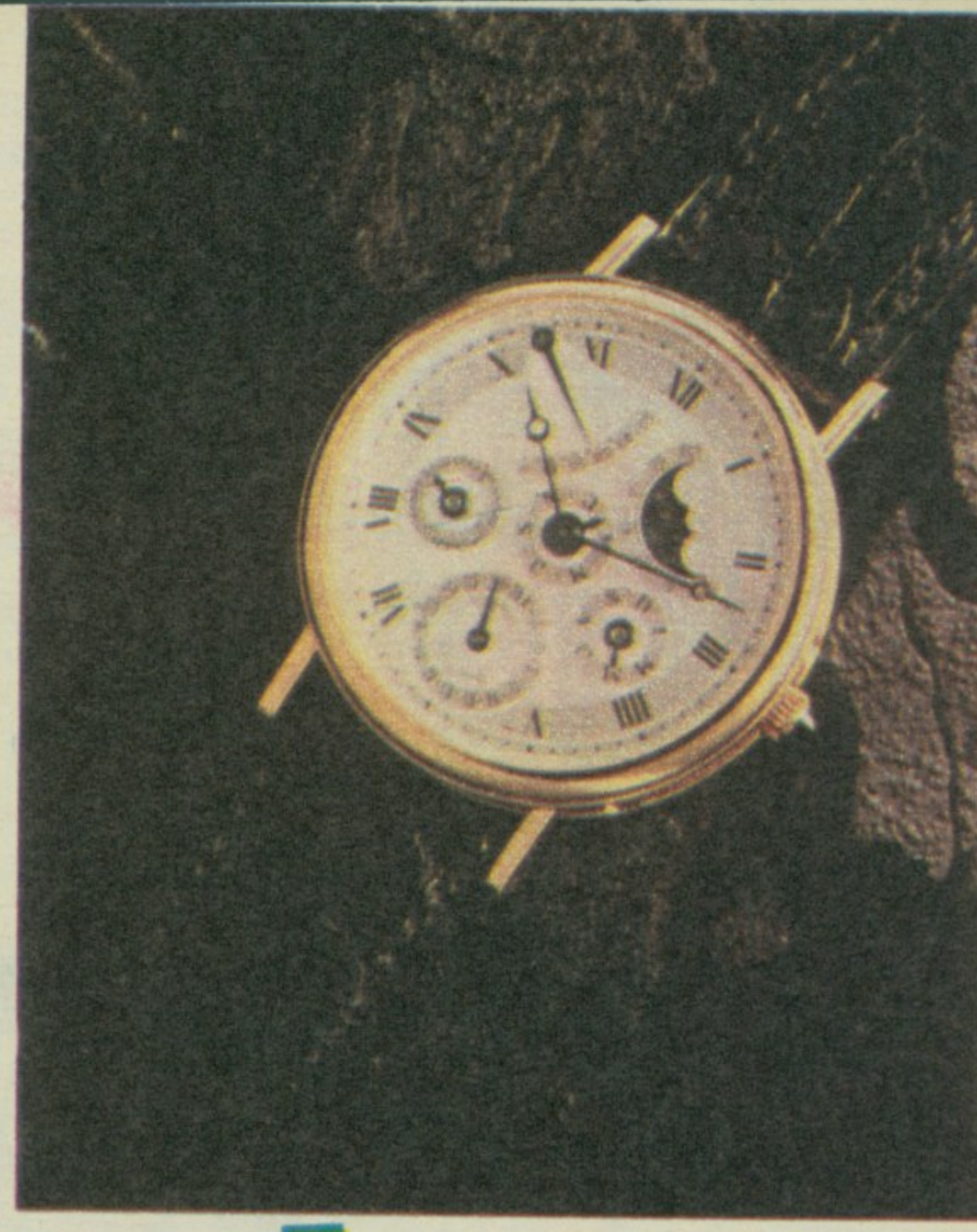
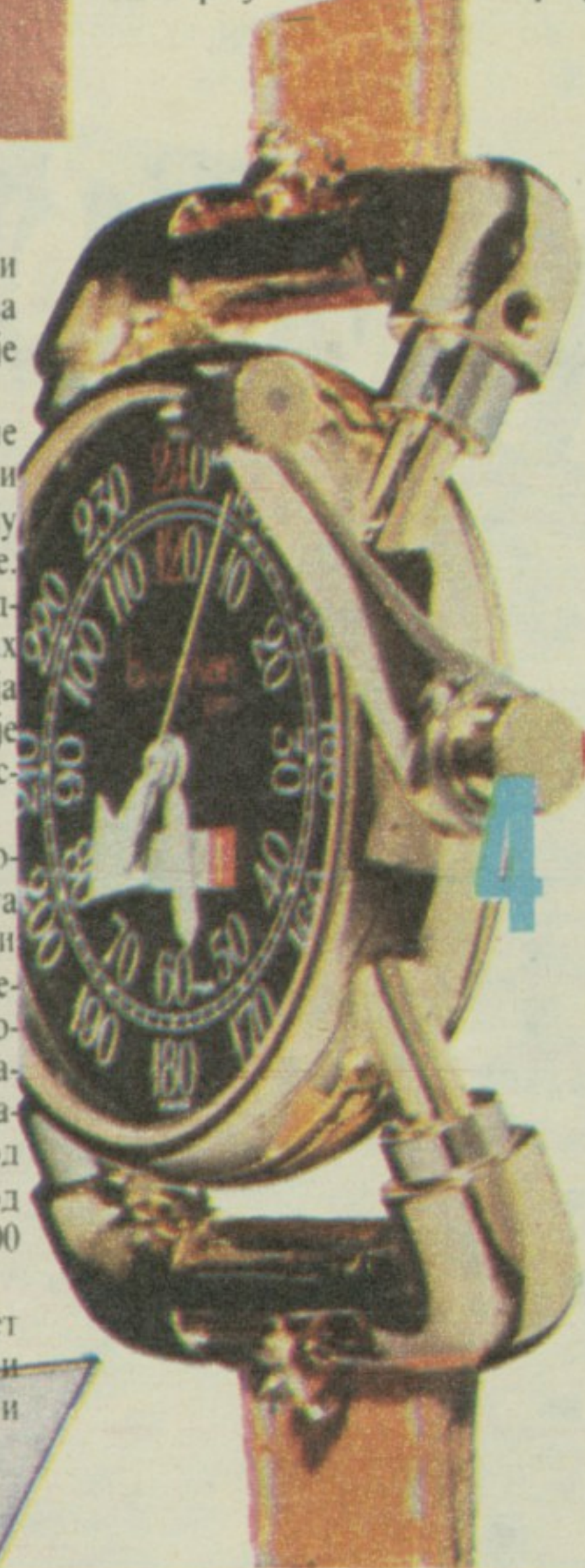
За оне који воле живот пун авантура, смишљена је ова префињена машинерија (2). Није намењена само мерењу времена већ и животу у прашумама Амазона или свакодневном преживљавању у џунгли на асфалту светских метропола. Винтексов „азимут“ намењен је морнари-ма, истраживачима који уживају у непредвиђеним догађајима. Они ће помоћу овог сата, с армираним стаклом, у сваком тренутку моћи да израчунају ази-

мут или погледају у уграђени компас. Сат је предвиђен и за подводне авантуре, а стаје 880.000 лира.

Један његов сабрата из фирме „Касио“ намењен је онима који се баве спортом или се узбуђују гледајући спортске приредбе. Довољно је да притисну на једно дугме и сат ће им одмах рећи колики им је број откуцаја срца у минути. Не препоручује се, међутим, уображеним болесницима.

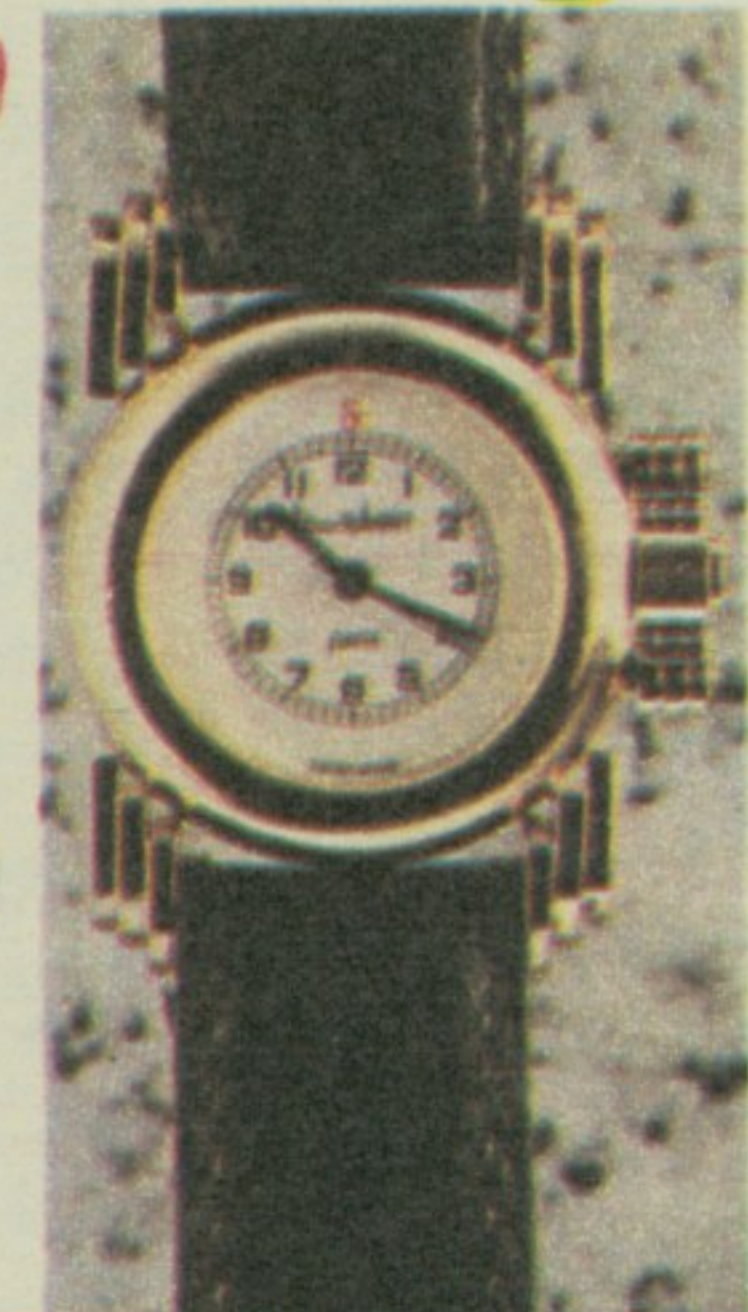
Да би прославили шездесетогодишњицу Линдберговог лета преко Атлантике, произвођачи из „Лонжина“ креирали су нешто умањену верзију сата (3) који је посебно за ту прилику направљен за храброг авијатичара. Праве се четири модела од четири врсте материјала и од тога зависи да ли стаје 870.000 или 13 милиона лира.

Бернард Саливан је двадесет година осмишљавао накит, али су му велика страст увек биле и

рашен са два раздвојена венца и два велика дугмета за навијање. Израђени ручно, ови сатови се продају по цени од око 10 милиона лира.

У Нојшателу у Швајцарској 1747. рођен је Абрахам Луј Бреге, човек који је, опчињен протицањем минута, цео свој живот посветио изради сатова, направивши од тог посла праву уметност. Његове муштерије били су цар Александар I, Наполеон Бонапарта и његова Жозефина... Традиција Брегеових сатова наставља се и данас, али они који их хоће или желе морају добро и да плате. Најновији модел зове се „велика компликација“ (5). Поред осталих мерача, он има и онај који говори колико ће сат још да ради, то јест, кад треба да га навијете. Стаје 60 милиона лира.

тлу“ да би се пронашао материјал за спољашњу оплату авиона способан да на великим висинама из-

држи температуру од 600 степени Целзијуса. Студија будућег суперсоничног путничког авиона

је приказана на овогодишњој ваздухопловној изложби у Ле Буржеу.

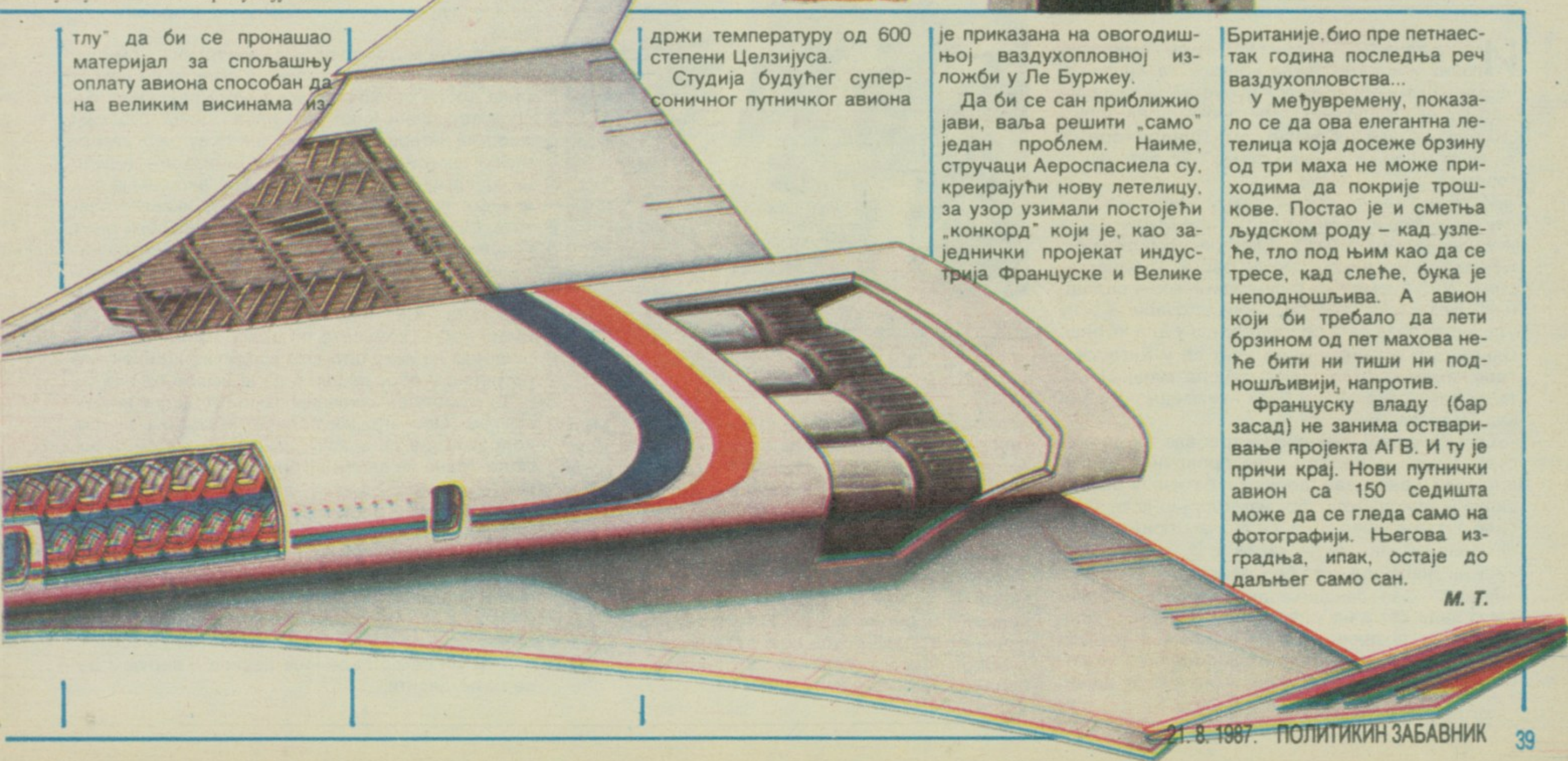
Да би се сан приближио јави, ваља решити „само“ један проблем. Наиме, стручаци Аероспасиела су, креирајући нову летелицу, за узор узимали постојећи „конкорд“ који је, као заједнички пројекат индустрија Француске и Велике

Британије, био пре петнаестак година последња реч ваздухопловства...

У међувремену, показало се да ова елегантна летелица која досеже брзину од три маха не може приходима да покрије трошкове. Постао је и сметња људском роду – кад узлеће, тло под њим као да се тресе, кад слеће, бука је неподношљива. А авион који би требало да лети брзином од пет махова неће бити ни тиши ни подношљивији, напротив.

Француску владу (бар засад) не занима остваривање пројекта АГВ. И ту је причи крај. Нови путнички авион са 150 седишта може да се гледа само на фотографији. Његова изградња, ипак, остаје до даљњег само сан.

М. Т.

МОНОЛОГ:

Човек који је убио Таличног Тома

Снимео: Зоран Трбовић

Тражили сте песму

КРИЗА ТРИДЕСЕТИХ

На пола си пута
Говоре ми старији
Три банке је цифра
Није зезање
И штеди се мало
И сутра је дан
Пропао си кроз

Чекајте још мало
Кажем ја њима
Да средим само мисли
И осећаје
Време ће усталом
Да учини своје
Све ће бити боље

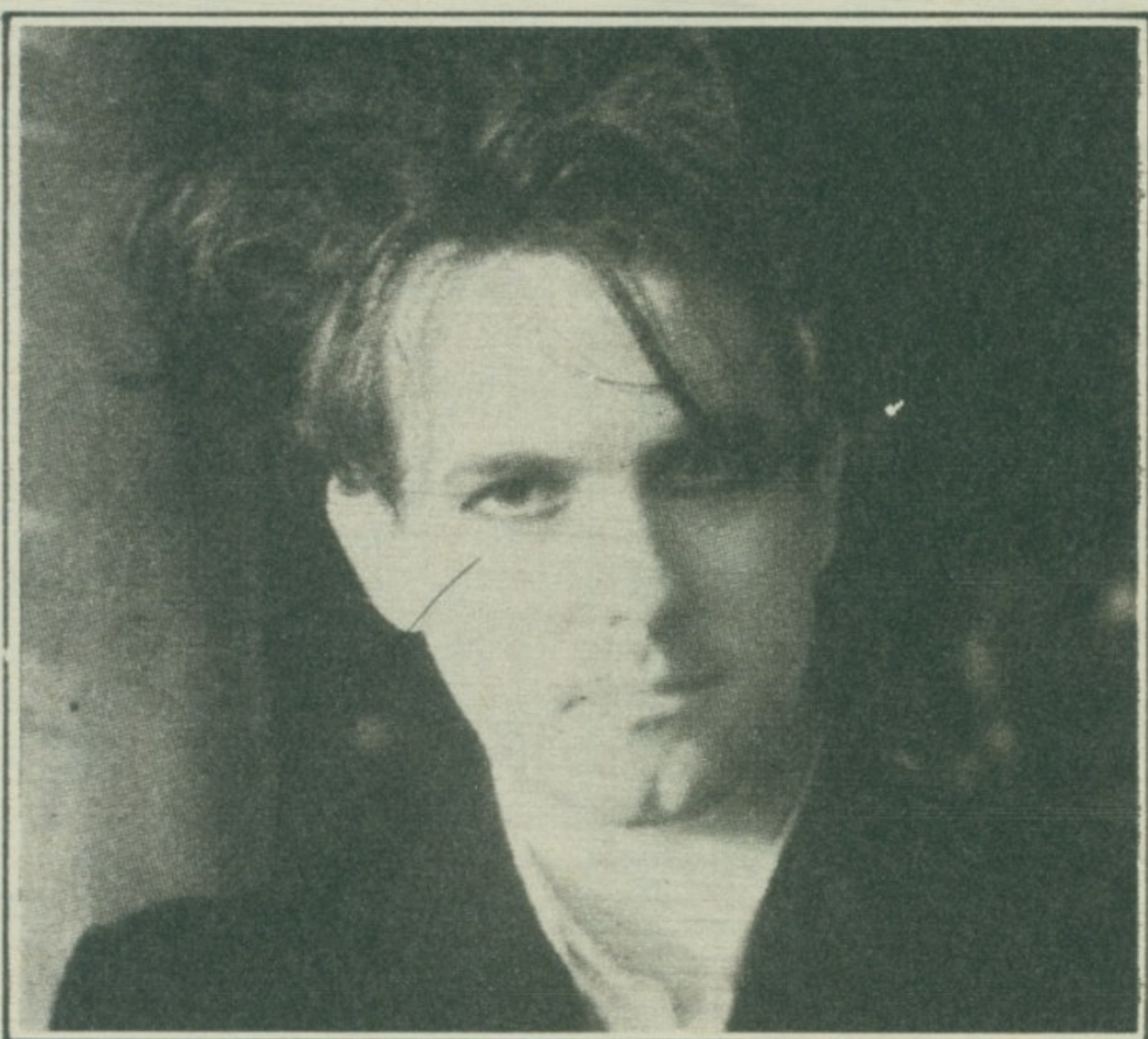
Криза је криза
Ал' једном је само
тридесетих
Видим изблиза
У огледалу боре
тридесетих
У срцу дете
У костима већ тридесет

Знам питаће ме старост
Где ти је била младост
Свирао сам около
И трошио се
Да се поново родим
Урадио бих исто
Шта кошта да кошта

Текст: Влатко Стафановски;
изводи „Леб и сол”

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ

Кад смо ишли на турнеју
по Јужној Америци, на
првом аеродрому на који
смо слетели било је неко-
лико хиљада људи и пар
ТВ екипа. Мислили смо

да је председник државе
с нама у авиону. Нисмо
били припремљени на то-
лику популарност.
Роберт Смит, „Кјур”
 („Cure”)

21. 8. 1987. ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК 41

КЊИГЕ ЗА ВАШ УСПЕХ У ЖИВОТУ

1. А. М. Semorie: „И ВИ МОЖЕТЕ ИМАТИ СУПЕРПАМЋЕЊЕ”

– VI изд. Програмирани приручник технике
памћења и учења, којим можете повећати
своје памћење и способност учења
I књига „МЕТОДЕ И ТЕХНИКА ПАМЋЕЊА”
(202 стране) дин. 3.000.–
II књига „ПРАКТИЧНА ПРИМЕНА” (228 стра-
на) дин. 3.000.–
ПРАКТИЧНЕ, ЛАКО СХВАТЉИВЕ И СВИМА
ПРИСТУПАЧНЕ МЕТОДЕ БРЗОГ, ЛАКОГ
УЧЕЊА И ПАМЋЕЊА свих врста података
и знања

Комплет (обе књиге заједно) дин. 5.000.–

Формат 17 × 24 цм, 430 стр.

преко 150 илустрација 15 самотестова.

2. S. Yesudian – E. Haich: „ЈОГА И СПОРТ”

– Комплетан, практичан и веома приступа-
чан приручник ХАТХА ЈОГЕ древне и широм
света потврђене јединствене уметности Ис-
тока за стицање и очување доброг здравља
током целог живота
Ко жели ДОБРО ЗДРАВЉЕ И ЛЕПУ ЛИНИ-
ЈУ, ПСИХИЧКИ МИР И СНАГУ треба да про-
учи ову веома распрострањену књигу пре-
ведену на 19 језика света

у преко два милиона примерака

Цена дин. 3.000.– целни формат,
224 стр.

преко 70 илустрација.

3. S. Yesudian: „ЈОГА И ЗДРАВЉЕ

– Виши курс ХАТХА ЈОГЕ, наставак књиге
„ЈОГА И СПОРТ”
Програмирани приручник примене најбољих
метода Хатха јоге за сваку седмицу у години
СПЕЦИЈАЛНИ РЕГИСТАР И ДИЈАГНОС-
ТИЧКИ ИНДЕКС за преко 140 обољења
омогућује ефикасну примену најбољих ме-
тода за поједине органе и обољења
Цена 3.000.– дин. целни формат 221 стр.
преко 250 илустрација. Комплет (обе књиге
„ЈОГА И СПОРТ” и „ЈОГА И ЗДРАВЉЕ” за-
једно) дин. 5.000. Све књиге су штампане
латиницом на фино офсет папиру са кори-
цама у више боја

ГАРАНЦИЈА: Сваком незадовољном читао-
цу наших књига одмах враћамо новац
ако неопштећену књигу врати
у року од пет дана након пријема.

Код испорука за иностранство
зачунавамо поштарину и паковање

БИБЛИОТЕКА САЗНАЊА
НАРУЧЕНИЦА

1. СУПЕРПАМЋЕЊЕ	КОМ.
2. ЈОГА И СПОРТ	КОМ.
3. ЈОГА И ЗДРАВЉЕ	КОМ.

АДРЕСА НАРУЧИОЦА (испунити читко ШТАМПАНИМ СЛОВИМА)

Име и презиме _____

Улица и број _____

Пошт. бр. и место _____

Књиге плаћате поузећем – поштару код преузимања.
Наручите на адресу: „ТЕХНИКА ПАМЋЕЊА”, 3-п.п. 20-70, 11031 Београд 8.

ФАНТАСТИКА

Уређује
др Зоран Живковић

Деца су се играла школице, скачући преко шестоугаоног дијаграма исцртаног на песку, кад је сонда продрла кроз атмосферу изнад њихових глава. Могли су је осетити, јер се при уласку у атмосферу великом брзином загревала, али испало је да нико није подигао поглед.

Неколико секунди касније упаљене су ретроракете.

Блага киша инфрацрвене светлости обасјала је жућкасти песак. На површини од више стотина квадратних миља наранџасте марсовске пустиње, местимично прошарана гомилицама црне траве, сада су се посвуда разматали влакнасти листови како би упили и ускладиштили топлоту. Сићушне сесиле закопане испод песка, издигле су сонде у облику крила ветрењаче.

Деца је још нису приметили, али уши су почеле да им се померају. Она су ушима више осећала топлоту него звук; кад нису ослушкивала какав извор топлоте, уши су им остајале приљубљене уз главу попут сребрних цветова. Сада су се одмотале, цветови су се расцвали, откривајући црна средишта; онда су се скврчиле и окренуле, отпочевши трагање. Једно се окренуло и угледало је.

Тачку беле светлости високо према истоку, која се лагано спуштала.

Деца стадоше међусобно да разговарају у шифрама, пулсирајући топлоту, отварајући и затварајући уста, те на тај начин откривајући загрејану унутрашњост.

Хајде да погледамо!

И она одскакуташе преко жућкастог песка, заборавивши на игру школице, да би дочекала ту ствар која пада.

Када су стигли, ствар се већ била спустила, али је и даље исијавала топлоту. Сонда је била велика, велика попут каквог места за становање, у облику дебелог цилиндра са заобљеним кровом и великим топлим устима испод. Била је обојена црно-бело, попут шаховске табле, што јој је давало изглед какве огромне играчке. Почивала је на три смешно искривљене металне ноге које су се завршавале широким, кружним стопалима.

Деца стадоше да се трљају о металну кожу, исијавајући повремено од задовољства док су упијали топлоту.

Сонда задрхта. Нешто се покретало унутра. Деца одскочише, загледа-

ше се; свако од њих било је спремно да потрчи ако то неко пре њега уради. Нико није желео да буде први. А онда је било прекасно. Цео један закривљени зид сонде отвори се и тресну о песак.

Једно дете испуза испод њега, трљајући главу и исијавајући кроз уста топлоту: биле су то речи које још није требало да зна. Рана на глави му се кратко време пушила пре но што су јој се ивице поново спојиле.

Мало бело сунце, које је тога дана превалило већ пола пута преко неба, бацало је црну сенку преко отвора у сонди. У сенци је нешто почело да се помера.

Сва застрашена, деца су посматрала.

Абел је застао на отвору, затим се откотрљао напоље користећи плочу заклона као рампу. Абел је представљао скупину пластичних и металних делова подигнутих на једну ниску платформу разапету између шест ба-

Лари Нивен

ИГРАЧКА

лонастих обруча. Када је стигао до песка, на тренутак је несигурно застао, а затим се откотрљао даље на Марсову површину, трзају се и осећајући куда иде.

Дете које је погодила рампа доскочи како би шутнуло ту ствар која се креће. Абел се сместа заустави. Дете узмакну.

Изненада се међу њима створио један одрасли.

ШТА ТО РАДИТЕ?

Ништа, одговори једно дете.

Само се играмо, одврати друго.

САМО ПАЖЉИВО С ТИМ. Одрасли је изгледао као да је брат близанац то шесторо деце. Горња усна му је била топлија него њихове... али ауторитет његова гласа није се заснивао само на пукој гласности. НЕКО СЕ ДОБРО НАМУЧИО ДОК НИЈЕ НАПРАВИО ОВУ СТВАР.

Да, господине.

Нешто смирења, деца се окупише око Аутоматске Биолошке Лабораторије. Посматрали су како се отварају врата на боку контејнера у облику бубња који је сачињавао половину Абеловог тела. Изнутра пушка испали тешку нит високо у ваздух.

Та ме ствар умало није погодила.

Не би ти шкодило.

Нит, обложена песком и прашином, склизну назад у Абелов бок. Једно де-

те је лизну и откри да је прекривена нечим лепљивим и безукусним.

Двоје деце се попеше на платформу која се споро покретала а затим и на цилиндар. Усправише се и замаха-ше рукама, пажљиво одржавајући равнотежу на равном троугластом стопалу. Абел скрену према бусену црне траве и оба детета попадале на песак. Један од њих се подиже и потрча да се поново попне.

Одрасли је све то замишљено по-сматрао.

Поред њега се појави још један од-расли.

КАСНИШ. ДОГОВОРИЛИ СМО СЕ ДА СЕ НАЂЕМО КОД ИВЕРА КСАТА ГНОРНЕНА. ЗАР СИ ЗАБО-РАВИО?

ЈЕСАМ. ДЕЦА СУ НЕШТО ПРО-НАШЛА.

ВИДИ, СТВАРНО. ШТА ТА СТВАР РАДИ?

УЗЕЛА ЈЕ УЗОРКЕ ТЛА, А МОЖ-ДА ПОКУШАВА И ДА ПРИКУПИ КАКВЕ СПОРЕ – САДА ЈЕ ТРЕ-НУТНО ЗАНИМА ТРАВА. ПИТАМ СЕ КОЛИКО СУ ЈОЈ УРЕЂАЈИ ПО-УЗДАНИ.

ДА ПОСЕДУЈЕ ОСЕЋАЊА, ЗА-ИНТЕРЕСОВАЛА БИ СЕ ЗА ДЕ-ЦУ-

МОЖДА.

Абел се зауставио. Једна кутија на предњој страни, подигнута помоћу ноге на увлачење, започела је лагано да осматра околину. Са ниске, тамне линије горја Мора Acidalium на североисточном обзору направила је заокрет док се њена сочива нису окре-нула уназад и усредредила на праз-ну наранџасту пустињу Тракуса Ал-буса. У том тренутку сочиво се на-шло очи у очи са дететом које је ста-јало. Дете је махало ушима, кривело се, извикивало глупости, и плази-ло се на сочиво својим дугачким јези-ком.

ЕВО ИМ ПРИЛИКЕ ДА О НЕЧЕ-МУ РАЗМИШЉАЈУ.

ШТА МИСЛИШ, КО ЈУ ЈЕ ПО-СЛАО?

РЕКАО БИХ, ЗЕМЉА, ВИДИШ ЛИ СИЛИКАНТНИ ДИСК У КА-МЕРИ? ПРОВИДАН ЈЕ ЗА ФРЕК-ВЕНЦИЈЕ СВЕЛОСТИ КОЈА ЈЕ ВЕРОВАТНО У СТАЊУ ДА ПРО-БИЈЕ ГУСТУ АТМОСФЕРУ ТЕ ПЛАНЕТЕ.

СЛАЖЕМ СЕ.

Пушка поново опали, овај пут у црну траву, а онда нит поче да се намотава. Још једна кутија подиже свој заобљени поклопац. Оно дете што је стајало завири унутра, док су друга деца с дивљењем одоздо све то по-сматрала.

Један од одраслих повика: НАЗАД, ТИ МАЛИ, БИЉНОГ МОЗГА!

Дете се окрете у жељи да замаше ушима на њега. У том тренутку Абел испусти један непробојан рубински сноп ласерске светлости у самој бли-зини његовог увата. На тренутак се на маринскоплавом небу задржао у облику бесконачно дуге неонске цеви. Дете се смандрља доле и потрча, спасавајући живот.

ЗЕМЉА НИЈЕ У ТОМ ПРАВЦУ, примети један одрасли.

ПА ИПАК, ТАЈ ЗРАК МОРА ДА ЈЕ ПРЕДСТАВЉАО ПОРУКУ. МОЖДА НЕШТО НА ОРБИТИ?

Одрасли погледаше према небу. Они им се истог часа прилагодише.

ТАМО НА УНУТРАШЊЕМ МЕ-СЕЦУ. ВИДИШ ЛИ?

ДА. ПРИЛИЧНО ЈЕ ВЕЛИКО... И КАКВЕ СУ ТО МУШИЦЕ КОЈЕ СЕ КРЕЋУ ОКО ЊЕГА? ТО НИСУ АУ-ТОМАТСКЕ СОНДЕ. ВЕЋ ВОЗИ-ЛА. МИСЛИМ ДА МОЖЕМО УС-КОРО ОЧЕКИВАТИ ПОСЕТИОЦЕ.

ТРЕБАЛО ЈЕ ВЕЋ ОДАВНО ДА ИХ ОБАВЕСТИМО О СВОМ ПО-СТОЈАЊУ. ЈЕДАН ЛАСЕР ВЕЛИ-КЕ ФРЕКВЕНЦИЈЕ БИ ТО ЛАКО ОБАВИО.

ЗАШТО ДА МИ ОБАВИМО САВ ПОСАО КАДА ОНИ ИМАЈУ СВЕ МЕТАЛЕ, СУНЧЕВУ СВЕЛОСТ, ИЗВОРЕ?

Завршивши испитивање бусена траве, Абел се покрену и стаде да се котрља према тамној линији обруше-ног кружног зида. Деца похиташе за њим. Лабораторија испали још једну лепљиву нит, пусти је да падне, а за-тим поче да је намотава. Једно дете је подиже и стаде да вуче. Лаборатори-ја и Марсовац ухватише се укоштац, што се завршило пуцањем нити. Дру-го дете гурну дугачак, крхки прст у удубљење и извуче га покривеног не-чим влажним. Пре но што је ствар прокључала, оно гурну прст у уста. Затим стаде да пулсира од задовољ-ства, те завуче језик у рупу, у супу на-мењену за узгајање микроорганизама са Марса.

ПРЕСТАНИ! ТО НИЈЕ ТВОЈЕ ВЛАСНИШТВО!

Нико не обрати пажњу на глас од-раслог. Дете је и даље држало језик у супи трчећи поред лабораторије. Ус-коро су остали открили да ће Абел, ако стану испред њега, променити правац кретања како би заобишао „препреку“.

МОЖДА ЋЕ СЕ ТУЋИНЦИ ЗА-ДОВОЉИТИ ОБАВЕШТЕЊИМА КОЈА ПРИКУПИ СОНДА И ВРА-ТИТИ СЕ КУЋИ

ГЛУПОСТ. КАМЕРЕ СУ ВИДЕ-ЛЕ ДЕЦУ. САДА ЗНАЈУ ЗА НАШЕ ПОСТОЈАЊЕ.

ХОЋЕ ЛИ РИЗИКОВАТИ ЖИВО-ТЕ И СПУСТИТИ СЕ САМО ЗАТО ШТО СУ ВИДЕЛИ ДИГХТА? ОН ЈЕ НЕУГЛЕДНО ДЕТЕ, ЧАК И МЕ-НИ ТАКО ИЗГЛЕДА, А ЈА САМ МУ МОЖДА РОДИТЕЉ.

ПОГЛЕДАЈ ШТА САДА РАДЕ.

Померајући се улево и удесно од лабораторије, деца су стварала по-кретне „препреке“ и водила Абела према стени. Једно је и даље јахало на самом врху, претварајући се да уп-равља, ударајући по металним боко-вима.

МОРАМО ИХ ЗАУСТАВИТИ. РАЗБИЋЕ ЈЕ.

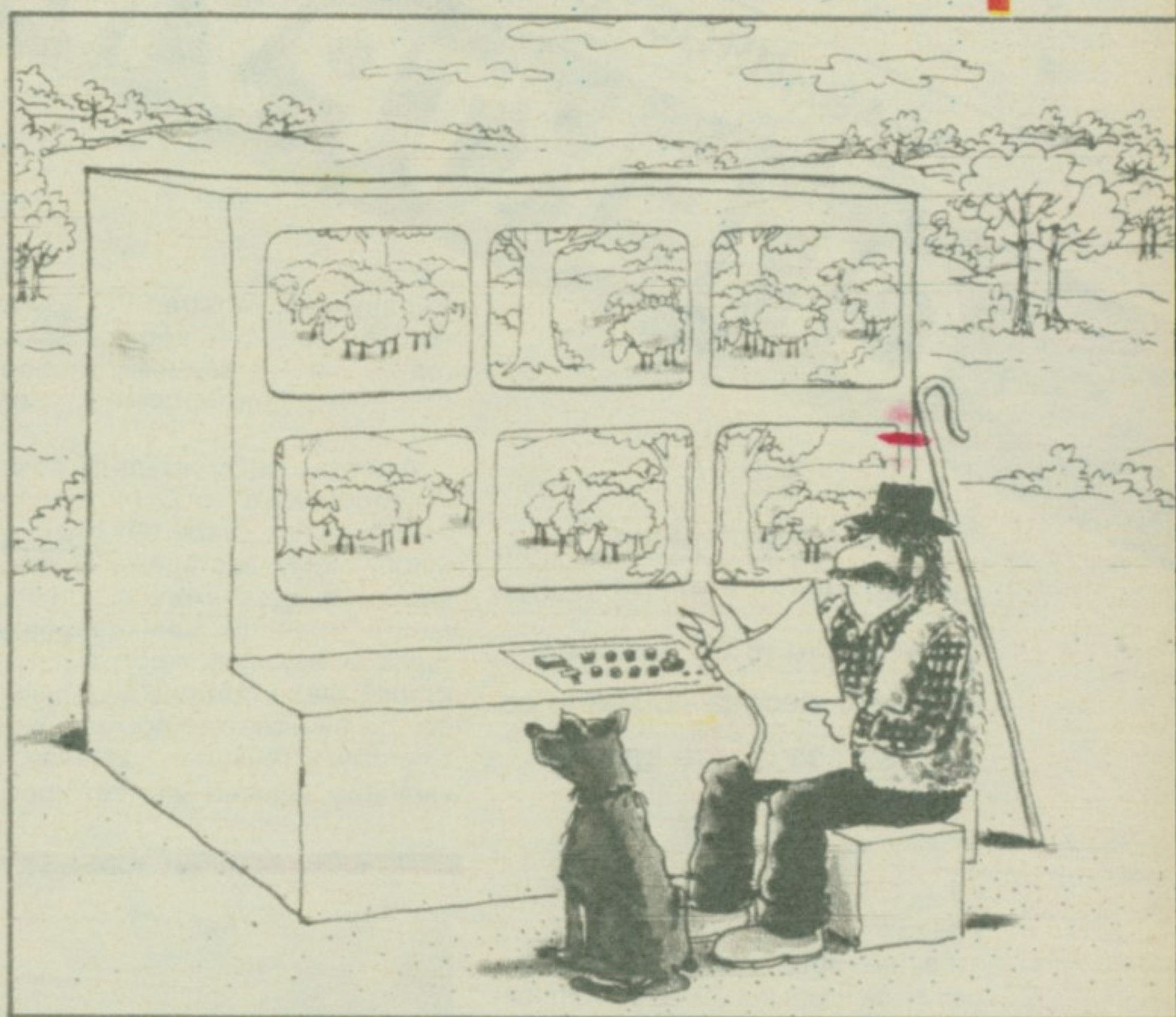
ДА... ДА ЛИ СТВАРНО ОЧЕКУ-ЈЕШ ДА ЋЕ ТУЋИНЦИ СПУСТИ-ТИ ВОЗИЛО КОЈИМ ЋЕ УПРАВ-ЉАТИ КАКАВ ЧОВЕК?

НЕМА СУМЊЕ ДА ЋЕ ТО БИТИ ЊИХОВ НАРЕДНИ КОРАК.

МОРАМО СЕ НАДАТИ ДА ГА СЕ ДЕЦА НЕЋЕ ДОЧЕПАТИ.

SF

занимљивости 1

■ Ево добитника угледне америчке СФ награде „Небјула“ за 1986:

Роман: Орсон Скот Кард *Говорник у име мртвих*

Кратки роман: Лушз Шепард, *R & R*

Новела: Кејт Вилхелм, *Девојка која је пала на небо*

Прича: Грег Бер, *Тангенте*

Изванредна СФ вест стиже из Њујорка. Сасвим неочекивано, Артур Кларк је предао свом издавачу рукопис новог, трећег де-ла у легендарној серији „Одисеја“. Наслов романа гласи „2061: Трећа одисеја“. Књига би требало да се појави и у преводу код нас.

Тек што се учланила у „Клуб милион“, који окупља оне СФ писце који успеју да на име предујма за ново СФ дело добију више од милион долара, Мерион Цимер Бредли доживела је не-срећу. Задесио ју је срчани удар, али се, према изјавама лекара, већ успешно опоравља, тако да ће моћи да обнови своје члан-ство у реченом клубу...

SF

КВИЗ

Ево одговора на питања постављена у претходном броју:

1. Графин
2. Брајсч Олдис
3. Сусрет са Рамом

А сада ево поново прилике да проверите своје СФ знање:

1.

Како се зову двојица протагониста романа Урсуне Легвин *Лева рука таме*?

2.

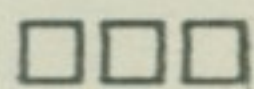
Како се зове планета на којој се збива радња романа Урсуне Легвин *Свет се каже шума*?

3.

Ко је „изумео“ ансамбл?

ЗАБАВНИКОВ СВЕТ КОМПЈУТЕРА

СПЕКТРУМ + 3

**Најпопуларнији
микрорачунар у нашој земљи
очигледно је ZX Spectrum.
Прошлог месеца појавила се
и његова шеста верзија**

Када је фирма Sinclair Research Ltd. 1982. године на тржиште избацила прве две верзије новог рачунара названог ZX Spectrum, била је убедљиво најјача фирма на рачунарском пољу. Спектруми су се продавали „на тоне“, огроман број стизао је и код нас, иако је постојала забрана увоза... Мали и лак, био је савршен за шверцовање преко границе. Но, неспособност Сер Клајва Синклера да се носи с опасним противницима Комодором и касније Амстрадом, изазвала је пад фирме која је сада под покровитељством Amstrad Electronics Plca. Алан Шлар, власник фирме зна шта ради: резултат су успешне CPC, PCW сери-

је рачунара, Amstrad PC компатибилац и две нове верзије Spectrums: +2 и +3. Музичке стубове и стерео-уређаје нећемо спомињати.

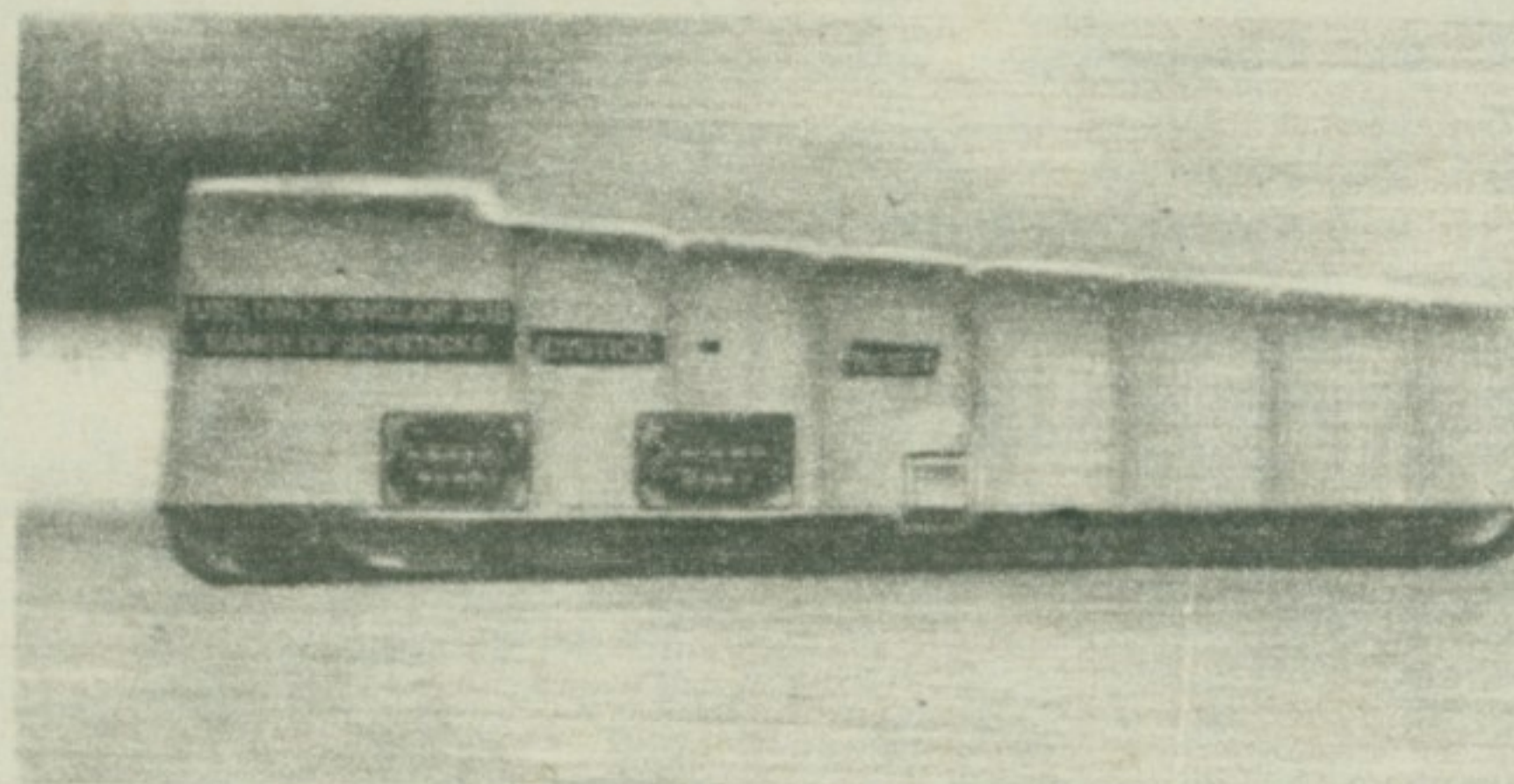
Амстрад је очигледно показао интересовање за Спектрум, иако је то машина стара пет година и у много чему застарела. Углавном коришћена за играње, стекла је многобројне поклонице међу младима и изузетну програмску подршку, мада продаја, у целини пада. Да би освежио помало учмало Спектрум-тржиште (учмало од ужасног чекања да се програм

учита у меморију), Амстрад је прошлог месеца избацио машину названу +3 која Спектрум окреће помало и ка пословној примени. У ствари, први пут у историји, појављује се Спектрум (додуше са 128 К меморије), са уграђеним диск-драјвом од три инча, истим онаквим какв имају CPC 664, CPC 6128, PCW 8256 и PCW 8512 рачунари. Овај потез није зачудио никог ко познаје тржиште рачунара, јер Амстрад је фирма која тежи сталној уштеди, па су Тошибини драјвови од три инча били примамљивији и по цени од Сонијевих 3,5 инчних. Но, после првог узбуђења, да ипак проучимо шта пружа нова „црна кутија“.

Већ на први поглед, очигледна је сличност са старијом верзијом Амстрадовога рачунара +2 (јер, на крају, иако на кутији пише „Sincla-

ir“, машина и пројекат су Амстрадови), који је имао уграђен касетофон и први пут до тада механичку тастатуру. Сада је машина црне боје (Синклерова традиција коју Амстрад није поштовао у случају +2) и уместо касетофона налази се диск-јединица са огромним „128К“ који се види на километар. Распоред тастера је исти као што је још ујка Клајв направио на Спектруму +, што значи с неким нестабилним размештајем delete и break тастера. Но, све у свему, у поређењу са гумицама, осећај при куцању је диван. Једино можда смета премала размакница, али човек се временом навикне.

Заиста. На пример, тај хваљени и кућени троинчни диск драјв. Да није Амстрада, тог стандарда би се сећали само они са добрим памћењем, но ипак, захваљујући CPC и PCW рачунарима, сада се такве дисете релативно лако набављају, мада коштају два пута више него 5.25 инчне дисете које користи IBM Commodore и компанија. Ипак, брзина троинчних драјвова је заиста задивљујућа, иако на једну страну дисете стаје само

ТРКЕ ПРАСИЋА

Кад је пре десетак година сарадник једне америчке фирме која се бави продајом свињетине предложио као део рекламе трку прасића, гледали су га као да је пао с Марса. Сада се сваке године организују такве трке у вре-

ме одржавања сајма у граду Спрингфилду, држава Илиноис. Досад их је посматрало преко три милиона људи.

Натерати прасе да трчи главом безобзирце и то у одређеном правцу – није лако. Дрсура траје неколико недеља: прасиће навикавају на то да их на циљу чека чаша чоколаде

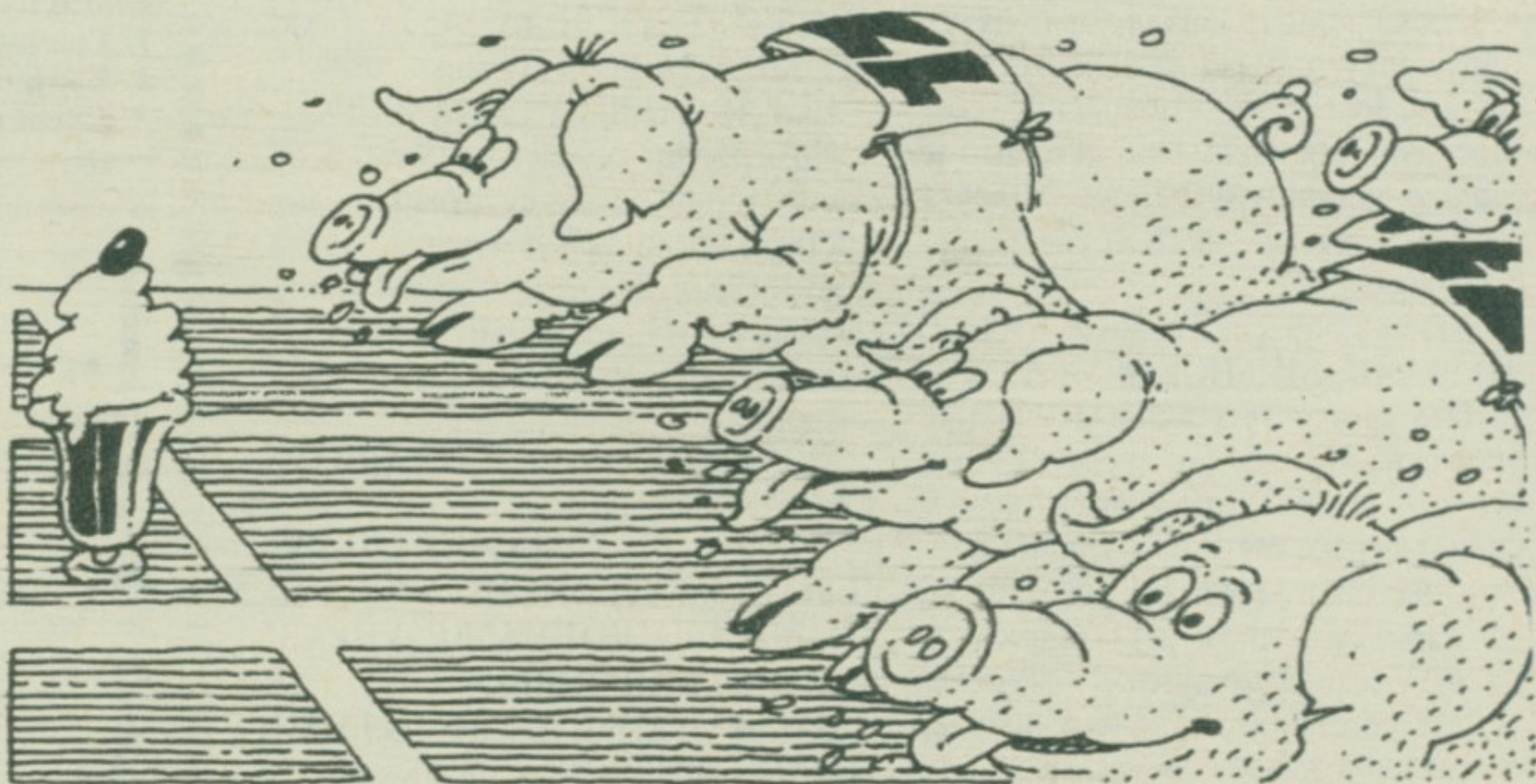
да шлагом. Кад се створи условни рефлекс, све се чаше замењују једном коју добија само победник.

Трке се одигравају на овалној стази, раздаљина коју треба претрчати износи само 30 метара. У једном дану одржи се двадесетак трка, а у свакој учествује 5-6 такмичара.

Укупни победник се одређује кад се саберу резултати свих трка – као и код људи. Финална трка је сложенија, прасићи прескачу препоне високе 30-40 центиметара, али они то чине и храбро и лако.

Међу расним „њушкама“ постоје и звезде.

Власници се такмиче и ко ће дати оригиналније име свом пулену јер је и за то предвиђена награда. Шампиони су до сада били, рецимо, Њам-Њам, Пигмасвином, а прошле године победио је Хаклбери Свин – он је стазу „прелетео“ за 4 секунде и 48 стотинки.

Илустровао: Љубомир Милојевић-Љубац

ЕНИМАТИКА

Припремају: М. Јеленковић и З. Зељковић

ИСПУЊАЉКА

АМ, БИС, ВАМ, ВО, ГРА, ДИ, ЖА, ЖОК, ИС, ИН, ИЗ, ЈЕТ, КА, КРУ, ЛА, НА, НИ, НОВ, ОП, ПАВ, ПИ, ПИР, РА, РАЈ, СОВ, СТА, СТРА, ТИ, ТР, ФУ, ЦА, ЧИ, ШАК. Од горњих слогова саставите речи према описима и упишите их у горњи лок ус-правно.

1. Бела трака на повезу око главе, знак неповредивости староримских свештени-ка, 2. Једногодишња махунаста биљка, 3. Мембрана (дем.), 4. Нераван, храпав, 5. Група људи којој је поверено чување људи или имовине, 6. Учесници трке, 7. Бугарски песник, Николај, 8. Провалија, понор, 9. Ноћно страшило, вукодлак, 10. Важан математички појам у инфинитезималном рачуну (мн.), 11. Меснати израш-тај на врату, 12. Орган власти у СССР, 13. Мањи затворени круг људи ради уче-ња, 14. Провера знања (мн.).

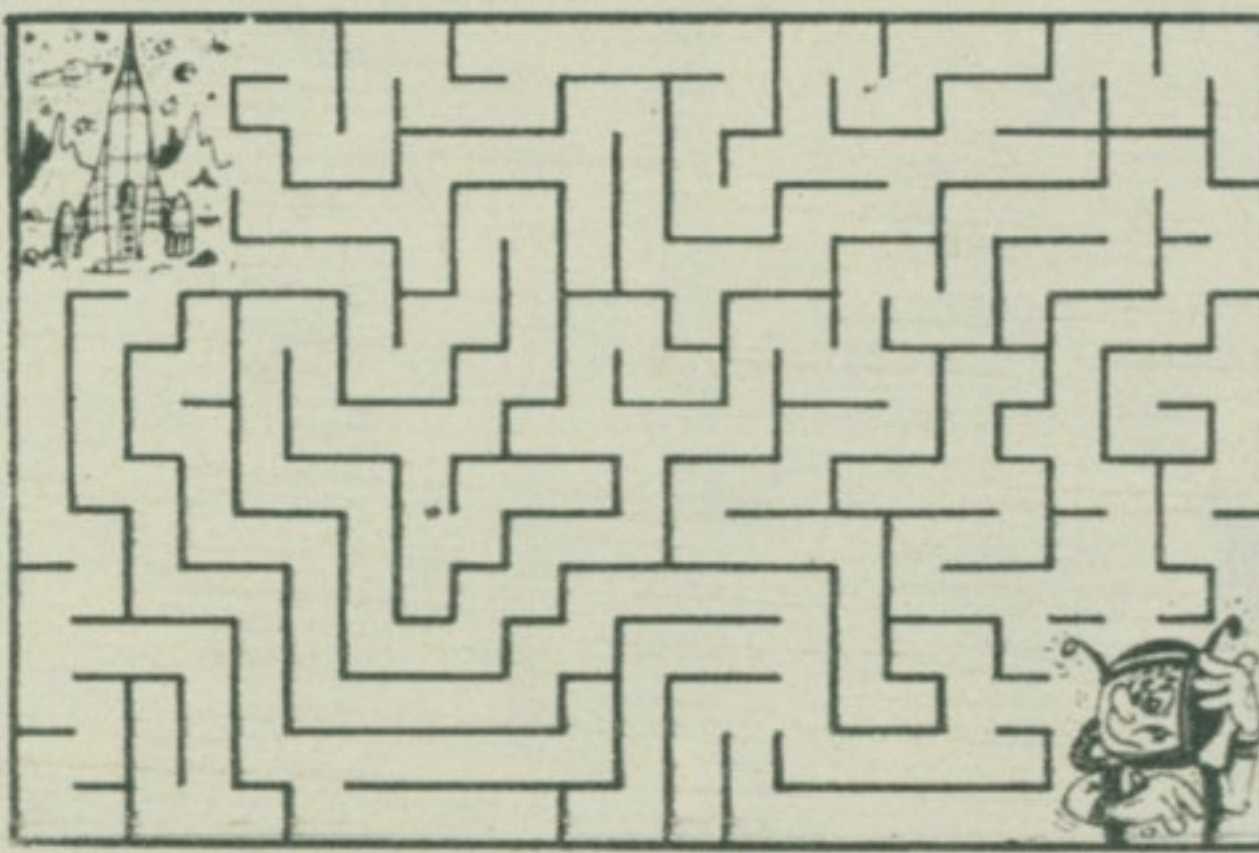
Исправно решење испуњаљке даје име и презиме великог руског композитора, средишње музичке личности прве половине 20. века. Слова у испуњаљки према бројевима пренесите у доњи дијаграм и добићете називе двају његових балета и четири опере.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
29	26	42	32	21	50	41	47	27	24	8	56	12	13
36	67	58	49	3	31	57	66	35	55	62	25	13	9
61	14	18	44	2	46	38	30	4	37	11	40	17	6
45	48	7	19	1	52	20	33	34	65	23	10	54	5
16	15	64	—	53	51	63	—	22	39	—	28	60	59

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42
43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56
57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70

ЛАВИРИНТ

Помозите нашем космонауту да се врати на свој брод.

ХОМОНИМ

Хомоним је таква врста загонетке код које треба пронаћи исте речи различитог значења. Ево једног примера: **коса** — пољопривредна алатка, **коса** — скуп власи на глави, **коса** — падина на планини, **коса** — стрма, **Коса** — женско име, Косара. Кад се говори о овој врсти загонетке не може а да се не помене већ антологиј-ски хомоним познатог енигмате Павла Богдановића:

„Шта се б'јели у гори зеленој?
Ил' је снијег, ил' су лабудови.
Нит' је снијег, нит' су лабудови,
Већ је **чадор** аге Хасан-аге”.

Овде су наглашене речи **гора** и **чадор**. Гора је планина, а у Босни се налази пла-нина **Шатор**. За чадор је код нас уобичајено рећи **шатор**. И загонетка и решење је веома једноставно. И баш та једноставност даје лепоту овој загонетки. Врхун-ски енигмат је почетне стихове драгуља наше народне поезије „Хасанагинице” искористио да направи драгуљу међу загонеткама ове врсте.

Сад покушајте да решите овај хомоним. Дајемо вам једну реченицу:
У ВИСИНИ ШУМЕ СТРАШНИЈЕ ПЛАМТЕ.

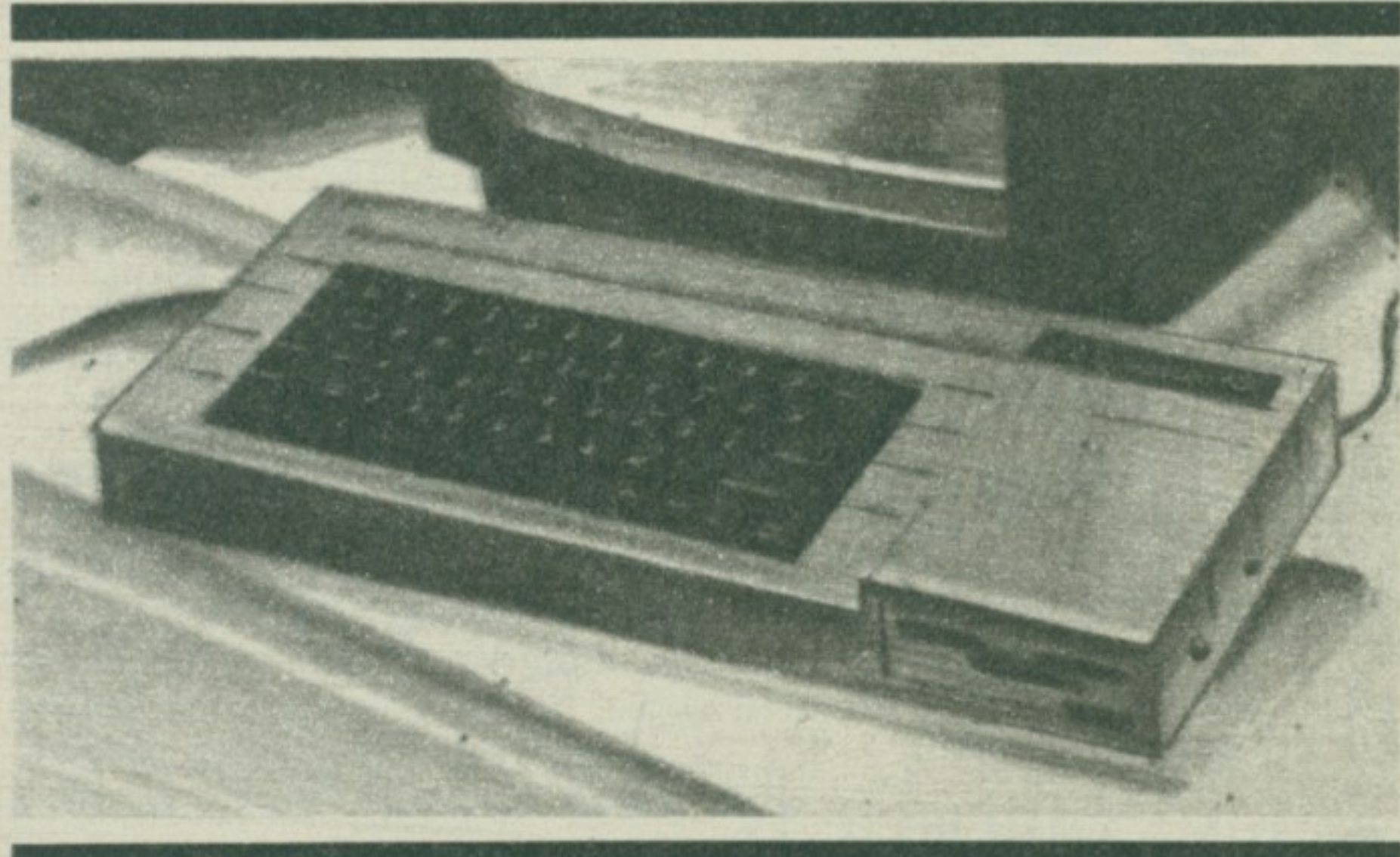
Речима у овој реченици покушајте пронаћи речи истог значења (синониме). Гле чуда! Добили сте реченицу која се састоји од четири потпуно исте речи, различи-то наглашене. Ако нисте, потражите решење на странама Мале поште.

стандард. Но, неки независни про-извођачи показали су се довитљи-ви, па су направили адаптере за обичне Quickshot или Кемпстон џојстике. Иначе, овај интерфејс одговара Interface II стандарду, што се контролисања тиче.

Но, да погледамо и софтвер. Поред стандардне организације меморије коју је наметнуо још Sin-clair својом старом 128, с одлич-ном контролом RAM-диска. (Да разјаснимо овај појам: 380 проце-сор који има Спектрум је 8-битни, па може адресирати само 65536 бајтова или 64К. Ако рачунар има више од тога, нека меморија оста-је на изглед нефункционална, али се може користити за складиште-ње података или делова програма који се учитавају у „главну мемо-рију” командама као за рад са ка-сетом или диск-драјвом. Та додатна меморија назива се RAM диск.) И случају +3 налази-мо и +3DOS, који је заснован на AmsDOS-у који смо учили на још CPC серији рачунара. У ствари, DOS (за оне који не знају) значи „Disk Operating System”, однос-но програм за контролисање диск-драјва. То значи да постоје нове команде у бејзику (носи оз-наку +3) за рад са диском. Уоп-ште, подударност ове машине са старим моделом са 48К убачена је само форме ради, јер су као и на +2, на тастерима исписане само команде LOAD, RUN и CODE (по-ребне за учитавање програма),

око 180 К. Но дискете су двостра-не (окрећу се), па све у свему, стаје доста тога. Осим тога диске-та је запакована у пластичну кути-јицу која је свакако чвршћа од па-пира у који је умотана 5.25 диске-та, па је случајно савијање или ломљење донекле искључено. Малих су димензија, погодне су за ношење. Значи, задовољавајуће.

Ако се погледа задња страна рачунара, одушевљава број улаза и портова за проширење који је уградио Амстрад. Ту је, најпре (гледано слева надесно), излаз за други диск драјв, затим printer port по Centronics стандарду и одговара Epson а не Sinclair принте-рима. То значи да је знатно олакша-

но штампање текстова и цртање слика на штампачу. Овим Амстрад покушава да прогута Spectrum на мало пословно тржиште. Затим, ту се налази улаз за исправљач и ек-спансион I/O port који знамо још са старих модела ZX Spectrums. Налазе се ту и две мале утичнице по британском телефонском стан-дарду за MIDI /PC232 серијски ин-терфејс, који кориснику омогућује да свој рачунар прикључи на мо-дем и преко њега на телефонску рачунарску мрежу или да ради са неким синтисајзером преко MIDI интерфејса. Друга мала утичница је AUX која, изгледа, не служи ни-чему. Раније је служила да се ра-чунар привеже са додатном нуме-ричком тастатуром. Поред AUX-а, видећемо RGB излаз за монито-ре, а затим и излаз за обичан ТВ пријемник и касетофон и звук пре-ко њега. На левој страни рачунара налази се тастер за RESET и два улаза за џојстик, али не за било који већ за посебан Sinclair SJS

док је све остало избрисано са тастера, па ако желите нешто да програмираете, морате напамет да знате где се која команда налази или да гледате у шему која је дата у упутству. Што се бејзика +3 ти-че, унете су извесне новине, ROM је опет мењан (нема оног TAPE TESTER система који је постојао код +2), па се +3 једносмерно слаже са ранијим 128: сви програ-ми радиће на +3, али то не значи да ће програми са +3 радити на старим моделима!

Почетна цена Спектрума +3 из-носила је 250 фунти, мада је сада можда већ снижена. Ипак, ово је свакако одлична машина и вреди о њој размислити. Звук је изврстан као и код свих 128, графика је стандардна (превазиђена још пре две године), али данас програме-ри њоме чине чуда. Све у свему, машина изузетно погодна и за иг-ре, а сада и за рад на обради тек-ста, података, итд.

Никола Попевић

Илустровао: Ненад Милићевић

Одрасле птице у време парења

Налазимо се на Карибима, у сланкастим мочварама Инагуе, најјужнијег острва Бахамског архипелага. На хоризонту се појављује облак који, како се приближава, по-

стаје све већи – огромно јато фламинга пристиже издалека.

Дугачка крута крила раширена су им што је више могуће да би боље искористили струјање ветрова и уште-

ИЗМЕЂУ ПРИРОДЕ И ТРПЕЗЕ

дели енергију. Лете у савршеном летачком распореду у облику слова „В”. Фламинго у лету је елегантан дугачког и танког врата, ногу испружених уназад.

Тек кад је јато слетело у сланкасту лагуну, могло је да се ужива у њиховим невероватним акробацијама. Захваљујући невероватном осећају за равнотежу, фламинго може сатима да стоји на једној ноzi, док савитљиви врат заузима невероватне положаје. Посматрачу се чини као да ће птица у сваком тренутку пасти. Али, нема никакве бојазни. Фламинго никада не губи равнотежу.

Складност његовог тела нарушава огроман кљуи, много већи од главе, розикаст у корену, црн на врху. За наш укус прилично ружан, али, у

ЖИВОТ НИЈЕ БОЈЕ ПЕРЈА

**ЗА РАСКОШНЕ
РУЖИЧАСТЕ ПТИЦЕ
ЖИВОТ ЈЕ ПРАВА БОРБА:
СА УБИСТВЕНОМ
МОЧВАРОМ, СА СУШОМ,
СА КИШОМ... А
ПОНАЈВИШЕ СА
ЉУДИМА КОЈИ ВОЛЕ ДА
ИХ ЈЕДУ**

ствари, веома подесан за – пречишћавање. У његовој унутрашњости постоји сплет усека, распоређених као мрежа, којима птица разврстава храну. Кроз кљуи пролази плен одређене величине, остало се избацује. Мишићави језик упумпава воду и из ње црпи само хранљиве састојке.

Од пет врста које припадају овој породици, мали фламинго, фламинго са Анда и фламинго јамеси хране се алгама. Веће врсте, ружичасти и чилеански фламинго, хране се зоопланктоном, ларвама инсеката и рачићима и шкољкама.

У природном станишту ове велике птице ружичастих крила немају природног непријатеља. Ниједна крилата грабљивица не усуђује се да их нападне из страха да се не заглиби у смртоносној мочвари.

Током зиме у колонији фламинга на Инагуи влада велика живост. Мужјаци и женке се окупљају у велике групе и изводе свој обредни плес, заправо обред удварања. Кад се парови нађу, онда женка облети велики круг да би одабрала место где ће сви-ти гнездо.

Не може се рећи да фламинго баш много води рачуна о свом приватном животу. Гнезда се свијају једно поред другог, те тако настаје право правцато село. Мужјак и женка заједнички неколико дана у кљуиовима преносе „Грађу” за гнездо: блато, каменчиће, травке.

И, коначно, гнездо је завршено. Заправо, то више личи на невешто направљено брлашце с удубљеним врхом. Женка се тада спушта једва некако успевајући да својим великим телом погоди удубљење, да положи јаје. Месец дана мужјак и женка наизменично леже на том једином јајету.

Пре него што ће се извући из љуске, младунче почиње да испушта пискаве гласове. Потребна му је помоћ, па мајка и отац разбијају љуску. Тако на свет долази птиче са сиво-белим перјем и црвеним, још правим кљуином. Постаће му крив, као и одраслима, тек треће недеље живота.

Малишан је стидљив, неодлучан и неспретан, али врло брзо јача и почиње да се сналази. За све то може да захвали „млеку” којим га мама и та-та хране.

Нема никаквог чуда у томе што и отац „доји” дете, јер фламингово млеко није ни слично оном које стварају млечне жлезде код сисара. То је, у ствари секрет који одрасла птица лучи из ждрела и улива у кљуи свом потомку. Највећим делом, то „млеко” састоји се од угљених хидрата, беланчевина, масти и каротина, базних пигмената који перју касније дају ону дивну ружичасту боју.

Младунче у гнезду остаје десетак дана. Затим, мало помало, почиње да се сналази само и тражи друштво својих вршњака. У „селу” се оснива право обданиште: увек неко од старијих пази на децу док остали одлазе у лов. Кад се врате у колонију, у том мору сивкасте перади птице непогрешиво препознају своје младунче.

Фламинго има мало непријатеља, али им је један од најжешћих – клима. Када се спусти једна од оних страшних киша, типичних за тропе, вода уништи гнезда, а тако и целу генерацију младог нараштаја. Није мање опасна ни суша. Ако кише дуго нема, ниво воде опада и повећава се концентрација соли, тако да се на нежним ногама младунаца прави кора од соли. Отежали од овог оклопа, они се саплићу, падају у воду и даве се.

Ипак, фламинго треба да се највише боји човека, пошто елегантну птицу овај најсавршенији сисар радо види као шницле. Од 40 хиљада примерака, колико је било фламинга на Инагуу у прошлом веку, остало је једва три хиљаде парова.

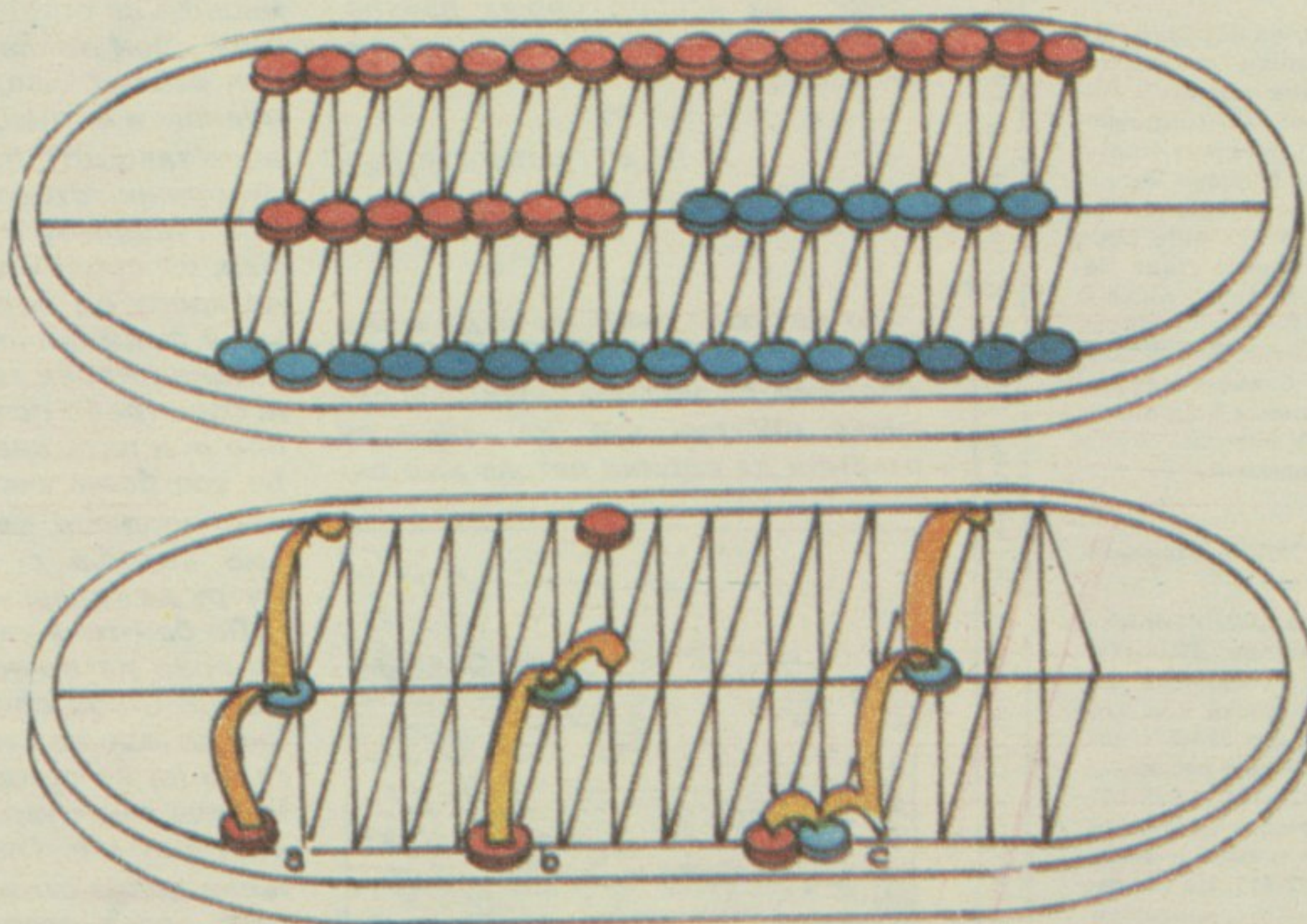
М. И. Ш.

Забавникова играоница

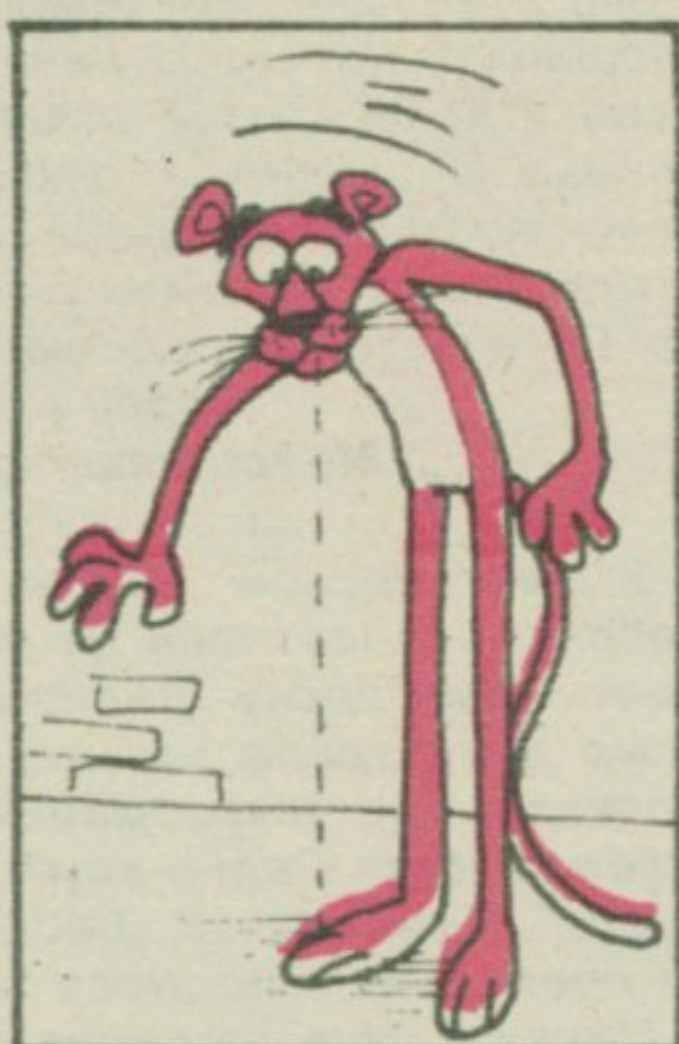
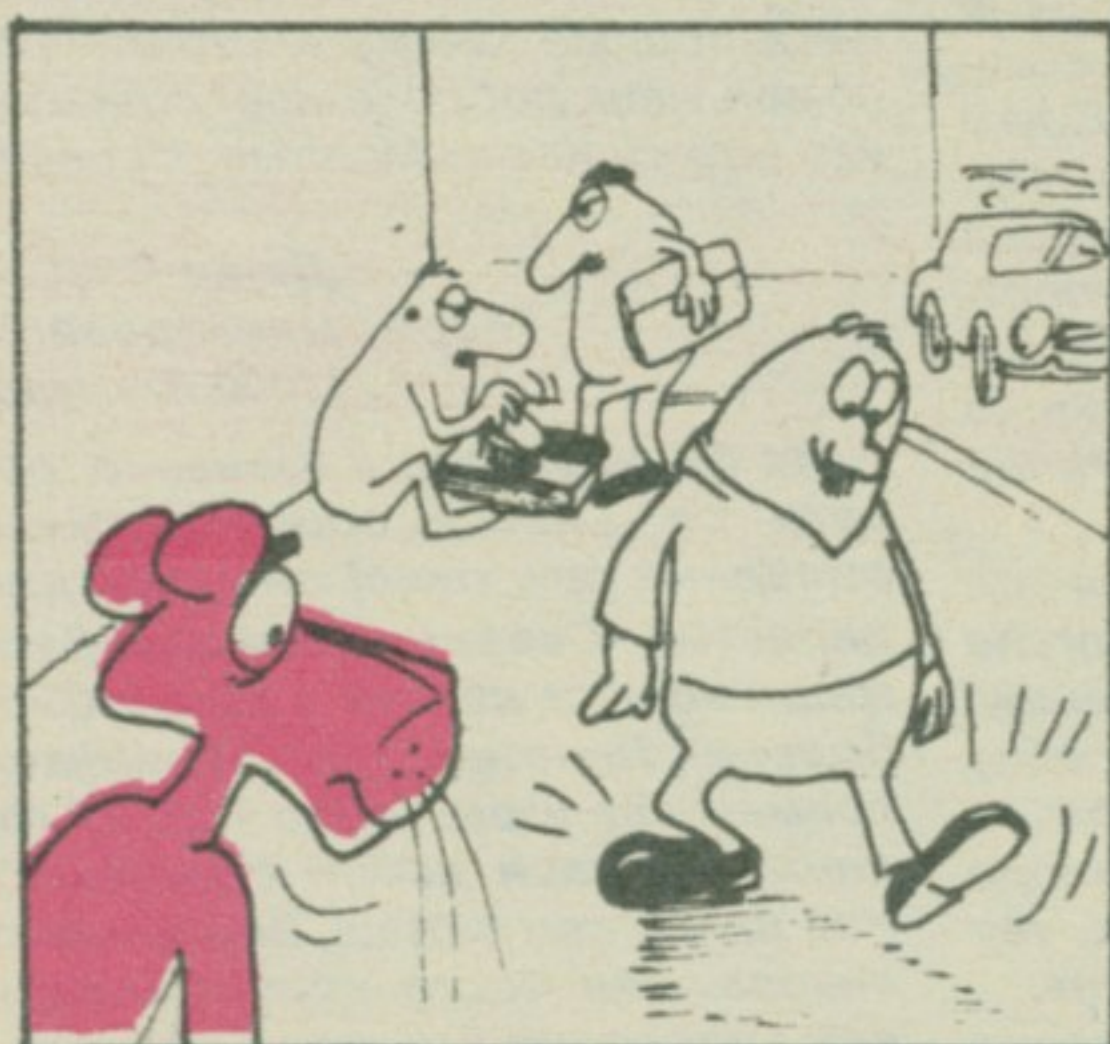
Хаида, Квакиутл, Таралкумара, Утах, Шошони, Ирокези, Команчи, Навахо, Апачи, Кри, Помо, само су нека племена индијанског народа који је насељавао пространства Северне и Средње Америке. А далеко од широких прерија којом тутње стада ознојених буфала, у индијанском селу, смештеном крај неке речице, препланули малишани су играли своје необичне игре. Поред јахања необузданих понија и вештине гађања стрелом, било је и игра уз пуцкетање ватре, док је црвено топло сунце лагано залазило у даљини. И кад би се у малом индијанском селу стишала дневна врева, деца су под мишку узимала своје дрвене нашаране таблице и тражила другаре за игру.

Табла се састојала од три упоредне линије, повезане низом укрштених линија које сачињавају мрежу ромбова. Фигуре се поређају тако да остану само три слободне тачке: две на крајевима и једна у средини. Играчи имају једнак број фигура али различите боје. Циљ игре је да се заробе све фигуре противника.

Пре почетка игре одреди се ко ће први да повуче потез – тај играч, затим, помера једну своју фигуру на једно од слободних места. После се игра наизменично, увек са циљем да се поједе фигурица противника, чак иако може да се вуче неки други потез. Фигура противника се једе кад се налази на линији на чијем другом крају је слободно место. (а) Ако се мења правац кретања да би се стало на слободно место – онда не може да се једе фигура противника (б) али могу да се једу две-три фигурице у низу. Ако се већ поједе једна фигурица, онда може да се промени правац кретања. (ц) Скретање је дозвољено и када се фигура помера без освајања фигурице противника. Игра се завршава када један играч остане без фигурица.

ПАНТЕР ПАНТА

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

Директор НО „ПОЛИТИКА“
др Иван Стојановић

В. д. руководиоца ООУР-а и в. д. главног и одговорног уредника „Политикиног забавника“
Дарко Рибникар

Заменик главног и одговорног уредника
Зефирино Граси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић, Љиљана Златковић, Милан Илијин, Милован Кљајић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Смиљанић и Никша Стипчевић. Чланови Савета из Редакције: Дарко Рибникар, Зефирино Граси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Бојана Докић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иванка Милединовић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрноткић, Зоран Петковић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Стаменовић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Милеко Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црнобарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Манадонска 29, 11001 Београд. Поштански факс 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. I 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 300 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

Тромесечна 3.318 динара, полугодишња 6.636 динара, годишња 13.272 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Тромесечна 6.636 динара, полугодишња 13.272 динара, годишња 26.544 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну назнаку НО „Политика“ ООУР „Продаја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ ГОДИШЊА:

САД \$ 38.–
СР НЕМАЧКА ДМ 70.–
ШВЕДСКА Шкр. 244.–
ФРАНЦУСКА Ффр. 233.–
ШВАЈЦАРСКА Шфр. 58.–

Уплате из иностранства слати на деовини рачун НО „Политика“ код „ИН-ВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број 60811-620-63-267300-00054 уз обавезну назнаку ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

За штампање овог броја Забавника одговоран: Миливоје Весовић, руководилац ООУР-а „Дубока штампа“.

ИМПРЕСУМ (латински IMPRESSUM) штампана ствар, штампање; по закону обавезно означавање имена издавача и уредника, одговорних за садржину часописа и листова.

Нико као патка

Зашто мама патка увек плива испред својих пачића, препуштајући их могућим грабљивицама?

ВЛАСТА ЛИПОВШЕК
Цеље

То се нама само чини да мама патка не брине довољно о својим младима. Користећи савршене оптичке инструменте, научници су открили да већина патака има ви-

дно поље од 300°, што значи да види шта се догађа не само са стране, него и назад. И, чим се појави неки уљез, истог трену ступају у акцију. Ова способност није откривена код других животињских врста.

Домаћица почиње

Да ли је здраво туширати се хладном водом? За обедом, да ли прво треба да почне да једе домаћица или домаћин?

Маја и Марина Коњевић
из Котора

Пре три године (у броју 1679) објавили смо рубрику о благодетима туширања хладном водом. Гудрун Рицерфелд, Немица која живи у Италији, лекар и писац књиге „Хидротерапија“, „решила“

се ангина и бронхитиса једноставном терапијом – обичном водом. Она тврди да се под утицајем хладне воде циркулација крви нагло појачава, кожа се зарумени, мишићи се опуштају и дисање убрзава. Док топла вода има пасиван ефекат, хладна редовно стимулише и активира. Организам реагује тако што постаје снажнији и отпорнији готово на сваку болест. При туширању и болесни (на пример, од срца) и здрави најбоље је да крену од подлактице леве руке, а онда полако да прелазе на остале делове тела. Део тела где је срце треба оставити за крај. Добра је и пити хладну воду – често ће вас боље расанити и смирити него шољица кафе. А ако човек има невоља с пробавом, треба ујутру да попије чашу млаке воде.

По бон-тону увек домаћица треба прва да почне с obroком, односно, треба сачекати да она почне да једе па тек онда остали могу да јој се придруже. Иначе, домаћица седи уврх стола, домаћин насупрот ње. Главни гост седи с њене десне стране, његова супруга с десне стране домаћина. На званичним ручковима обично се води рачуна да никад не седи жена покрај жене ни мушкарац до мушкараца осим ако нема „вишка“ једних или других.

Како до радио-станице?

Који су услови да постанемо власници аматерске радио-станице, да ли је то уопште могуће, а ако је могуће, где можемо да је набавимо? Колика је цена ове опреме и колики јој је домет. Друго питање је, уједно, и опклада: мој друг тврди да се група „Сребрна крила“ распала, а ја мислим супротно. Воле вас ваши редовни читаоци

Горан и Дејан из
Медошевца код Ниша

У београдском СУП-у смо се распитали и сазнали да је могуће имати аматерску радио-станицу, само за то треба добити посебну дозволу. Све информације ће ти најбоље дати Радио-клуб „Никола Тесла“, Тимочка 18, Београд, јер се преко њих и подноси захтев.

Што се тиче загревачке некад

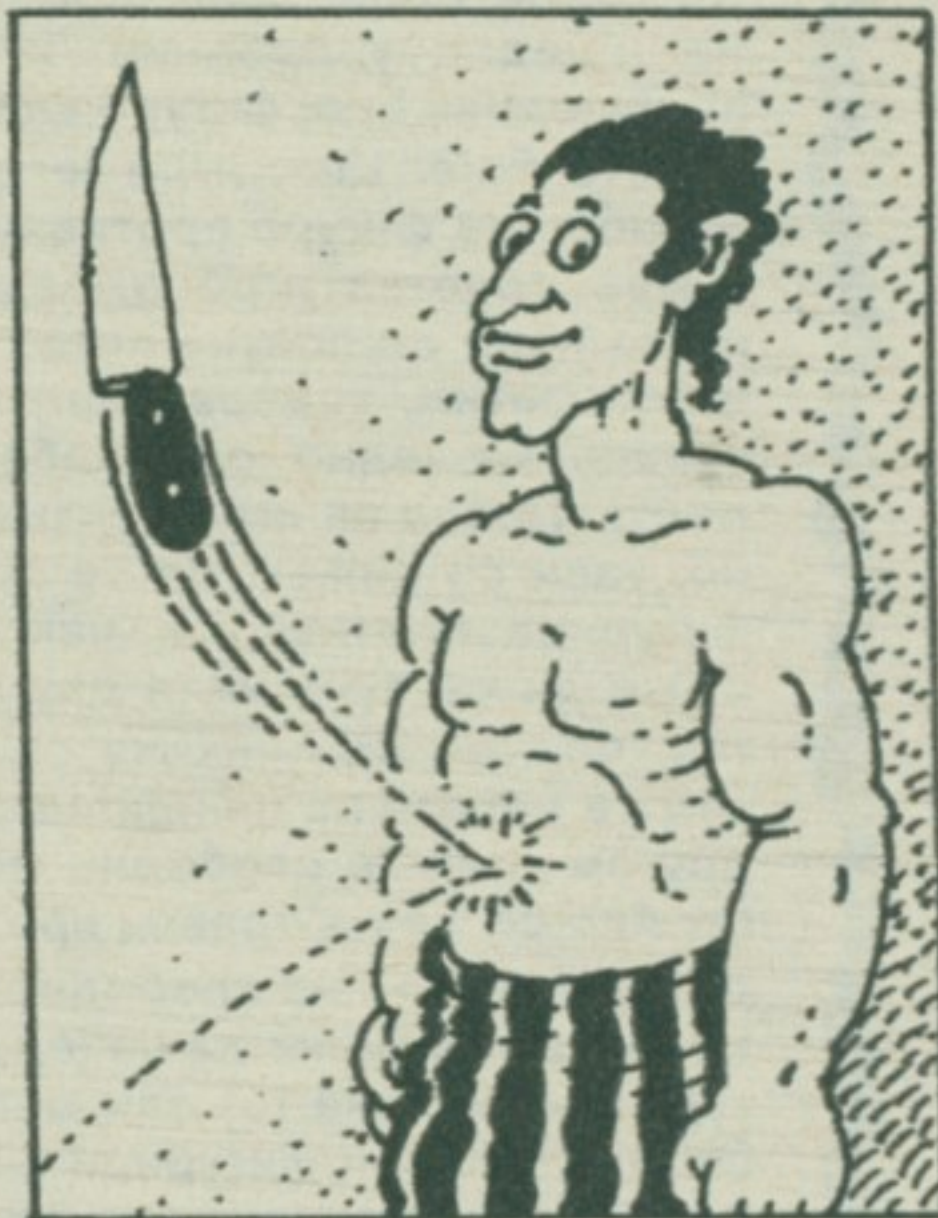
врло популарне групе „Сребрна крила“ они су последњи пут дали гласа од себе на прослави Нове године 1986. Тада су свирали у београдској дискотеци „Амадеус“, под именом „Ломитељи срца“. Више се нису појављивали и, званично, не постоје.

Јаки „трбушњаци“

Читам Забавник већ више од 10 година и до сада никад нисам писао „Малој пошти“. Занима ме да ли је икад постојао човек који је могао чврстином својих „трбушњака“ да задржи бачен нож. Ако није постојао (ја сам начуо да јесте), да ли постоји теоретска могућност да се упорним вежбањем постигне таква или приближна јачина трбушних мишића.

Горан Иваниш
С. Марковића 9
Задар

Обратили смо се нашем најпознатијем оилдеру Петру Челику који нам је рекао да ће бити најбоље

да питамо професора Јовановића, физиолога из Ниша, који се бави спортском медицином. Професор Јовановић сматра да не постоји теоретска могућност да стомачни мишићи, ма колико „извежбани“ и очврснути, задрже бачен нож. Ако неко има друкчије податке, нека нам јави!

Од 7 до 77

Где у близини Београда могу да нађем клуб младих извиђача и како могу да се упишем у њега. Још ме занима зашто опет не објављујеш добре старе стрипове као што су Корто Малтезе, Церемаја...

Дејан Иванов
Георги Димитрова 29
11000 Београд

Да би се уписао у извиђаче, обратити се Савезу социјалистичке омладине при твојој општини или директно Савету извиђача Београда који се налази у Улици Слободана Пенезића 35. Извиђачи примају све узрасте, од 7 до 77 година. А „стари добри стрипови“? Као што и сам видиш, има и нових ликова, али често објављујемо и већ проверене стрипске јунаке.

Алигатор с Мисисипија

Велики сам љубитељ животиња, а посебно алигатора па бих желео да ми нешто више испричаш о њима.

Ненад Вујачић
Трг Едварда Кардеља 12
81000 Титоград

Заједно с гавијалима или индијским крокодилима алигатори чине род Alligatoridae из фамилије крокодила. Постоје две врсте ових опасних грабљиваца. Једна је алигатор с Мисисипија, дуг око четири и по метра, који живи у потоцима, рекама и мочварама југоисточног дела САД. Храни се рибама а лови и веће животиње. У природи, женка одлаже јаја на обали, али алигатори се често одгајају и на фармама због коже. У Азији, у реци Јангцек, живи кинески алигатор дугачак и до шест метара.

Мистерија није разрешена

Веома смо љуте што нам ниси одговорио на претходна два писма. Хитно нам напиши узрок смрти Мерилин Монро и ко су биле камиказе. Желимо брз и тачан одговор јер се ради о опклади.

Грацијела Катић
Геровска 9
51000 Ријека

Приказивање циклуса филмова Мерилин Монро, који је завршен у јулу, потакло је готово све часописе да се надугачко и нашироко распишу о овој америчкој глумици која је 1928. године рођена као Норма Џин Дотерти. Њена тајанствена смрт у 34. години живота

се да се надугачко и нашироко распишу о овој америчкој глумици која је 1928. године рођена као Норма Џин Дотерти. Њена тајанствена смрт у 34. години живота

ни до данас није у потпуности расветљена. Званично, ради се о самоубиству превеликом количном пилула за умирење, док су све гласнији они који тврде да је ова заносна плавуша, у ствари, убијена. На жалост, ни ми ти не можемо тачно рећи шта је истина.

Камиказе, „божански ветар“ је, по јапанској легенди, 1281. уништио инвазиону монголску морнарицу. Иначе, у другом светском рату камиказама су се називали јапански пилоти-самоубице који су се авионима напуњеним бомбама обрушавали на непријатељске бродове и утврђења. Јапанци су током рата извршили укупно 2134 напада од чега су циљ погодиле 474 камиказе.

Још један травар у Забавнику

Недавно сам гледала недељно поподне ТВ Нови Сад. У емисији су приказали човека травара који лечи многе болести помоћу трава. Тај се човек звао Иван Маршич, из Словеније је. Да ли би могао да ми даш његову адресу?

Сузана Божиновска
Сава Ковачевић 68 I/9
91000 Скопље

Адреса Ивана Маршича је Равенска пот 26, 61291 Шкофљница.

Писмо главном уреднику

У „Политикином забавнику“ број 1854 објавили сте текст написан према сценарију за филм „Полицајац с Беверли Хилс II део“. То је очито концепцијски промашај. Мислим да романи стварно не спадају у „Забавник“ а поготово не они што се изрезају из аутохтоног броја. Сасвим је друга ствар – кратка приповетка каквог познатог светског писца што је била пракса за „владавине“ вашег претходника, и то изврсна пракса! Међутим, све је изгледа почело објављивањем стрипова лошег квалитета који се још к томе преламају тако да се могу изрезати и савити у формат величине пола листа, на пример, „Кроул II“. Искрено вас молим, немојте то више чинити. Зашто? Зато јер стрип мора бити аутохтони део „Политикиног забавника“. И мора бити квалитетан, што значи – и цртачки и садржајно. Ако нисте у могућности објављивати стрип, онда је боље ни не објављивати га. Али, романи никако! Стрипови су увек били – „Политикин забавник“ који, иначе, читам од 1940. године.

Треба рећи да и код узраста читалаца дебело грешите. „Забавник“ уређујете пре свега за читаоце између пет и петнаест година, баш с нагласком на оним најмлађим. Чему „Цицин кутак“? Заборављате да прави читатељ и сакупљач „Забавника“ никад свој лист неће изрезати, чак ни за купоне – у том случају купиће други примерак.

Уз пут, можда би се тираж у СР Хрватској знатније повећао кад бисте у „Политикином забавнику“ више поштовали стандард, лексику и терминологију хрватског књижев-

ног језика како то, с мање или више успеха, покушава ваш млађи брат „Микијев забавник“.

Драшко Шорак
Штајнбергова 35/IV
41040 Загреб

Због дужине, писмо друга Драшка Шорака, по занимању лектора и редактора, морали смо да скратимо. Још једна напомена. Било је и сасвим супротних мишљења. Предраг из Кикинде нам пише да би волео да објављујемо што више писаних стрипова као што је био „Полицајац с Беверли Хилс“.

Забавник је Забавник

Пишем ти први пут у нади да ћеш објавити моје писмо. Оно је у вези с Маријиним које сте објавили у броју 1855. Код читања „Мале поште“ појављује се много критика а и похвала. Са похвалама се слажем, с критикама – не. До сада сам ћутала, али овај пут ми је прекипело. Приметила сам из Маријиног писма да она чита само стрип у средини, рубрику „Хит“ и ништа друго је не занима. Да ли би постер на насловној страни продужио читање више од једног сата? Сигурно не би. Ако мисли да скупља постере, да чита о певачима нека купије „Браво“ или неке друге листове. Не желим да „Забавник“ буде „мешанац“ разних часописа јер, колико ми се чини, од првог броја у сржи је остао исти. „Забавник“ ми се највише допада овакав какав је. Та „Забавник“ је „Забавник“!

Воли те Кармен (18 година)
11000 Београд

О. фармацији никад доста

Ако те замолим да ми нешто више напишеш о фармацији, мислим да опет о њој не бих могла све да сазнам. Зато те молим, као твог верног друга, да објавиш адресу фармацеута Милана Мићића јер је и моја жеља да, када одрастем, постанем апотекар.

Јелена Орељ
Бошка Марковића 34
22000 Сремска Митровица

Адреса апотекара Милана Мићића о коме је Забавник недавно писао, гласи Маршала Тита 127, 22400 Рума.

ТРАЖИМО ПРИЈАТЕЉЕ

Маја Ковачевић, Булевар радничке самоуправе 37, 21000 Нови Сад – има 9 година, воли рок музику, сакупља значке, салвете, папирнате луткице, налепнице и постере.

Весна Анђелић, Народног фронта 34, 11050 Мали Мокри Луг – има 17 година, воли забавну музику, кошарку и дописивање, сакупља постере.

Иван Хаас, А. Цесарца 4, 54400 Баково – има 15 година, сакупља беџеве, кукце, марке и постере, воли да се дописује.

Александра Анушјак, Хајдук Вељкова 8, 23326 Остојићево – има 12 година, сакупља салвете, постере и папирнате лутке, тренира рукомет.

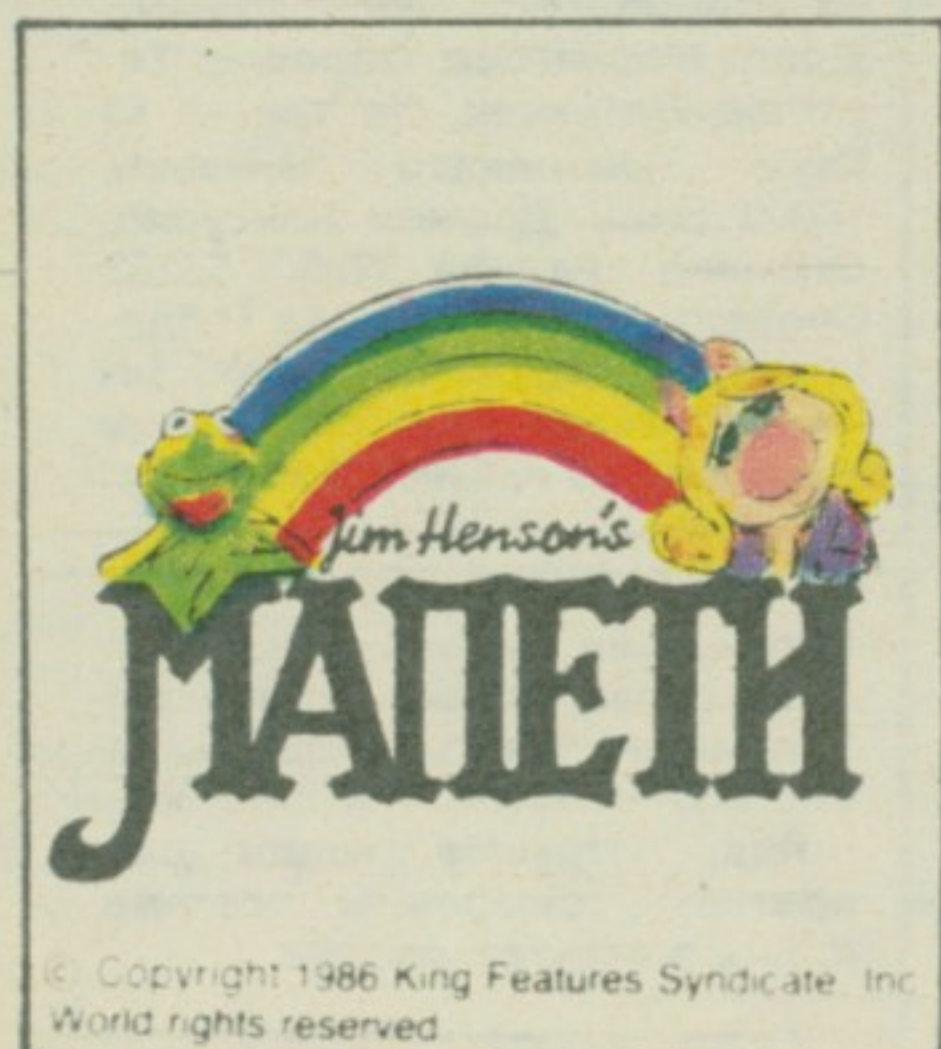
Весна Вучковић, 14. децембра 3/8, 35250 Параћин – има 15 година, воли да слуша Нену, путује и чита књиге.

Виолета Буквић, Санџачка 2, 31330 Прибој – има 11 година, сакупља постере, лутке и значке.

Сташа Арсенић, Суседградска 3, 41000 Загреб – има 14 година, воли кошарку, жели да се дописује са вршњацима.

У овом броју Забавника су писали и: Ненад Стевановић, Буре Салаја 75, 11400 Младеновац; Тијана Бошњачки, Стојана Новаковића 29, 11000 Београд; Дамјан Даниел, Панчево; Душка Смић, Босански Шумац; Драго Маснић, Обровац; Терезија Матјашевић, На тратах 13 Птуј; Александар Николић, 18000 Ниш; Дрежен Кисурин, Стјепана Радића 269, 55253 Бродски Ступник; Ђорђе Најдаковић, Б. Кидрича 14, 19000 Зајечар; Тамара Вулетовић, Вулице Митровић 60 а, 11000 Београд

Испуњаљка: инфула, грашак, опница, рапав, стража, тркачи, рајнов, амбис, вампир, изводи, наста, совјет, кружок, испити, жар птица, петрушка, живот развратника, симфонија псалма, прича о војнику, свадба.

Чудеса
живих
скулптура

Столица која
расте, лестве са
лишћем,
решетки
стуб са кором –
све то налази
се у једној
луцкастој башти

ЦИРКУС ОД ДРВЕЋА

Пре готово пола века калифорнијски фармер Аксел Ерландсон почео је да изводи необичне бота-

ничке експерименте. Оно што је тиме добио сам је назвао „Циркус од дрвећа“. Када би га питали како је то извео са стаблима,

одговорио је у шали: „Разговарао сам са њима“. Видећемо, међутим, да ствар није завршавала само на разговору.

Ако два стабла расту у шуми једно крај другог, може се догодити да се под утицајем ветра међусобно тару и тако сљедеће део коре и открију камбиј (бакуљу) – влажни, лепљиви слој зеленкастих ћелија који расте под кором. Камбиј „лечи“ ране на месту огреботине.

Када изгребани делови (камбиј) два дрвета остану спојени, може да се створи заједничка кврга. Оба стабла, дакле, зацељују као једно јединствено. Овакав поступак калемљења назива се окулирање.

Ерландсон је знао пуно тога о окулирању. У свом дворишту одсецао је стабљике и скидао комаде коре са грана или стабала. Затим је калемио једне делове на друге, спајајући им слој камбија. Док су стабла постајала старија, све више је изгледало као да им је њихов необичан облик дар природе. Користећи стабла јабуке, сикоморе, врбе, секвоје, брезе и других врста фармер је направио седамдесет живих скулптура.

Године 1964. Ерландсон је умро. Нико више није заливао и подрезивао његова стабла. Нека су напале биљне инфекције. Људи су почели да се веру на гране и наносе штету. Двадесет година касније више од половине стабала било је угинуло. Прошле године калифорнијски ботаничар Мајкл Бонфанте, стручњак за дрвеће, одлучио је да спасе преостала стабла.

Он је ископао сва стабла скулптуре из Ерландсоовог старог врта и пренео их у стаклену башту. Тамо је почео да их храни, залива, лечи инфекције и поткресује гране. „Била је то права интензивна нега за дрвеће“, каже Бонфанте.

Ове године Мајкл Бонфанте пренеће све живе скулптуре у парк-музеј Гилрој у Калифорнији који ће добити име „Скровиште за дрвеће“. Кроз две године, 1989, капија овог „скровишта“ отвориће се за јавност.

Биће то нова младост „Циркуса за дрвеће“.

Е. Јакуповић

Подвиг мајстора
калемљења:
„решетки“ стуб од
шест вишеструко
спајаних стабала

Срце од дрвета: једна од живих скулптура

Године уложене у „вајање“:
„лестве“ (лево) и „стуб“ у парку

